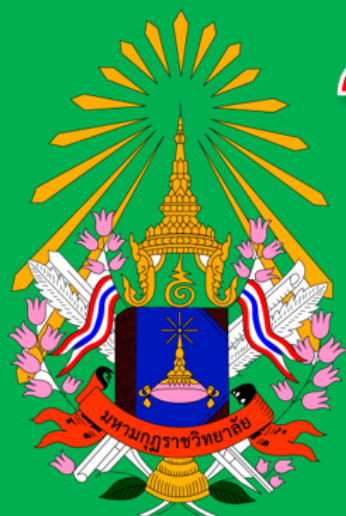

วารสารนิสิตวัง

JOURNAL OF NISITWANG

มมร.วิทยาเขตมหาวิศิลาสงครามราชวิทยาลัย

ISSN 1513-4423 ปีที่ 21 ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม-มิถุนายน 2562

วารสารนิสิตวัง (JOURNAL OF NISITWANG)

(สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) ISSN 1513-4423

ปีที่ 21 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม - มิถุนายน 2562

Vol.21 No.1 (January – June 2019)

กำหนดออกวารสารทุก 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ)

ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ ส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ และนักศึกษา ตลอดจนบุคคลทั่วไปที่สนใจได้มีโอกาสนำผลงานวิชาการและงานวิจัยในสาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ อีกทั้งแขนงวิชาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระพุทธศาสนา ปรัชญา ศิลปะ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การจัดการบริหารธุรกิจ พัฒนาสังคมและการศึกษา และสหวิทยาการต่าง ๆ มาตีพิมพ์อย่างต่อเนื่องทุกปี

กองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการจัดทำวารสารตั้งแต่การคัดเลือกบทความและมีผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลับกรองอย่างน้อย 2 ท่าน ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานทางวิชาการ และเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยบทความต้องเป็นงานที่ไม่เคยถูกนำไปพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่น ๆ มาก่อน

ที่ปรึกษา

พระกิตติสารสุธี รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาโชควรรณ อากาศโร ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขต วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการ

พระมหาสายัณห์ เปมสีโล, ดร.

กองบรรณาธิการ

พระมหาสุริยา แสงอินตา, ดร. พระสุธาร์ภัส ธมมารักษ์

พระชินกร สุจิตโต พระมหาไพจิตร อุตตมธมโม

นายอัศวิน คงชำนาญ อาจารย์มนตรี รอดแก้ว

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกประเมินบทความ

รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเหลือ ใจมน

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

[illegible]

อาจารย์ชาญพัฒน์ ขำขัน
อาจารย์ไชยยา เรืองดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ฝ่ายจัดรูปเล่ม

นางสาวอุไร เรืองดาว นางประทีน อุปนันท์ นายณัฐชัยภูษิต ศรีมาลี

สำนักงาน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

ตำบลสนับทึบ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

โทรศัพท์ 0-3574-5038, 081-044-7961 โทรสาร 0-3574-5037

Email : wongsurin2520@gmail.com, sa-2520@hotmail.com

เว็บไซต์วารสาร

www.mrc.mbu.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารนิสิตวังฉบับนี้ เป็นฉบับประจำปีที 21 ฉบับที่ 1 จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมให้คณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ นักศึกษา และบุคคลทั่วไปที่สนใจได้นำผลงานวิชาการและงานวิจัยมาตีพิมพ์เผยแพร่อย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี

เนื้อหาสาระในวารสารฉบับนี้ ประกอบด้วยบทความวิจัย และบทความวิชาการ จำนวน 6 เรื่อง ปัจจุบันวารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 21 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลัก เพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล ดังนั้น จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา และบุคคลทั่วไปได้เผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการ

วิทยาลัยสาสนศาสตร์ วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารฉบับนี้จะ เป็นประโยชน์ทางวิชาการสำหรับนักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษา

ขอขอบคุณที่ท่านผู้อ่านได้ให้ความสนใจติดตามวารสารนิสิตวัง พบกันใหม่ฉบับหน้า หากท่านผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดีอย่างยิ่ง

กองบรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
บทความวิจัย	
การแนะแนวในพระพุทธศาสนา : วิเคราะห์พระสูตรตันตปิฎก สมชาย ธีรชนกุล, ประจักษ์ สายแสง, พระมหาสายัณห์ วงศ์สุรินทร์,	1
การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอาหรับโดยใช้แบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนาคนวนาอูปถัมภ์ สำนักงานเขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร ธราดล นาคนวนา, วารินทร์พร ฟันเฟื่องฟู	13
รูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียน มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย ประมวณ ธีรมี, พระมหาไกรวรรณ ชินทตติโย	21
ศึกษาวิเคราะห์ชั้นดีธรรมที่ปรากฏในจินตชาดก จำสืบเอกสมศักดิ์ แยมจันทิก, ทวี เสียวประโคน, สำราญ โคตรสมบัติ	28
ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพชั้นในพุทธปรัชญาเถรวาท จำสืบเอกอนุชิต กิ่งนรา, พระประเวช สุเวที, สำราญ ศรีคำมูล	35
บทความวิชาการ	
ธรรมาภิบาลเพื่อการบริหาร พระครูจารุธรรมประภาส (ประพาส จารุภาโส/คงคร)	43
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	54

การแนะแนวในพระพุทธศาสนา : วิเคราะห์พระสูตรตันตปิฎก

GUIDANCE IN BUDDHISM : AN ANALYSIS OF THE SUTTANTAPITAKA

สมชาย วัฒนกุล¹, ประจักษ์ สายแสง², และพระมหาสายัณห์ เปมสิโล³

(Received : January 6, 2019 ; Revised : February 15, 2019 ; Accepted : March 20, 2019)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์การแนะแนวในพระพุทธศาสนาตามที่ปรากฏในพระสูตรตันตปิฎก ผู้วิจัยได้ศึกษาจากพระสูตรตันตปิฎก จำนวน 17 เล่ม (เล่มที่ 9-25) รวม 200 สูตร โดยรวบรวมข้อมูลในแบบบันทึกการรวบรวมข้อมูลและแบบบันทึกการวิเคราะห์ข้อมูล แล้วจึงนำมาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. จุดมุ่งหมายการแนะแนว พบว่า มีการแก้ไขความทุกข์ เพื่อป้องกันความทุกข์ และเพื่อส่งเสริมพัฒนาบุคคลให้ไปสู่เป้าหมายสูงสุดในชีวิต คือ พระนิพพาน (ความดับกิเลส)
2. หลักการแนะแนว พบว่า ทรงแนะแนวทุกครั้งเมื่อมีโอกาสที่เหมาะสม ทรงทราบข้อมูลพื้นฐานของบุคคล ทรงตระหนักถึงความพร้อมและความต้องการของบุคคลพร้อมทั้งความแตกต่างของบุคคล ทรงแนะแนวให้บุคคลตัดสินใจด้วยตนเองและให้ยอมรับตนเองด้วยความเป็นจริง ทรงเสด็จจาริกไปในที่ต่างๆ เพื่อแนะแนวบุคคล ทรงสอนให้บุคคลมีความเมตตา กรุณา ทรงคำนึงถึงศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ ทรงมีการวางแผนและมีเป้าหมาย ทรงแนะแนวแก่บุคคลทุกช่วงวัย และทรงให้การแนะแนวแก่บุคคลประเภทต่างๆ มิได้แบ่งแยกชนชั้น
3. ทฤษฎีจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนว พบว่า บุคคลที่พระพุทธเจ้าทรงแนะแนว มีสภาพความทุกข์ (ปัญหา) แตกต่างกัน และมีสภาพความทุกข์ครบทั้ง 8 กลุ่มทฤษฎี คือ 1. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาเชิงองค์ประกอบและคุณลักษณะ 2. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาเชิงบำบัดด้วยเหตุผล-อารมณ์ 3. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาเชิงศูนย์กลางที่บุคคล 4. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาเชิงบำบัดแนวเกสตัลท์ 5. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาเชิงอัตถิภาวนิยม 6. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาเชิงพฤติกรรม 7. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง และ 8. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาเชิงวิเคราะห์สัมพันธ์ภาพ
4. วิธีการแนะแนว พบว่า เทคนิคหรือพุทธวิธีที่ใช้ ได้แก่ การทำนามธรรมให้เป็นรูปธรรม มี การยกอุทาหรณ์ นิทาน อติตชาติ บุรพกรรมและเหตุการณ์ต่างๆ การเปรียบเทียบด้วยข้ออุปมา การใช้อุปกรณ์หรือสื่อการสอน นอกจากนั้นยังมี การลงโทษและการให้รางวัล การแนะแนวด้วยเหตุการณ์ปัจจุบัน การใช้ปฏิภาณไหวพริบในการโต้ตอบ ความยืดหยุ่นในการใช้วิธีการ พุทธวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การกระตุ้นด้วยคำพูด การใช้คำในความหมายใหม่ การกระตุ้นด้วยคำถามและคำตอบ การสร้างบรรยากาศในการแนะแนว การซักถามและสนทนาโต้ตอบ การตอบปัญหา การบรรยาย และการสนทนาทักทาย พระพุทธเจ้าทรงมีขั้นตอนในการแนะแนวทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นรายกลุ่ม และทรงมีบุคลิกภาพของความเป็นนักแนะแนว
5. ประเภทการแนะแนว พบว่า มีการแนะแนวครบทั้ง 3 ประเภท คือ การแนะแนวด้านการศึกษา การแนะแนวด้านอาชีพ การแนะแนวด้านส่วนตัวและสังคม รวมทั้งการแนะแนวเพื่อไปสู่สุคติภูมิและเพื่อไปสู่ประโยชน์ที่เป็นสาระแก่ชีวิต (พระนิพพาน)

¹รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

²รองศาสตราจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

³สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

6. กระบวนการแนะแนว พบว่า พระพุทธเจ้าทรงเริ่มจากการเก็บรวบรวมข้อมูล การให้ข้อเสนอแนะ (หลักการ) ร่วมกับการให้คำปรึกษา จากนั้นทรงจัดวางตัวบุคคลและทรงติดตามผลหลังจากที่พระองค์ทรงแนะแล้ว

คำสำคัญ : การแนะแนว, พุทธศาสนา, พระสุตตันตปิฎก

Abstract

This research was a documentary research and the research was to analyze the guidance in Buddhism as appeared in Suttantapitaka which covered 17 volumes (V.9-25) totalizing 200 suttas. The data were recorded on the survey form and the analysis form after analyze.

The research findings revealed as follows :

1. The purposes of guidance, there were to solve and prevent suffering problems, as well as to encourage and develop the persons to reach the ultimate goal of nivarana (the extinction of desire).

2. The principles of guidance, the Buddha gave the guidance whenever he had a right opportunity. He knew everyone's database, he realized the readiness and needs of humans and the differences of people. He told them to make a decision themselves and accept themselves truly. He wandered from place to place for guiding human and teaching people had kindness. He realized human's prestige and value. He had clear plan and aim. He guided both young and old people without any human range. He gave guidance to all people without any status discrimination.

3. The related psychology theories of guidance, the recipients of his guidance were in different suffering (problems) conditions and there were suffering conditions in all 8 theories groups : (1). Trait-Factor (2). Rational Emotive Therapy (3). Personal Centered Theory (4). Gestalt Therapy (5). Existentialism (6). Behavioral Counseling (7). Reality Therapy and (8). Transactional Analysis.

4. The methods of guidance, Techniques or the Buddha methods used contain making immaterial to be material such as raising instantiation, tales, past existence, bad or good things that they had done in the past and other events, comparing with metaphor, using instruments for teaching. Then he also punished and rewarded people for their bad or good behavior. He guided them the real things that happened at the time. He was good at answering people and he was flexible, the methods of Buddha in solving the emergency problem. He stimulated them by his words, using words to derive new meaning, stimulating with questions and answers. He created the atmosphere for guidance, conversation and discussion, answering the questions, narrative and small talks (conversation). Then the Buddha used both individual and group guidance. Then the Buddha had possessed the personality of a guidance manhood.

5. The services of guidance, there were all 3 kinds of guidance which consisted of educational, occupational, personal and social guidance as well as the guidance to lead them to the joyful place (heaven) and leading to the real usefulness for their life (nivarana or salvation).

6. The process of guidance, the Buddha started from the collecting individual information, providing information (dhamma principles) along with counseling before he join in personal placement and ended up with follow up of the facts after he had provided guidance to.

Keywords : Guidance, Buddhism, Suttantapitaka

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันประเทศไทยมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สืบเนื่องมาจากความเจริญพร้อมทางวัตถุซึ่งเน้นความเติบโตขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นหลัก และก่อปรกกับความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนค่านิยมของคนในสังคม ประกอบกับการไหลบ่าเข้ามาของอารยธรรมตะวันตก ยิ่งทำให้สภาวะของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมาอย่างมากมาย เช่น ปัญหายาเสพติด อาชญากรรม การทำแท้ง การฆ่าตัวตาย เป็นต้น จากสภาพสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปนี้เองทำให้คนในสังคมต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคมให้ถูกต้องเหมาะสม เพื่อความอยู่รอดและความสุขในการดำเนินชีวิต ถ้าหากปรับตัวไม่ได้ย่อมประสบปัญหา ปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุคคลทั้งหมดล้วนมีสาเหตุมาจากการที่บุคคลไม่ได้รับการช่วยเหลือแนะนำในทางที่ถูกต้องเหมาะสมนั่นเอง กระบวนการให้ความช่วยเหลือ เพื่อป้องกันปัญหา แก้ไขปัญหา และสามารถให้บุคคลรู้จักตนเอง เข้าใจตนเอง และพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เรียกว่า การแนะแนว การแนะแนวนี้เป็นวิธีการที่ทำให้บุคคลสามารถยืนหยัดต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ได้ในชีวิต และเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุได้อย่างถูกต้อง การแนะแนวนั้นมีลำดับ ขั้นตอน เทคนิค วิธีการ และเป้าหมายที่ชัดเจน เรียกว่า กระบวนการแนะแนว พรหมธิดา แสนคำเครือ (2528 : 3) กล่าวสรุปว่า การแนะแนวเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลให้เขาสามารถช่วยตนเองได้ เช่น การช่วยให้บุคคลเข้าใจ และรู้จักตนเองได้อย่างถูกต้อง สามารถเผชิญความจริงของชีวิตได้อย่างกล้าหาญมีวิจรรย์ญาณในการตัดสินใจและวางแผนทางชีวิตได้อย่างถูกต้อง สามารถปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น และสภาพแวดล้อมได้เป็นอย่างดีมีความสุข ความเจริญก้าวหน้าในชีวิต และได้พัฒนาตัวเองให้ถึงขีดสุดในทุกด้าน

พระพุทธเจ้าเป็นผู้ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง ผู้ทรงเป็นนักปราชญ์ และเป็นพระศาสดาแห่งพระพุทธศาสนา พระองค์ได้เทศนาสั่งสอนมนุษย์ทุกคนโดยไม่เลือกชนชั้นวรรณะไม่ว่าจะเป็นกษัตริย์ เศรษฐี นักปราชญ์ ราชบัณฑิต พราหมณ์ ขวานา ตลอดจนชนทุกชั้นจิตใจ การจัดบริการแนะแนวนั้น ต้องคำนึงถึงศักยภาพ ความสามารถของมนุษย์ที่พัฒนาได้ถึงขีดสูงสุด และความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย (เปรียบเทียบเหมือนดอกบัว 4 เหล่า) พระพุทธองค์คำนึงถึงความจริงข้อนี้ ทำให้พระองค์ทรงช่วยเหลือบุคคลเหล่านั้นตามศักยภาพของแต่ละคนที่มีอยู่ในตนเองให้สามารถแก้ไข ป้องกันปัญหาได้ด้วยตนเอง สามารถพัฒนาตนเองหรือนำพาตนเองไปจนถึงขีดสูงสุดของความสามารถที่ตนเองมีอยู่ และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างราบรื่นพร้อมกับประสบความสุขในชีวิตที่แท้จริง คือ พระนิพพาน

ตลอด 45 พรรษาของพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงบำเพ็ญพุทธกิจ กล่าวคือ ทรงให้ความช่วยเหลือมนุษย์ทุกชนชั้นวรรณะให้รู้จักตนเอง ยอมรับสภาพความเป็นจริงของชีวิต และนำพาตนเองได้จนพบกับความสุขในชีวิต จากพฤติกรรมที่พระองค์ทรงประพฤติปฏิบัติดังกล่าวนี้นี้ กล่าวว่า เป็นการแนะแนวทางพระพุทธศาสนา พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต) (2543 : 6-7) กล่าวว่า พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นผู้แนะแนวที่สำคัญ พระพุทธศาสนาเป็นการแนะแนว เพราะว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้ค้นพบทาง เมื่อพบแล้วนำเอามาเปิดเผย แนะนำทางให้แก่ผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับสมบัติ ชูชีพชัย (2527 : 20) ที่กล่าวถึงพระพุทธเจ้ากับการแนะแนวไว้ว่า พระพุทธองค์บรมศาสดา ผู้ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง พระบรมครูของเรานั้นได้เริ่มวิธีการแนะแนวนี้นี้มาเป็นเวลานานถึง 25 ศตวรรษแล้ว โดยพระองค์ได้คิดหลักธรรมและคำสั่งสอนเพื่อค้นหาความจริงที่จะเป็นทางนำไปสู่ความสุขสงบอย่างแท้จริง โปรดเวไนยสัตว์ ผู้มากด้วยทุกข์ให้เห็นแสงสว่างของชีวิต ทรงหาทางแก้ไขปัญหาชีวิตให้กับผู้ที่อยู่ระหว่างความทุกข์ด้วยวิธีการของพระองค์เอง

นอกจากนี้ยังมีหลักการที่พระพุทธเจ้าทรงเน้น กล่าวคือ พระองค์สอนให้เราพึ่งตนเอง เพราะพระองค์ทรงเชื่อมั่นว่ามนุษย์มีศักยภาพความสามารถที่จะคิดเอง ทำเอง แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ตรงกับคำกล่าวที่ว่า เพราะชีวิตที่ฉันนั้น ต้องเป็นชีวิตที่พึ่งตนเองได้

หลักธรรมคำสั่งสอนรวมถึงการแนะแนวให้ความช่วยเหลือบุคคลของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระไตรปิฎก (พระสุตตันตปิฎก) จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ มีคุณประโยชน์อันเนืองนิตย์ต่อการศึกษา ควรที่นักการศึกษา นักแนะแนวและสถาบันการศึกษาต่างๆ จะได้ศึกษาค้นคว้าเพื่อเอาเป็นทิวทัศน์คติและนำมาประยุกต์ใช้ในการแนะแนว การให้คำปรึกษา และด้านอื่นๆ ต่อไป โดยศึกษาจากหลักฐานตามที่ปรากฏจนถึงปัจจุบัน พระสุตตันตปิฎกเป็นคัมภีร์หนึ่งที่บรรจุหลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา ได้รับการสืบทอดมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน โดยผ่านทางคัมภีร์ที่สำคัญที่สุดเรียกว่า พระไตรปิฎก ซึ่งเป็นคัมภีร์ที่บรรจุหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า รวบรวมไว้เป็นหมวดหมู่ มี 3 หมวดใหญ่ คือ 1. พระวินัยปิฎก ว่าด้วยพระวินัยหรือข้อบัญญัติเกี่ยวกับความประพฤติ ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมและการดำเนินกิจการต่างๆ ของภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ 2. พระสุตตันตปิฎก ว่าด้วยพระสูตรหรือพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าที่ตรัสแก่บุคคลต่างๆ ในเวลาและสถานที่แตกต่างกัน มีลักษณะเป็นรูปคำสนทนาโต้ตอบ คำบรรยายธรรม เป็นร้อยกรองล้วนบ้าง ร้อยแก้วล้วนบ้าง ร้อยแก้วผสมร้อยกรองบ้าง ตลอดถึงเทศนาของสาวกที่สำคัญบางรูป 3. พระอภิธรรมปิฎก ว่าด้วยหลักธรรมที่เป็นเนื้อหาวิชาล้วนๆ ไม่เกี่ยวกับด้วยเหตุการณ์ หรือบุคคล และกาลเวลา ส่วนมากเป็นคำสอนด้านจิตวิทยาและอภิปรายในพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะพระสุตตันตปิฎกมาศึกษา เนื่องจากคัมภีร์พระสุตตันตปิฎก มีเนื้อหาเรื่องราวที่เข้าใจง่าย มีคำสอนที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทย มีความหมายทางวรรณกรรม และอำนวยความสะดวกในทางวิชาการ เช่น รัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ จิตวิทยา เป็นต้น เต็มไปด้วยเนื้อหาสาระที่ข้องเกี่ยวกับการศึกษา โดยเฉพาะการแนะแนวของพระพุทธเจ้า และผู้วิจัยในฐานะที่เป็นพระสงฆ์สาวกในพระพุทธศาสนามีหน้าที่ในการสั่งสอน อบรม เผยแผ่ธรรมของพระพุทธเจ้าแก่ประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการชีวิตประจำวันได้ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์การแนะแนวในพระพุทธศาสนาตามที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎกนี้ว่า สามารถเทียบเคียงกับการแนะแนวปัจจุบันได้หรือไม่ อย่างไร การแนะแนวของพระพุทธเจ้ามีความสอดคล้องหรือแตกต่างจากการแนะแนวปัจจุบันอย่างไร นอกจากนี้ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในสาขาจิตวิทยาการแนะแนว และแก่คนทั่วไปที่มีความสนใจในเรื่องนี้ และยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแนะแนวปัจจุบันเพื่อให้ความช่วยเหลือบุคคล เพื่อให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์การแนะแนวในพระพุทธศาสนาตามที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรพระสูตร

ประชากร ได้แก่ พระสุตตันตปิฎกฉบับภาษาไทย 17 เล่ม (พระไตรปิฎก เล่มที่ 9-25) พ.ศ. 2539 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) พระสุตตันตปิฎก (พระสูตร) จำนวน 11,426 สูตร เป็นพระสูตรของพระพุทธเจ้า จำนวน 11,113 สูตร

กลุ่มตัวอย่างพระสูตร

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสุตตันตปิฎกฉบับภาษาไทย 17 เล่ม (พระไตรปิฎก เล่มที่ 9-25) พ.ศ. 2539 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 200 สูตร โดยใช้วิธีการเจาะจงเลือกจากพระสูตรตามเงื่อนไข ดังนี้

1. พระสูตรที่เป็นร้อยแก้วล้วนๆ ที่กล่าวถึง เหตุการณ์ สถานที่ บุคคล อย่างชัดเจน และปรากฏผลการแนะนำของพระพุทธเจ้าอย่างเด่นชัด จำนวน 139 สูตร

2. พระสูตรที่เป็นร้อยแก้วผสมร้อยกรอง ที่กล่าวถึง เหตุการณ์ สถานที่ บุคคล อย่างชัดเจน และปรากฏผลการแนะนำของพระพุทธเจ้าอย่างเด่นชัด จำนวน 50 สูตร

3. พระสูตรที่มีชื่อต่างกัน แต่มีเนื้อหาคล้ายกัน แสดงแก่บุคคลและสถานที่แตกต่างกัน เลือกเฉพาะสูตรที่มีความโดดเด่น ปรากฏการแนะนำอย่างเด่นชัด จำนวน 11 สูตร

รวมทั้งหมด จำนวน 200 สูตร

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. จุดมุ่งหมายการแนะนำของพระพุทธเจ้า 2. หลักการแนะนำของพระพุทธเจ้า 3. แนวคิดและทฤษฎีจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการแนะนำของพระพุทธเจ้า 4. วิธีการแนะนำของพระพุทธเจ้า 5. ประเภทการแนะนำของพระพุทธเจ้า และ 6. กระบวนการแนะนำของพระพุทธเจ้า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบบันทึกการรวบรวมข้อมูล ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระสูตรต้นฉบับและแบบบันทึกการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ในการสรุปข้อมูลการวิจัยทั้งหมดเพื่อให้เป็นหมวดหมู่ตามประเด็นหลักที่ศึกษา ซึ่งเป็นฐานของการนำเสนอการแนะนำในพระพุทธศาสนาตามที่ปรากฏในพระสูตรต้นฉบับ

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล

1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระสูตรต้นฉบับภาษาไทย จำนวน 17 เล่ม (พระไตรปิฎก เล่มที่ 9-25) พ.ศ. 2539 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และจากอรรถกถา เอกสาร ตำรา หนังสือ บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมเสร็จแล้วเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการที่ปรึกษาตรวจสอบข้อมูลเมื่ออาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการที่ปรึกษาตรวจสอบข้อมูลเสร็จแล้ว เห็นว่าถูกต้องและใช้ได้

3. จากนั้นผู้วิจัยได้ศึกษาโดยอ่านแบบวิเคราะห์เนื้อเรื่องในพระสูตรต้นฉบับแล้วบันทึกลงในแบบบันทึกการรวบรวมข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมเสร็จแล้วนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการที่ปรึกษาตรวจสอบเมื่อตรวจสอบข้อมูลเสร็จแล้วเห็นถูกต้องและใช้ได้ แล้วจึงนำเสนอผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนาและทางด้านการแนะนำตรวจสอบ (ตรวจสอบข้อมูลครั้งที่หนึ่ง)

4. ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนาและทางด้านการแนะนำที่ได้ให้ข้อวิจารณ์และข้อเสนอแนะ จำนวน 5 ท่าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากพระสูตรต้นฉบับภาษาไทย 17 เล่ม (พระไตรปิฎก เล่มที่ 9-25) พ.ศ. 2539 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยใช้การอ่านแบบวิเคราะห์เนื้อเรื่องในพระสูตรต้นฉบับแล้วบันทึกลงในแบบบันทึกการรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ประเด็นหลักที่เป็นแก่นแท้ของการแนะนำในพระพุทธศาสนาตามที่ปรากฏในพระสูตรต้นฉบับ

2. ผู้วิจัยพิจารณา แยกแยะและจัดเรียงกลุ่มข้อมูล แล้วเขียนลงแบบบันทึกการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกการรวบรวมข้อมูล

3. ผู้วิจัยนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อตรวจสอบข้อมูลเสร็จแล้วเห็นถูกต้องและใช้ได้

4. จากนั้นผู้วิจัยจึงนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนาและทางด้านการแนะนำตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล (ตรวจสอบข้อมูลครั้งที่สอง) แล้วนำข้อวิจารณ์และข้อเสนอแนะมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

5. จัดเรียบเรียงข้อมูลที่ได้ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบการพรรณนา

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 จุดมุ่งหมายการแนะนำของพระพุทธเจ้า

การวิเคราะห์จุดมุ่งหมายของพระพุทธเจ้าพบว่า พระพุทธเจ้าทรงให้การแนะนำช่วยเหลือบุคคลโดยทรงมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ ได้แก่ การแก้ไขความทุกข์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลในขณะนั้น ให้บุคคลคลายความทุกข์หรือทำให้ความทุกข์เบาบางลง โดยทรงใช้วิธีการต่างๆ มีการระงับยับยั้งความทุกข์ด้วยพุทธวิธีอย่างใดอย่างหนึ่ง และทรงแก้ไขความทุกข์ด้วยพุทธวิธีที่เด็ดขาด เพื่อไม่ให้เกิดความทุกข์อีก นอกจากนั้น พระพุทธองค์ยังทรงแนะนำบุคคลเพื่อป้องกันความทุกข์หรือปัญหาที่จะเกิดขึ้น โดยทรงเลือกใช้วิธีการในการป้องกันปัญหา ทรงชี้ให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของสิ่งนั้นๆ ทรงป้องกันปัญหาแต่ต้นก่อนที่จะปัญหานั้นจะขยายลุกลามใหญ่โต ทรงให้สำรวมระวังไม่ให้ปัญหาเกิดขึ้นอีก และพระพุทธองค์ยังทรงส่งเสริมพัฒนาบุคคลในด้านต่างๆ คือ ทางด้านร่างกาย ทางด้านอารมณ์ ทางด้านสังคม และทางด้านสติปัญญา และพระพุทธองค์ยังทรงมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญในการแนะนำ ซึ่งนอกเหนือจากจุดมุ่งหมายของการแนะนำปัจจุบัน ได้แก่ พระองค์ทรงมีจุดมุ่งหมายที่สูงสุดในชีวิต กล่าวคือ ทรงต้องการให้มนุษย์ทุกคนพัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมายที่สูงสุดในชีวิต (พระนิพพาน) พ้นจากสภาวะการเวียนว่ายตายเกิด ปราศจากความทุกข์ทั้งปวง

ตอนที่ 2 หลักการแนะนำของพระพุทธเจ้า

การวิเคราะห์หลักการแนะนำของพระพุทธเจ้าพบว่า พระพุทธเจ้าทรงมีหลักการในการแนะนำช่วยเหลือบุคคล ได้แก่ ทรงแนะนำทุกครั้งเมื่อมีโอกาสมناسبة ไม่ปล่อยเวลาให้ล่วงเลยโดยเปล่าประโยชน์ ทรงทราบข้อมูลพื้นฐานของบุคคล เพื่อให้สามารถเลือกเฟ้นธรรมให้เหมาะสมกับบุคคลนั้นๆ ทรงตระหนักถึงความพร้อมและความต้องการของบุคคลผู้รับการแนะนำเป็นหลัก รวมถึงความแตกต่างของบุคคล ทรงช่วยเหลือแนะนำให้บุคคลตัดสินใจพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง เน้นให้บุคคลรู้จักตนเอง เข้าใจตนเอง และยอมรับตนเองตามความเป็นจริง ทรงเป็นฝ่ายรุก คือทรงเสด็จจาริกไปในที่ต่างๆ เพื่อทำการแนะนำบุคคลที่ประสบปัญหา และทรงสอนให้บุคคลมีความเมตตา กรุณาต่อสรรพสัตว์ทั้งปวง ให้เอาใจเขามาใส่ใจเรา ทรงคำนึงถึงความมีศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ทุกคน และทรงมีการวางแผนและมีเป้าหมายทุกครั้งก่อนที่จะทรงทำแนะนำบุคคล ทั้งยังทรงแนะนำแก่บุคคลทุกช่วงวัย และทรงแนะนำแก่บุคคลประเภทต่างๆ โดยมีได้ทรงเลือกชนชั้น เชื้อชาติ และศาสนา

ตอนที่ 3 แนวคิดและทฤษฎีจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการแนะนำของพระพุทธเจ้า

ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการให้คำปรึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาของบุคคลต่างๆ ที่พระพุทธเจ้าทรงให้การแนะนำซึ่งปรากฏในพระสูตรต้นตอปรากฏพบว่า บุคคลที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำช่วยเหลือนั้นมีสภาพปัญหาทั้ง 8 กลุ่มทฤษฎี ได้แก่ 1. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาเชิงองค์ประกอบและคุณลักษณะ 2. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาเชิงบำบัดด้วยเหตุผล-อารมณ์ 3. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาเชิงศูนย์กลางที่บุคคล 4. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาเชิงบำบัดแนวเกสตัลท์ 5. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาเชิงอัตถิภาวนิยม 6. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาเชิงพฤติกรรม 7. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง 8. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาเชิงวิเคราะห์สัมพันธภาพ นอกจากนี้พระพุทธองค์ทรงเลือกกลวิธี เทคนิค อุบาย รวมถึงหลักธรรมเพื่อใช้ในการแนะนำได้อย่างเหมาะสมกับสภาพปัญหาของบุคคลครอบคลุมทั้ง 8 กลุ่มทฤษฎี

ตอนที่ 4 วิธีการแนะนำของพระพุทธเจ้า

การวิเคราะห์วิธีการแนะนำของพระพุทธเจ้าพบว่า พระพุทธเจ้าทรงเลือกใช้เทคนิคต่างๆ ในการแนะนำ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาความทุกข์ของบุคคล ประกอบด้วย การทำนามธรรมให้เป็นรูปธรรม มีการยกอุทาหรณ์ นิทาน อติตชาติ บุรพกรรม และเหตุการณ์ต่างๆ การเปรียบเทียบกับข้ออุปมา และการใช้อุปกรณ์หรือสื่อการสอน นอกจากนั้นยังมีการลงโทษ และการให้รางวัล การแนะนำด้วยเหตุการณ์ปัจจุบัน การใช้ปฏิภาณไหวพริบในการโต้ตอบ ความยืดหยุ่นในการใช้วิธีการ พุทธวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การกระตุ้นด้วยคำพูด การใช้คำในความหมายใหม่ การกระตุ้นด้วยคำถามและคำตอบ การสร้างบรรยากาศในการแนะนำ การซักถามและสนทนาโต้ตอบ การตอบ ปัญหา การบรรยาย และการสนทนาทักทาย นอกจากนั้นวิธีการแนะนำของพระพุทธเจ้านี้ พระองค์ทรงแนะนำทั้ง เป็นรายบุคคลและเป็นรายกลุ่ม โดยมีขั้นตอนประกอบด้วย การทรงเริ่มเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของบุคคล จากนั้น เสด็จจาริกไปโปรด ทรงพิจารณาเลือกข้อสนทนา (หลักธรรม) เทคนิคที่เหมาะสมกับบุคคลที่ทรงแนะนำ และทรง แสดงธรรมเทศนา ตรัสพระคาถา ในตอนท้ายทรงตรวจสอบผลของการแนะนำของบุคคลนั้น และวิธีการแนะนำของ พระพุทธเจ้ายังสามารถแยกประเด็นออกมาอีก จากการวิเคราะห์พบว่า พระพุทธองค์เจ้าทรงมีบุคลิกภาพความเป็นครู แนะนำ ได้แก่ ทรงมีพระวรกายที่สง่างาม มีพระสุรเสียงอันไพเราะ ทรงมีความอดทน อดกลั้น ใจเย็น ไม่ทรงถือ พระองค์ให้ความเสมอภาคแก่บุคคลทุกคน ทรงรู้จักสติปัญญาของบุคคล และทรงมีพระมหากรุณาธิคุณอันเป็นพื้นฐาน ของจิตใจในการแนะนำช่วยเหลือสัตว์โลกให้พ้นจากความทุกข์และเข้าถึงจุดมุ่งหมายปลายทางสูงสุดของ พระพุทธศาสนา (พระนิพพาน) พระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้าที่ทรงอนุเคราะห์แก่ชาวโลก ทรงแสดงให้เห็นทาง พุทธกิจประจำวัน 5 อย่าง ดังนี้ 1. พุทธกิจภาคเช้า เสด็จออกบิณฑบาต 2. พุทธกิจภาคบ่าย ทรงแสดงธรรมแก่ พระภิกษุและประชาชนทั่วไป 3. พุทธกิจภาคค่ำ ทรงประทานโอวาทแก่พระภิกษุ 4. พุทธกิจภาคกลางคืน ทรงตอบ ปัญหาเทวดา 5. พุทธกิจจวนสว่าง ทรงตรวจดูสัตว์โลก ผู้ที่สมควรและไม่สมควรโปรด

ตอนที่ 5 ประเภทการแนะนำของพระพุทธเจ้า

การวิเคราะห์ประเภทการแนะนำของพระพุทธเจ้าพบว่า พระพุทธเจ้าทรงแนะนำครอบคลุมทั้ง 3 ประเภทของการแนะนำในปัจจุบัน และยังมีประเภทของการแนะนำของพระพุทธเจ้าที่ทรงค้นพบ นอกเหนือจาก ประเภทของการแนะนำปัจจุบัน ได้แก่ การแนะนำด้านการศึกษา พระพุทธเจ้าทรงชี้แนะแนวทางการศึกษาทั้ง ภาควิทยฐานะและภาคปฏิบัติ ทรงมอบธรรมไว้เพื่อให้ต่อสู้กับข้าศึก (กิเลส) ทรงให้บุคคลทดลองปฏิบัติและได้เห็นจริงด้วย ตนเองเพื่อให้เกิดสติปัญญาในคำสอนของพระองค์ ทรงตอบปัญหาที่เห็นว่ามิประโยชน์และเพิ่มพูนสติปัญญาของผู้ถาม ผู้ ที่นั่งฟังในที่นั้นๆ และทรงช่วยป้องกันอันตรายที่จะเกิดกับบุคคลที่มีความพากเพียร ทรงส่งเสริมพัฒนาบุคคลให้บรรลุผลเร็วขึ้นเมื่อทรงมีโอกาสที่เหมาะสม รวมถึงพิจารณาระดับสติปัญญาของบุคคลที่แตกต่างกัน การแนะนำด้านอาชีพ พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้บุคคลประกอบอาชีพด้วยความชอบธรรม ไม่ทุจริต คดโกงคนอื่น และยังทรงแนะนำบุคคลให้ รู้จักทำมาหาเลี้ยงชีพ ทรงแนะนำหลักธรรมสำหรับการดำเนินชีวิต เพื่อให้ชีวิตมีความเจริญก้าวหน้าในโลกนี้และ โลกหน้า การแนะนำด้านส่วนตัวและสังคม พระพุทธเจ้าทรงแนะนำบุคคลที่มีปัญหาความทุกข์ในด้านส่วนตัวและ สังคมทั้ง 3 ระดับ คือ ระดับพฤติกรรม ระดับอารมณ์และความรู้สึก และระดับความคิด นอกจากนั้น พระพุทธเจ้ายังทรงแนะนำ แก่บุคคลเพื่อไปสู่สุคติ และเพื่อไปสู่ประโยชน์ที่เป็นสาระแห่งชีวิต (พระนิพพาน) ซึ่งการแนะนำประเภทนี้ของ พระพุทธเจ้า ในประเภทของการแนะนำปัจจุบันไม่ปรากฏหลักฐานว่ามี

ตอนที่ 6 กระบวนการแนะนำของพระพุทธเจ้า

การวิเคราะห์กระบวนการแนะนำของพระพุทธเจ้านี้ เมื่อนำมาเทียบเคียงกับบริการแนะนำทั้ง 5 ในการ แนะนำปัจจุบันแล้วพบว่า พระพุทธเจ้าทรงแนะนำครอบคลุมทั้ง 5 บริการ ได้แก่ ทรงเก็บรวบรวมข้อมูลของบุคคล โดยใช้วิธีต่างๆ ประกอบด้วย ทรงตรวจดูสัตว์โลก ทรงตรวจดูบุรพกรรม อติตชาติ ทรงพิจารณาภูมิหลังและอุปนิสัย ทรงพิจารณาด้วยทิพจักขุญาณ การใช้การสังเกต การสนทนาและสอบถาม และการกราบทูลของภิกษุทั้งหลาย รวมถึงการออกเยี่ยมบุคคลผู้รับการแนะนำด้วย

เมื่อพระพุทธเจ้าทรงทราบข้อมูลพื้นฐานของบุคคลแล้วก็จะทำการให้ข้อสนทนาพร้อมด้วยการให้คำปรึกษาด้วย ข้อสนทนาที่ทรงมอบให้ในการแนะนำ มี การแสดงธรรมหรือการเทศนา การตรัสพระคาถา การพาไปทัศนศึกษา เพื่อให้ได้ประสบการณ์ตรง การมอบแนวทางในการปฏิบัติธรรม และการแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ประกอบการแนะนำ ส่วนการให้คำปรึกษานั้นพระพุทธเจ้าทรงเปิดโอกาสให้ผู้รับคำปรึกษาได้ระบายความในใจ เพราะพระพุทธองค์ทรงให้การยอมรับบุคคลด้วยความจริงใจ ให้บุคคลผ่อนคลายอารมณ์แห่งความทุกข์ เพราะพระพุทธองค์ทรงมีความเข้าใจและเห็นใจบุคคลผู้ประสบทุกข์ และทรงให้ผู้รับคำปรึกษาได้ตัดสินใจแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง เพราะพระพุทธองค์ทรงมีความจริงใจในการช่วยเหลือบุคคลนั่นเอง หลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงให้ข้อสนทนาและให้คำปรึกษาแล้ว พระองค์จะทรงวางตัวบุคคลให้ได้บรรลุธรรมตามสมควรแก่สติปัญญาของแต่ละบุคคล ตั้งแต่การบรรลุธรรมในระดับชั้น พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ และในขั้นสุดท้าย พระพุทธเจ้าจะทรงติดตามผลของการแนะนำว่า บุคคลนั้นๆ ได้สำเร็จหรือบรรลุธรรมในขั้นใดและพ้นจากความทุกข์หรือไม่ ทรงใช้พุทธวิธีติดตามผล คือ ทรงทราบด้วยการสังเกตพฤติกรรมของบุคคล ทรงทราบด้วยพระญาณของพระองค์เอง นอกจากนี้ พระพุทธเจ้ายังทรงออกเยี่ยมบุคคลในสถานที่ต่างๆ เพื่อสอบถามถึงความเป็นอยู่และความคืบหน้าในการประพฤติปฏิบัติธรรมด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

1. จุดมุ่งหมายการแนะนำ ผลการวิจัยพบว่า จุดมุ่งหมายการแนะนำของพระพุทธเจ้าในการช่วยเหลือบุคคลนั้น ได้แก่ เพื่อทรงแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นกับบุคคลในปัจจุบัน ก็คือ การแก้ไขความทุกข์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลในขณะนั้น ทรงให้บุคคลคลายความทุกข์หรือให้บุคคลแก้ไขความทุกข์ด้วยสติปัญญาของตนเองจนสามารถนำพาตนเองไปสู่การพัฒนาที่เหมาะสม โดยพระองค์ทรงใช้วิธีการ มีการระงับยับยั้งความทุกข์ด้วยพุทธวิธีอย่างใดอย่างหนึ่ง วิธีนี้ไม่สามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นกับบุคคลได้อย่างเด็ดขาด เพียงแต่ระงับยับยั้งไว้ชั่วคราวเท่านั้น ปัญหาเหล่านั้นอาจเกิดขึ้นกับบุคคลได้อีก และทรงแก้ไขปัญห (ความทุกข์) ของบุคคลอย่างเด็ดขาด เพื่อไม่ให้ความทุกข์เกิดขึ้นอีก นอกจากนี้ พระพุทธองค์ยังทรงป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับบุคคล โดยมีวิธีการป้องกันปัญหา ก็คือ ทรงชี้ให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของสิ่งนั้นๆ เพื่อให้บุคคลนำไปประพฤติปฏิบัติอันจะก่อประโยชน์ต่อตนเองต่อไป และทรงป้องกันปัญหาแต่ต้น พระองค์ทรงตรัสชี้แจงให้บุคคลเข้าใจซึ่งกันและกัน เพื่อป้องกันความแตกสามัคคี และทรงให้สำรวมระวังไม่ให้ปัญหาเกิดขึ้น (ทรงแนะนำให้มีสติสัมปชัญญะและไม่ให้ประมาทในชีวิต) และพระพุทธองค์ยังทรงมุ่งส่งเสริมพัฒนาบุคคลให้เกิดพัฒนาการในด้านต่างๆ เช่น ทางด้านร่างกาย (ทรงแนะนำไม่ให้ยึดติดในร่างกาย ให้มองเห็นว่าสิ่งเหล่านี้เป็นไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา) ทางด้านอารมณ์ (ทรงแนะนำให้บุคคลมีอารมณ์มั่นคง) ทางด้านสังคม (ทรงแนะนำให้บุคคลสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขความเจริญในสังคมต่อไป) และด้านสติปัญญา (ทรงส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจแก่บุคคลผู้รับการแนะนำ) ซึ่งสอดคล้องกับ วัลนิกา ฉลากบาง (2535 : 94-95) ได้กล่าวไว้ว่า การแนะนำมีเป้าหมาย คือ การแก้ปัญหา เมื่อปัญหาเกิดขึ้นจำเป็นจะต้องทางขจัดให้หมดสิ้นไป หรือทำให้คลี่คลายขึ้น การแก้ไขปัญหาก็จะต้องแก้ไขตามสาเหตุ ดังนั้น การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนในด้านต่างๆ เพื่อใช้วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาจึงเป็นสิ่งจำเป็น นอกจากนี้ การแก้ไขปัญหาก็จะต้องได้รับความร่วมมือทั้งจากตัวเจ้าของปัญหาและบุคคลที่แวดล้อมคนๆ นั้นด้วย การป้องกันปัญหาเป้าหมายนี้เป็นเป้าหมายหลักของการแนะนำ เพราะถ้านักเรียนปราศจากปัญหาหรือจัดกับปัญหาได้อย่างเหมาะสม นักเรียนก็จะมีโอกาสพัฒนาตนเองไปได้อย่างดี และการพัฒนาส่งเสริม การพัฒนาสร้างเสริมถือเป็นเป้าหมายสำคัญอีกประการหนึ่ง นักเรียนควรได้รับการพัฒนา หรือสร้างเสริมทั้งในด้านการศึกษา อาชีพและการพัฒนาในด้านบุคลิกภาพ เพื่อให้เติบโตเป็นคนที่มีคุณภาพเป็นพลเมืองดีของสังคมและประเทศ การพัฒนาสร้างเสริมควรกระทำกับเด็กทุกคนทั้งคนที่ไม่มีปัญหาและคนที่มีปัญหา ทั้งนี้เพราะการแนะนำเป็นการเตรียมปัจจุบันให้ดีพร้อมสำหรับชีวิตในอนาคต

นอกจากนี้ พระพุทธองค์ยังทรงมีจุดมุ่งหมายการแนะนำที่สูงสุดในชีวิต ซึ่งแตกต่างจากจุดมุ่งหมายการแนะนำในปัจจุบันอย่างชัดเจน และจุดมุ่งหมายการแนะนำในปัจจุบันไม่ปรากฏหลักฐานว่ามี ก็คือ พระพุทธองค์ทรงแนะนำช่วยเหลือบุคคลให้สามารถพัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมายที่สูงสุดในชีวิต คือ พระนิพพาน ปราศจากความทุกข์ต่างๆ ไม่มีการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏสงสารอีก สอดคล้องกับมันเถียรติ โกศลนิริตติงษ์ (2541 : 57) ที่กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการแนะนำพุทธธรรมไว้ว่า คือ การดับทุกข์โดยสิ้นเชิง คือ การพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และนอกจากนั้น พระพุทธองค์ยังทรงแนะนำบุคคลเพื่อให้เกิดประโยชน์หรือจุดมุ่งหมายของชีวิตทั้ง 3 ระดับ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ประโยชน์ปัจจุบัน (ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์) คือ มุ่งไปที่การดับทุกข์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น คือ เป็นประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ที่เห็นกันได้เฉพาะหน้าอันอำนวยความสะดวกให้เกิดแก่ชีวิตของแต่ละคนตามสมควรแก่ฐานะ อาชีพ และหน้าที่การงาน 2. ประโยชน์เบื้องหน้า (สัมปรายิกัตถประโยชน์) คือ ทรงมุ่งป้องกันไม่ให้ความทุกข์เกิดขึ้น ประโยชน์เบื้องหน้านี้เป็นประโยชน์ด้านคุณค่าของชีวิตภายใน คือ เกิดความเจริญงอกงามในชีวิตจิตใจ ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และ 3. ประโยชน์สูงสุด (ปรมาตถประโยชน์) คือ ทรงมุ่งประโยชน์ที่สาระแท้ของชีวิต ซึ่งเป็นจุดหมายขั้นสุดท้ายที่ชีวิตควรจะเข้าถึงมรรค ผล นิพพาน คือ แก้ปัญหา ดับกิเลสและกองทุกข์ได้อย่างสิ้นเชิง

จุดมุ่งหมายการแนะนำของพระพุทธเจ้าและจุดมุ่งหมายของการแนะนำปัจจุบัน ทั้งสองมีความสอดคล้องกันในเรื่องการช่วยเหลือบุคคลให้สามารถจัดปัญหาที่เกิดขึ้น และเพื่อป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นและช่วยพัฒนาบุคคลให้พ้นจากสภาพของปัญหา สอดคล้องกับสมบัติ ซูชีพชัย (2527 : 20) ได้กล่าวสรุปว่า ความมุ่งหมายแห่งการแนะนำกับหลักและจุดประสงค์แห่งลัทธิศาสนาของพระพุทธองค์นั้น ไม่ต่างกันตรงที่มุ่งหวังที่จะช่วยจะพัฒนาบุคคลให้เจริญขึ้นถึงที่สุดพบความสุขความสมหวังช่วยจัดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในมลายหายสิ้นไป ทั้งยังเพื่อจะป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นในภายหลังด้วย แต่ยังมีจุดมุ่งหมายการแนะนำทั้งสองที่ไม่สอดคล้องกัน กล่าวคือ จุดมุ่งหมายการแนะนำปัจจุบันไม่สามารถจัดปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุคคลได้อย่างสิ้นเชิง เพียงแต่ระงับยับยั้งปัญหาได้ชั่วคราวเท่านั้น และปัญหาเหล่านั้นสามารถเกิดขึ้นกับบุคคลอีก トラบใดที่บุคคลยังดำรงชีวิตอยู่ในท่ามกลางกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา トラบนั้นบุคคลยังต้องพบกับปัญหาความทุกข์ที่เกิดขึ้นในชีวิตอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ภาษาทางพุทธศาสนาเรียกว่า โลกียะ (ติดอยู่ในโลก) ส่วนจุดมุ่งหมายการแนะนำของพระพุทธเจ้านั้นสามารถจัดปัญหาที่เกิดขึ้นบุคคลได้อย่างสิ้นเชิง ปัญหาเหล่านั้นไม่สามารถเกิดขึ้นมาอีก เพราะว่าสามารถตรากถอนโคนของปัญหาได้อย่างเด็ดขาด ภาษาทางพุทธศาสนา เรียกว่า โลกุตตระ (พ้นโลก เหนือโลก) นี่เป็นความแตกต่างของจุดมุ่งหมายการแนะนำทั้งสองอย่าง

ดังนั้น เมื่อนำจุดมุ่งหมายการแนะนำของพระพุทธเจ้ามาเทียบเคียงกับจุดมุ่งหมายการแนะนำปัจจุบันพบว่า จุดมุ่งหมายการแนะนำของพระพุทธเจ้าตรงกับจุดมุ่งหมายของการแนะนำในปัจจุบันเพียงบางประเด็นเท่านั้น ไม่สามารถเทียบเคียงกันได้หมด เพราะว่าจุดมุ่งหมายการแนะนำของพระพุทธเจ้ามีประเด็นที่กล่าวถึงจุดมุ่งหมายการแนะนำมากกว่าและครอบคลุมถึงจุดมุ่งหมายของการแนะนำปัจจุบันทั้งหมด

2. หลักการแนะนำ ผลการวิจัยพบว่า หลักการแนะนำของพระพุทธเจ้า ประกอบด้วย ทรงแนะนำทุกครั้งเมื่อมีโอกาสที่เหมาะสม ให้ความช่วยเหลือบุคคลทุกคนไม่ว่าจะอยู่สถานที่แห่งใด เวลาใดเห็นสมควรเหมาะสม พระองค์ก็ทรงช่วยเหลือทันที ทรงทราบข้อมูลพื้นฐานของบุคคลเพื่อให้เลือกเฟ้นธรรมให้เหมาะสมกับ ความถนัดและความสนใจของบุคคลต่อไป โดยพิจารณาจากพื้นฐานของจิตใจ จริต ภูมิปัญญาและภูมิหลังของผู้ฟัง ทรงตระหนักถึงความพร้อมและความต้องการของบุคคลผู้รับการแนะนำ รวมถึงความแตกต่างของบุคคล ทรงช่วยเหลือแนะนำให้บุคคลตัดสินใจแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเองและให้บุคคลรู้จักตนเอง เข้าใจตนเองยอมรับตนเองตามความเป็นจริง และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในสังคมอย่างมีความสุข ทรงเป็นฝ่ายรุก คือทรงเสด็จจาริกไปในที่ต่างๆ เพื่อทำการแนะนำบุคคลที่มีปัญหา ทรงสอนบุคคลให้มีความเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์ทั้งปวง ไม่ให้เบียดเบียนสัตว์ทั้งปวง ทรงคำนึงถึงความมีศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ทุกคนว่า บุคคลแต่ละคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน มีคุณค่าในตนเอง เพราะสามารถพัฒนาตนเองได้หากได้รับการแนะนำในทางที่ถูกต้อง ทรงมีการวางแผนและมีเป้าหมายในการ

ช่วยเหลือและแนะแนวบุคคลทุกครั้ง โดยเริ่มต้นจากการตรวจสอบดูตัวโลกด้วยพระญาณเพื่อตรวจสอบดูบุคคลว่ามีอุปนิสัยแห่งมรรคผลหรือไม่ หรือถ้าไม่ทันต่อเหตุการณ์ก็จะทรงแสดงปาฏิหาริย์โดยการเสด็จไปปรากฏต่อหน้าบุคคลที่ให้การช่วยเหลือ ทรงแนะแนวแก่บุคคลทุกช่วงวัย แม้แต่บุคคลที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิต และสุดท้ายทรงแนะแนวแก่บุคคลประเภทต่างๆ มิได้เลือกชนชั้น เชื้อชาติ และศาสนา ซึ่งหลักการของพระพุทธเจ้าที่กล่าวมา สอดคล้องกับพงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2515 : 13-14) ได้กล่าวถึงหลักเบื้องต้นของการแนะแนวว่า บริการแนะแนวเป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อบริการนักเรียนทุกคน บริการแนะแนวจัดขึ้นเพื่อช่วยให้บุคคลมีพัฒนาการไปถึงขีดสูงสุดในทุกๆ ด้านการแนะแนวต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการยอมรับในความสามารถและคุณค่าของบุคคล โดยยึดหลักความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ การแนะแนวเป็นกระบวนการที่จะต้องกระทำต่อเนื่องกันไปทุกวัยและทุกระดับ การแนะแนวยึดหลักสิทธิและเสรีภาพของบุคคล นักแนะแนวจะช่วยให้บุคคลรู้จักตนเองและสิ่งแวดล้อมได้ดียิ่งขึ้น เพื่อที่ผู้มารับบริการสามารถตัดสินใจเลือกการดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ การแนะแนวเป็นการให้ความช่วยเหลือในด้านการตัดสินใจแก้ปัญหา การวางแผนและการกำหนดเป้าหมายของชีวิต และยังสอดคล้องกับบุษลี อุบภัย (2543 : 25-27) ได้สรุปถึงหลักพื้นฐานของการแนะแนวว่า การแนะแนวจะต้องเป็นการพัฒนาความเป็นบุคคลของแต่ละคน การดำเนินการแนะแนวมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคคลได้รู้จักตนเองและสิ่งแวดล้อม การแนะแนวต้องยึดหลักความร่วมมือกัน มิใช่เป็นการบังคับ การแนะแนวจะต้องมีความเชื่อเบื้องต้นว่า มนุษย์มีความสามารถในตัวเองที่จะพัฒนาตนเอง การแนะแนวจะต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ รวมทั้งการยอมรับสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลในการตัดสินใจ การแนะแนวเป็นกระบวนการศึกษาที่มีความต่อเนื่องและเป็นขั้นตอน

ดังนั้น หลักการแนะแนวของพระพุทธเจ้ากับการแนะแนวในปัจจุบันมีความสอดคล้องกัน คือ พระพุทธองค์ทรงมุ่งเน้นไปที่ผู้รับบริการเป็นหลัก กล่าวคือ **ยึดผู้รับบริการเป็นศูนย์กลางการแนะแนว** ส่วนหลักการแนะแนวปัจจุบันก็เช่นเดียวกัน กล่าวคือ **ยึดหรือเน้นบุคคลที่มีปัญหา (ความทุกข์) เป็นหลักในการช่วยเหลือ**

เมื่อนำหลักการแนะแนวของพระพุทธเจ้ามาเทียบเคียงกับหลักการแนะแนวในปัจจุบันพบว่า มีความคล้ายคลึงกันในการดำเนินการแนะแนวเพียงบางประเด็นเท่านั้น ส่วนหลักการแนะแนวของพระพุทธเจ้าที่แตกต่างจากหลักการแนะแนวในปัจจุบัน มีรายละเอียดดังนี้

1. พระพุทธเจ้าทรงแนะแนวทุกครั้งเมื่อมีโอกาสที่เหมาะสม และให้ความช่วยเหลือบุคคลทุกคนไม่ว่าจะอยู่สถานที่แห่งใด
2. พระพุทธเจ้าทรงทราบข้อมูลพื้นฐานของบุคคลทุกคน เพื่อให้สามารถเลือกเฟ้นธรรมให้เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของบุคคลต่อไป โดยพิจารณาจากพื้นฐานของจิตใจ จริต ภูมิปัญญาและภูมิหลังของผู้ฟัง พระพุทธองค์ทรงรู้และเข้าใจพฤติกรรมของบุคคลอย่างถ่องแท้ เพราะพระองค์ทรงอยู่ในฐานะเป็นสัพพัญญู คือ เป็นรู้ทุกสิ่งทุกอย่างไม่มีข้อจำกัด
3. พระพุทธเจ้าทรงเป็นฝ่ายรุก คือทรงเสด็จจาริกไปในที่ต่างๆ เพื่อให้การแนะแนวบุคคลที่มีปัญหา การแนะแนวของพระพุทธองค์ไม่หยุดอยู่กับที่ เพราะทรงเสด็จพระดำเนินไปทุกหนทุกแห่งเพื่อทำการแนะแนวช่วยเหลือบุคคล
4. พระพุทธเจ้าทรงมีการวางแผนและมีเป้าหมายในการช่วยเหลือและแนะแนวบุคคลทุกครั้ง โดยเริ่มต้นจากการตรวจสอบดูตัวโลกด้วยพระญาณ เพื่อตรวจสอบดูบุคคลว่ามีอุปนิสัยแห่งมรรคผลหรือไม่ หรือถ้าไม่ทันต่อเหตุการณ์ก็จะทรงแสดงปาฏิหาริย์โดยการเสด็จไปปรากฏต่อหน้าบุคคลที่ให้การช่วยเหลือ ส่วนหลักการแนะแนวในปัจจุบันมีการวางแผนและมีเป้าหมายในการช่วยเหลือและแนะแนวบุคคลเหมือนกัน แต่ไม่ละเอียดลึกซึ้งเหมือนของพระพุทธองค์ และนักแนะแนวหรือครูแนะแนวไม่สามารถรู้สาเหตุของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของบุคคลได้อย่างถ่องแท้เหมือนกับพระพุทธเจ้า

ดังนั้น เมื่อนำหลักการแนะแนวของพระพุทธเจ้ามาเทียบเคียงกับหลักการแนะแนว ในปัจจุบันพบว่า หลักการแนะแนวของพระพุทธเจ้ามีมากกว่าและยังครอบคลุมถึงหลักการแนะแนวในปัจจุบัน หลักการแนะแนวในปัจจุบันเป็นเพียงเสี้ยวหนึ่งของหลักการแนะแนวของพระพุทธองค์เท่านั้น

3. แนวคิดและทฤษฎีจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนว ผลการวิจัยพบว่า บุคคลที่พระพุทธเจ้าทรงให้การแนะแนวช่วยเหลือนั้น เป็นบุคคลผู้มีสภาพปัญหาความทุกข์ครบทั้ง 8 กลุ่มทฤษฎี ซึ่งสอดคล้องกับพงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2543 : 153-154) ที่สรุปลักษณะของบุคคลที่มีสภาพของความทุกข์ต้องการรับการให้คำปรึกษาประยุกต์ตามหลักพระพุทธศาสนาที่ยึดถือหลักการอริยสัจ 4 ในการค้นหาปัญหา สาเหตุและใช้ปัญญาแก้ปัญหาได้ทุกข้อได้โดยสิ้นเชิง คือ 1. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาเชิงองค์ประกอบและคุณลักษณะ ผู้มีความขัดแย้งในตัวเองและวิตกกังวลในการเลือกแนวทางชีวิตในด้านการศึกษาหรืออาชีพ 2. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาเชิงบำบัดด้วยเหตุผล-อารมณ์ ผู้มีความรู้สึกทุกข์ร้อน วิตกกังวล เศร้า หดหู่ รู้สึกต่ำต้อย 3. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาเชิงศูนย์กลางที่บุคคล คนปรับตัวไม่ได้ สูญเสียความเป็นตัวของตัวเองสับสนในบทบาท 4. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาเชิงบำบัดแนวเกสตัลท์ ผู้เศร้าเสียใจ การขาดสำนึก วิตกกังวล มีความคับแค้นภายในไม่สามารถปรับตัว อ่อนเปลี้ยและละเหี่ยใจกาย 5. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาเชิงอัตถิภาวนิยม ผู้มีความรู้สึกขัดแย้งในตนเอง ไม่มีจุดมุ่งหมายในชีวิต เกิดความเซ็ง เบื่อหน่าย 6. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาเชิงพฤติกรรม ผู้มีพฤติกรรมสับสน ปรับตัวไม่ได้ มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ปรับพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม 7. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง ผู้ไม่สามารถพัฒนาตนเองไปสู่ Identity (เอกลักษณ์) ที่ประสบความสำเร็จ ขาดความรับผิดชอบ ขาดความรัก ขาดการยอมรับและไม่เห็นคุณค่าของตนเอง 8. ทฤษฎีการให้คำปรึกษาเชิงวิเคราะห์สัมพันธ์ภาพ ผู้เกิดความวิตกกังวลระดับพฤติกรรมขัดแย้งกับความคิด มีพฤติกรรมที่ติดมาจากอดีตปรับตัวไม่ได้ มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมเนื่องมาจากการได้รับการปลูกฝัง การเลี้ยงดูจากพ่อแม่หรือประสบการณ์ในอดีต พระพุทธเจ้าทรงเลือก เทคนิค กลวิธี อุบาย รวมทั้งหลักธรรมเพื่อใช้ในการแนะแนวได้อย่างเหมาะสมกับสภาพปัญหาของบุคคลครอบคลุมทั้ง 8 กลุ่มจนทำให้บุคคลสามารถพ้นจากสภาพของความทุกข์ได้ในที่สุด

ในครั้งพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงค้นพบทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนว (กระบวนการให้ความช่วยเหลือบุคคลจนเข้าถึงจุดหมายปลายทางที่สูงสุดในชีวิต ก็คือ การดับความทุกข์) เมื่อพระองค์ทรงค้นพบแล้วก็ทรงริเริ่มนำมาทฤษฎีมาใช้ในการช่วยเหลือบุคคล การให้ความช่วยเหลือบุคคลจนสามารถให้บรรลุเป้าหมายในการดำเนินชีวิตของตนเองอย่างเหมาะสม เรียกว่า การให้คำปรึกษาฯ นี้ ตรงกับกระบวนการช่วยเหลือผู้ที่มีความทุกข์ตามหลักพุทธธรรม ที่เรียกว่า การเทศนา (การแสดงธรรม) หมายถึง การแนะนำสั่งสอน กระบวนการการแสดงธรรมเพื่อความดับทุกข์นี้ คือ กระบวนการให้คำปรึกษาที่ยึดหลักการอริยสัจ 4 ในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ ประกอบด้วย 1. ทุกข์ คือ การรับรู้ทุกข์ ทำความเข้าใจในทุกข์ 2. สมุทัย เป็นการใช้ปัญญหาสาเหตุของทุกข์ 3. นิโรธ เป็นการใช้ปัญญาจัดลำดับความสำคัญของสาเหตุและแผนการดับทุกข์ 4. มรรค เป็นการปฏิบัติการดับทุกข์แก้ปัญหาจนดับทุกข์ได้ กระบวนการให้คำปรึกษาที่ยึดหลักการอริยสัจ 4 หรือกระบวนการแสดงธรรมเพื่อการดับทุกข์นี้ พงษ์พันธ์ พงษ์โสภานำมาเปรียบเทียบกับทฤษฎีจิตวิทยาการให้คำปรึกษาต่างๆ ของทางตะวันตก ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยทฤษฎีจิตวิทยาการให้คำปรึกษาประยุกต์ตามหลักของพระพุทธศาสนาของพงษ์พันธ์ พงษ์โสภานำมาใช้ในการวิเคราะห์บุคคลที่พระองค์ทรงให้การแนะแนวว่า เป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จในลักษณะที่ตรงกับทฤษฎีการให้คำปรึกษากลุ่มใด

กระบวนการแสดงธรรมเพื่อการดับทุกข์นี้โดยยึดหลักการอริยสัจ 4 นี้ ภายหลังพงษ์พันธ์ พงษ์โสภานำมาเปรียบเทียบกับทฤษฎีจิตวิทยาการให้คำปรึกษาต่างๆ เมื่อเปรียบเทียบกันแล้วปรากฏว่าเทียบได้เพียงเศษเสี้ยวหนึ่งเท่านั้น ทำไมจึงกล่าวเช่นนั้น เพราะว่าทฤษฎีจิตวิทยาการให้คำปรึกษาต่างๆ สามารถเทียบได้กับหลักการอริยสัจ 4 เท่านั้น ไม่สามารถเทียบเคียงกับหลักการอื่นๆ ในพระพุทธศาสนาได้ทั้งหมด เพราะยังมีทฤษฎีอื่นๆ ที่พระองค์ทรงค้นพบ เพื่อใช้ในการดับความทุกข์ ได้แก่ หลักมัชฌิมาปฏิปทา หลักไตรสิกขา หลักสมถะกัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐาน เป็นต้น กล่าวได้ว่า พระพุทธองค์ทรงมีทฤษฎีต่างๆ ที่ใช้ในการดับความทุกข์มากกว่าและยังครอบคลุมถึงทฤษฎีจิตวิทยาการให้คำปรึกษาในปัจจุบันทั้งหมดด้วย กล่าวคือ ทฤษฎีการให้คำปรึกษาของพระพุทธเจ้าสอดคล้องกันกับทฤษฎีการให้คำปรึกษาในปัจจุบัน หมายความว่า ในพระสูตรต้นตอปรากฏทฤษฎีจิตวิทยาการให้คำปรึกษาในปัจจุบันทั้งหมด แม้ว่าการใช้ทฤษฎีการให้คำปรึกษาของพระพุทธเจ้าในครั้งพุทธกาลจะไม่สามารถจำแนกบุคคลผู้มี

ความทุกข์ออกเป็นลักษณะตามสภาพของปัญหาอย่างชัดเจนก็ตาม แต่พระพุทธองค์ทรงรวมไว้ในลักษณะของบุคคลผู้ที่มีปัญหาความทุกข์ ต่อมานักจิตวิทยาในยุคปัจจุบันได้ศึกษาค้นคว้าจนค้นพบแล้วนำมาแบ่งแยกเป็นกลุ่มเป็นประเภทเป็นหมวดหมู่ตามกลุ่มทฤษฎีต่างๆ อย่างชัดเจน ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า พระพุทธเจ้าทรงใช้จิตวิทยาการให้คำปรึกษาในการช่วยเหลือบุคคลให้พ้นจากความทุกข์ก่อนนักจิตวิทยาฝ่ายตะวันตก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. นักแนะแนวในปัจจุบันควรถือเอาหรือเรียนรู้คุณสมบัติความเป็นนักแนะแนวของพระพุทธเจ้าเพื่อยึดถือเป็นทฤษฎานุคติ และเพื่อนำไปเป็นแบบอย่างในการช่วยเหลือบุคคลต่อไป และที่สำคัญที่สุด นักแนะแนวควรช่วยเหลือด้วยความจริงใจ เต็มใจ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความรัก ความเมตตากรุณาดังที่พระพุทธเจ้าทรงประพฤติปฏิบัติเป็นตัวอย่าง

2. นักแนะแนวในยุคปัจจุบันควรศึกษากระบวนการ ขั้นตอนวิธีการ เทคนิคต่างๆ ของการแนะแนวของพระพุทธเจ้า เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการช่วยเหลือบุคคลที่ประสบความทุกข์ให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยต่อไป ควรทำการศึกษาวิจัยเช่นนี้ในประเด็นอื่นๆ เช่น ในนิทานชาดก และในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาอื่นๆ และควรนำการแนะแนวของพระพุทธเจ้าไปทดลองใช้กับการช่วยเหลือบุคคลในโรงเรียน สถาบันอุดมศึกษา หน่วยงานต่างๆ ตลอดจนนำไปประยุกต์ใช้ในสภาพของสังคมในปัจจุบันด้วย

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการแนะแนวของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นนักปราชญ์ฝ่ายตะวันออกกับนักทฤษฎีการแนะแนวชาวตะวันตกว่า มีความแตกต่างหรือสอดคล้องกันอย่างไรบ้าง

เอกสารอ้างอิง

- นุชลี อุปถัมภ์. (2543). การแนะแนวเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : พิสิกเซ็นเตอร์.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2543). ทฤษฎีและเทคนิคการให้คำปรึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2515). การแนะแนวและให้คำปรึกษา. กรุงเทพฯ : พัทธอักษร.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). พุทธศาสตร์กับการแนะแนว. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.
- พรหมธิดา แสนคำเครือ. (2528). การแนะแนวเบื้องต้น. พิษณุโลก : ภาควิชาการแนะแนวและ จิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- มันเกียรติ โกศลนิรติวงศ์. (2541). พุทธธรรม : ทฤษฎีและเทคนิคการให้คำปรึกษา. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 9-25 กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัลนิกา ฉลากบาง. (2535). จิตวิทยาและการแนะแนวเด็กประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สมบัติ ชูชีพชัย. (2527). พุทธองค์บรมครูแห่งการแนะแนว. มิตร์ครู, 26 (19), 20-22.

การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอาหรับโดยใช้แบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนาคนาวาอุปถัมภ์

สำนักงานเขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร

THE DEVELOPMENT OF ARABIC SPEAKING SKILLS BY USING ARABIC SPEAKING SKILL EXERCISES FOR PRATHOMSUKSA 6 STUDENTS OF NAKNAWAUPPATHAM SCHOOL AT SUANLUANG DISTRICT OFFICE, BANGKOK

ธราดล นาคนาวา¹, และวารินทร์พร พันเพ็ญ²

(Received : January 8, 2019 ; Revised : February 17, 2019 ; Accepted : March 22, 2019)

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนหลังเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/5 จำนวน 35 คน โรงเรียนนาคนาวาอุปถัมภ์ สำนักงานเขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ที่ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 20 ข้อ และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน จำนวน 20 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบที (t-test) แบบ Dependent

ผลการศึกษามีดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ความพึงพอใจของนักเรียนหลังเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$)

คำสำคัญ : แบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ, ทักษะการพูดภาษาอาหรับ

Abstract

The purposes of this research were : 1) to study the student's academic achievement after studying by using the Arabic speaking skill exercises for prathomsuksa 6 students and 2) to study the satisfaction of students after studying by using the Arabic speaking skill exercises for prathomsuksa 6 students. The sample consisted of prathomsuksa 6 students of NaknawaUppatham

¹นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต (วิชาชีพครู) มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

²อาจารย์ประจำ ภาควิชาศึกษาทั่วไป วิทยาลัยนาฏศิลปบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

School at Suan Luang District Office, Bangkok, Semester 1, academic year 2019, which was obtained from the cluster random sampling using the classroom lottery drawing as a random unit There were 5 students in the class. The students in Prathom 6/5 were 35 students. The tools used were 1) learning management plan, 2) Arabic speaking skill exercises, 3) An achievement test of 20 items, 4) Questionnaire for student satisfaction, consisting of 20 items. The statistics used in Data analysis were percentage, mean, standard deviation and t-test Dependents.

The research finding were as follows :

1. The students' learning achievement after learning by using the Arabic speaking skill exercises was significantly higher than before learning at the .05 level.
2. The satisfaction of students after studying by using Arabic speaking skill exercises was at the highest level ($\bar{X} = 4.60$).

Keywords : Arabic Speaking Skill Exercises, The Arabic Speaking Skill

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรุงเทพมหานครมีนโยบายให้เพิ่มโอกาสทางการเรียนภาษาต่างประเทศให้แก่นักเรียน และได้มอบหมายให้สำนักงานการศึกษาดำเนินโครงการสอนภาษาอาหรับ ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2548 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนสามารถสื่อสารภาษาอาหรับด้วยการสนทนาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน มีความสุขในการเรียน และมีเจตคติที่ดีต่อภาษาอาหรับ การดำเนินงานตามโครงการดังกล่าว เดิมเป็นการจัดการเรียนการสอนตามความสนใจ ความต้องการและบริบทของแต่ละโรงเรียน โดยมีได้กำหนดระดับชั้นการสอนที่แน่นอน ส่วนครูผู้สอนภาษาอาหรับซึ่งเป็นบุคคลภายนอกช่วยปฏิบัติราชการด้านการสอน ก็ดำเนินการสอนภาษาอาหรับตามความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของครูแต่ละคน ซึ่งยังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินโครงการนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและได้ผลคุ้มค่า สำนักงานการศึกษาจึงได้รวบรวมข้อมูลจากการประชุมสรุปประเมินผลการดำเนินโครงการ และการประชุมปฏิบัติการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาอาหรับในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งในการประชุมทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนภาษาอาหรับ ได้เสนอแนะไปในทิศทางเดียวกันว่า ควรตั้งคณะกรรมการกำหนดบทเรียน และเนื้อหาภาษาอาหรับ เพื่อให้ครูผู้สอนไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนภาษาอาหรับดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนและครูผู้สอน กรุงเทพมหานครจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำต้นฉบับเอกสาร สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ระดับชั้นละ 1 เล่ม รวมจำนวน 6 เล่ม และจัดประชุมสัมมนาชี้แจงการใช้เอกสารเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอาหรับให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

ภาษาอาหรับในปัจจุบันไม่ได้เป็นเพียงภาษาของชนชาติอาหรับเท่านั้น แต่เป็นภาษาสากลภาษาหนึ่งที่ใช้ในการสื่อสารกันอย่างกว้างขวาง รวมทั้งเป็นภาษาหนึ่งที่ใช้ในองค์การสหประชาชาติ ดังนั้นการศึกษาการเรียนรู้ภาษาอาหรับจึงถือว่าการแสวงหาที่มีคุณค่ามหาศาล สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการสื่อสาร เพื่อการค้า การลงทุน การเจรจาต่อรอง การแสวงหาข้อมูลข่าวสารทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และการศึกษา การเรียนภาษาอาหรับไม่ได้เรียนเพื่อความรู้ทางด้านภาษาเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจในความแตกต่างทางสังคม วัฒนธรรมและการเมือง นอกจากนี้ภาษาอาหรับเป็นภาษาที่มีแหล่งกำเนิดของเสียงที่ต่างกันทุกตัวอักษร จากจำนวนทั้งหมด 28 อักษร ซึ่งอักษรแต่ละตัวนั้นสามารถแบ่งออกเป็น อักษรต้น อักษรกลาง อักษรท้ายอิสระ อักษรท้ายติดต่อกันขึ้นอยู่กับรูปแบบของการเขียนหรือการใช้คำในรูปประโยคต่างๆ อีกทั้งภาษาอาหรับยังเป็นภาษาที่แตกต่างไปจากภาษา

อื่นๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ตามกลุ่มชน แต่ภาษาอาหรับนั้นเป็นภาษาที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง จะไม่เปลี่ยนแปลงเด็ดขาดไม่ว่าวันเวลาจะล่วงเลยไปนานแค่ไหนก็ตามเป็นภาษาที่มีความละเอียดอ่อนและลึกซึ้งในความหมายสามารถใช้สื่อความหมายเฉพาะได้ทุกคำ รวมทั้งมีเอกลักษณ์การเขียนไม่เหมือนภาษาใด คือการเขียนจากขวามาซ้าย ขัดกับความถนัดของการเขียนภาษาใดๆ ในโลก กรุงเทพมหานครจึงมีนโยบายเพิ่มโอกาสให้นักเรียนได้เรียนภาษาต่างประเทศอย่างหลากหลายและได้มอบหมายให้สำนักงานการศึกษาดำเนินโครงการสอนภาษาอาหรับ ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2548 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนสามารถสื่อสารภาษาอาหรับด้วยการสนทนาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน มีความสุขในการเรียนและมีเจตคติที่ดีต่อภาษาอาหรับ โรงเรียนนาคานาวาอุปถัมภ์เป็นโรงเรียนหนึ่งในสังกัดของสำนักงานการศึกษา จึงได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอาหรับให้กับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะการสื่อสารและรับสารด้วยการฟัง และการพูด (หน่วยศึกษานิเทศก์, สำนักงานการศึกษา, 2558 : 2)

จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาอาหรับให้กับนักเรียนมาเป็นเวลา 7 ปี พบว่า ปัญหาที่พบบ่อยๆ ได้แก่ นักเรียนขาดความสนใจในการเรียนการสอน กิจกรรมที่ครูจัดให้ไม่ท้าทายนักเรียนจึงไม่สนใจ ไม่ชอบ เช่น พูดคุยในเวลาเรียน ไม่ส่งงานตามที่กำหนด เมื่อสอบถามลึกลงไปในรายละเอียดกลับพบว่า ปัญหาดังกล่าวเกิดจากนักเรียนไม่เข้าใจ ไม่ชอบ ฟังไม่รู้เรื่อง พูดไม่ได้ เขียนไม่ได้ และยากสำหรับนักเรียนจึงส่งผลให้นักเรียนไม่สนใจในการเรียน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนไม่กล้าพูดภาษาอาหรับ ขาดความมั่นใจ เินอายที่จะออกเสียง
2. นักเรียนขาดสื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ
3. นักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานทางภาษาอาหรับที่แตกต่างกัน เช่น นักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธบางคนไม่เคยได้ยินหรือได้ฟังภาษาอาหรับมาจึงไม่มีความรู้พื้นฐานเดิมเลย แต่สำหรับนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามจะเคยผ่านหรือได้ยินมาบ้างในการเรียนฟัรฎูฮีน (ศาสนาภาคบังคับ)

ดังนั้น การสอนภาษาอาหรับที่ดีมีหลายประเภท แต่ละประเภทจะมีคุณสมบัติเฉพาะที่สามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนได้อย่างน่าสนใจ สื่อเหล่านี้จะช่วยให้การเรียนการสอนภาษาอาหรับพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว เช่น การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอาหรับโดยใช้แบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนาคานาวาอุปถัมภ์ สำนักงานเขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบไปด้วย บัตรคำ แถบประโยค แถบบันทึกเสียง รูปภาพ ของจริง เพลง ปริศนาคำทาย ภาษาท่าทาง และคอมพิวเตอร์ช่วยสอน จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอาหรับได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนหลังเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

สมมุติฐานงานวิจัย

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ มีความพึงพอใจหลังเรียนอยู่ในระดับมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนาคนาวาอุปถัมภ์ ปีการศึกษา 2562 ภาคเรียนที่ 1 จำนวน 5 ห้องเรียน 164 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/5 จำนวน 35 คน โรงเรียนนาคนาวาอุปถัมภ์ สำนักงานเขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) ด้วยวิธีการจับสลากห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ

ตัวแปรตาม ได้แก่

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียน
2. ความพึงพอใจของนักเรียนหลังเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1. การสร้างแบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ
2. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้
3. การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
4. การสร้างแบบวัดความพึงพอใจของนักเรียน

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. การสร้างแบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ มีขั้นตอนดังนี้
 - 1.1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการสร้างแบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ
 - 1.2. ศึกษาสาระการเรียนรู้ และเนื้อหาที่จะใช้สอนจำนวน 5 ชั่วโมง ได้แก่ การทำความรู้จักอุปกรณ์การเรียน ครอบครัวของฉัน สีและวันต่างๆ และการซื้อขาย
 - 1.3. ยกร่างแบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับจำนวน 5 ชั่วโมง
 - 1.4. ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้อง ความถูกต้องของเนื้อหา ความยากง่าย ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.91
2. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ มีขั้นตอนดังนี้
 - 2.1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้
 - 2.2. ศึกษาสาระการเรียนรู้และกำหนดเนื้อหาที่จะใช้สอนจำนวน 5 ชั่วโมง แล้วเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่จะสอนแต่ละชั่วโมง
 - 2.3. ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของจุดประสงค์กับเนื้อหา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.86
3. การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีขั้นตอนดังนี้
 - 3.1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 3.2. สร้างข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ ดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ จำนวน 30 ข้อ ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก แล้วนำแบบทดสอบเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3

ท่าน เพื่อพิจารณาวิเคราะห์ข้อสอบเป็นรายข้อ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.88 แล้วคัดเลือกข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ จำนวน 20 ข้อไว้ใช้สำหรับทดสอบนักเรียน

4. การสร้างแบบวัดความพึงพอใจของนักเรียน มีขั้นตอนดังนี้

4.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบวัดความพึงพอใจ

4.2 สร้างแบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนหลังเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ จำนวน 20 ข้อ

4.3 นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องของแบบวัดความพึงพอใจ ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.95

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทดสอบก่อนเรียน ให้นักเรียนจำนวน 35 คน ทำแบบทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผ่านการหาคุณภาพเรียบร้อยแล้ว จำนวน 20 ข้อ ก่อนที่จะเริ่มเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ

2. ดำเนินการเรียนการสอนด้วยแบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5 ชั่วโมง คือ การทำความรู้จัก อุปกรณ์การเรียน ครอบครัวของฉัน สีและวันต่างๆ และการซื้อขาย

3. เมื่อเรียนจบให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 20 ข้อ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนแล้วนำไปวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติโดยการทดสอบค่าที

4. ให้นักเรียนทำแบบวัดความพึงพอใจหลังเรียนของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ เก็บคะแนนแล้วนำไปวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ t - test for Dependent และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

2. วิเคราะห์แบบความพึงพอใจของนักเรียนหลังเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 9.91 คะแนน การทดสอบหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 14.89 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบคะแนนสอบระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

2. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนหลังเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้และเป็นไปตามสมมติฐานการศึกษาที่กำหนด

อภิปรายผลการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยแบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการศึกษาข้อที่ 1 ทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากสาเหตุต่างๆ ดังนี้

ประการแรก แบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่พัฒนาขึ้นได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพและประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้งด้านเนื้อหา ด้านการใช้ภาษาและด้านความสอดคล้องของจุดประสงค์ ซึ่งมีการจัดกิจกรรมฝึกทักษะการปฏิบัติที่หลากหลายมีการใช้สื่อที่หาได้ง่ายหลายชนิดและเหมาะสมกับสถานการณ์ที่กำหนดให้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุวิทย์ มูลคำ และสุนันทา สุนทรประเสริฐ (2550 : 43) ที่ว่า แบบฝึกทักษะเป็นการรวบรวมสื่อการเรียนรู้สำเร็จรูปเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะแบบฝึกทักษะจะประกอบไปด้วยสื่อหลายชนิดที่เหมาะสมกับวัยและประสบการณ์ของนักเรียนจริง ๆ จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังจากใช้แบบฝึกทักษะ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและสอดคล้องกับงานวิจัยของอัมราภรณ์ จันทวิเศษ (2556 : 63) ที่ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง การอ่านจับใจความชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ CIPPA ประกอบแบบฝึกทักษะ ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ CIPPA มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย เรื่อง การอ่านจับใจความหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ .01

ประการที่สอง การเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ เป็นการสร้างบรรยากาศในการจัดกิจกรรม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์โดยตรงจากการสัมผัสด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า ในสภาพแวดล้อมจริง ๆ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ และได้รับการเสริมแรงจากรอยยิ้มของครู การชมเชย และการปรบมือจากเพื่อนๆ เมื่อมีการปฏิบัติได้ถูกต้อง จึงส่งผลให้นักเรียนกล้าพูด กล้าสนทนา กล้าคิด กล้าแสดงออก และลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยความมั่นใจ เกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง มีการยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ของครู มีการวิเคราะห์ การอภิปราย และกล้าที่จะยอมรับความจริงจึงส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการเสริมแรงของสกินเนอร์ที่กล่าวว่า การเสริมแรงทางบวกจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดี

ประการที่สาม การให้นักเรียนได้มีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ด้วยการลงมือปฏิบัติกิจกรรมจริง ๆ เพื่อดูความสามารถของนักเรียนให้นักเรียนได้มีการสนทนากับตนเองกับเพื่อนๆ เล่าเรื่องของตัวเองให้เพื่อนๆ ฟัง เช่น การทักทาย อุปกรณ์การเรียน อวัยวะร่างกาย และการซื้อขาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวนักเรียน และสามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรัตน์ วิชัยกุล (2556 : 64) ได้ทำการศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้สถานการณ์จำลอง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของไชยวัฒน์ อารีโรจน์ (2557 : 76) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบฝึกทักษะการพูดรายงานการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปัญญา แร่เพชร (2559 : 57) ได้ทำการการพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจากข้อมูลท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ พบว่า ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลังการใช้แบบฝึกทักษะการอ่านจากข้อมูลภาษาอังกฤษท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษสูงกว่าก่อนการใช้แบบฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประการสุดท้าย นอกจากผู้วิจัยจะใช้สอนจริงกับกลุ่มตัวอย่างในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 แล้วผู้วิจัยยังได้นำแบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาภาษาอาหรับกับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยรับผิดชอบอยู่ทุกห้องเรียน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 พบว่า คะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 70 ทุกห้องเรียนและในภาพรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 14.89 คิดเป็นร้อยละ 74.45 ซึ่งเป็นหลักฐานยืนยันได้ว่า แบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับส่งเสริมให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นได้จริง

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นเป็นการสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2. ความพึงพอใจของนักเรียนหลังเรียนที่มีต่อการใช้แบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ผ่านการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และเป็นไปตามสมมติฐานการศึกษาข้อที่ 2 ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากสาเหตุต่างๆ ดังนี้

ประการแรก แบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่พัฒนาขึ้น มีการจัดกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง และเป็นกิจกรรมที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียนประกอบกับเป็นสิ่งแปลกใหม่และท้าทาย ที่นักเรียนสัมผัสและคุ้นเคยจึงทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวา ทำทลายความสามารถ และสนุกกับกิจกรรมการเรียนรู้ และมีอิสระในการคิด เช่น การท้าทาย การบอกอุปสรรคการเรียนรู้ของตนเอง การเล่าและแนะนำสมาชิกในครอบครัวของตนเอง สีและวันต่างๆ และการซื้อขาย ฯลฯ จึงทำให้นักเรียนสนใจในการเรียนมากขึ้น

ประการที่สอง การสร้างแบบฝึกทักษะ เป็นการสร้างแบบเรียนใหม่ๆ ให้กับนักเรียน เนื่องจากนักเรียนไม่มีหนังสือ ไม่มีเครื่องมือสำหรับการเรียน เมื่อนักเรียนได้เห็นรูปภาพ รูปแบบของกิจกรรมที่เร้าความสนใจ มีความท้าทาย ประกอบกับเนื้อหาที่มีความยากง่ายเหมาะสมกับระดับของนักเรียน และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อตัวนักเรียนเอง ทำให้มีความรู้เพิ่มพูนมากขึ้น พบว่านักเรียนมีความสุข สนุก กระตือรือร้นอยากที่จะเรียนอยากที่จะพูด และกล้าที่จะถามครูมากขึ้นว่า คำนี้พูดว่าอย่างไร ออกเสียงอย่างไรจึงจะถูกต้อง และทุกชั่วโมงจะได้ยินนักเรียนถามว่า “มูตริสคำนี้ต้องออกเสียงอย่างไรจึงจะถูกต้อง” “มูตริสเงาะเรียกว่าอะไร” ฯลฯ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอังคณา ลังประเสริฐ (2558 : 64) ได้ทำรายงานการสร้างและผลการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนนาคนาวาอุปถัมภ์ พบว่า นักเรียนความพึงพอใจหลังเรียนอยู่ในระดับมากและงานวิจัยของธนกร มหาสุกุล (2558 : 57) ได้ทำแบบฝึกทักษะ เรื่อง การเคลื่อนไหวของร่างกาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนาคนาวาอุปถัมภ์ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจหลังเรียนอยู่ในระดับมากนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปัญญา แร่เพชร (2559 : 62) ได้ทำการพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจากข้อมูลท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ พบว่า นักศึกษามีเจตคติต่อแบบฝึกทักษะการอ่านจากข้อมูลภาษาอังกฤษท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมากทุกบทเรียน

ประการสุดท้าย เมื่อพิจารณาจากคะแนนความพึงพอใจหลังเรียนของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด นั้นแสดงให้เห็นว่า การใช้แบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ ประกอบการเรียนส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการศึกษาที่กำหนดไว้

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น เป็นการสนับสนุน สมมติฐานข้อที่ 2 ที่ว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากขึ้นไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การนำแบบฝึกทักษะการพูดภาษาอาหรับไปใช้สำหรับบุคลากรที่เกี่ยวข้องทางด้านการศึกษา ควรศึกษารายละเอียดของแบบฝึกทักษะและศึกษาเพิ่มเติมจากคู่มือครูประกอบการเรียนการสอนเพื่อจะได้ให้คำแนะนำกับนักเรียนได้อย่างถูกต้องและเกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น

2. ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมครูผู้สอนควรให้คำปรึกษาและคำแนะนำกับผู้เรียนคอยดูแลช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด เมื่อผู้เรียนเกิดปัญหาพร้อมทั้งคอยกระตุ้นให้กำลังใจเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ จึงจะทำให้แบบฝึกทักษะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ทำการศึกษาดูผลการใช้แบบฝึกทักษะกับตัวแปรอื่นๆ เช่น แบบฝึกทักษะการเขียน ความคิดสร้างสรรค์ พฤติกรรมกลุ่ม และเจตคติทางภาษาอาหรับ ฯลฯ
2. ทำการศึกษาดูผลการใช้แบบฝึกทักษะกับนักเรียนในระดับชั้นอื่นๆ ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และเพิ่มเติมเนื้อหาตามความสามารถของนักเรียนในระดับชั้นนั้นๆ

เอกสารอ้างอิง

- ไชยวัฒน์ อารีโรจน์. (2557). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการพูดรายงานการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธนกร มหาชูสกุล. (2558). รายงานการสร้างและผลการใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง การเคลื่อนไหวการออกกำลังกายและเกมนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนาคนาวาอุปถัมภ์. โรงเรียนนาคนาวาอุปถัมภ์ สำนักงานเขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร.
- ปัญญา แร่เพชร. (2559). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านจากข้อมูลท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วรรณรัตน์ วิชัยกุล. (2556). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้สถานการณ์จำลองชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุวิทย์ มูลคำ และสุนันทา สุนทรประเสริฐ. (2550). การพัฒนาผลงานทางวิชาการสู่การเลื่อนวิทยฐานะ. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- หน่วยศึกษานิเทศก์, สำนักงานการศึกษา. (2558). รายวิชาเพิ่มเติมภาษาอาหรับ. กรุงเทพฯ : เฟสท์ ออฟเซท จำกัด.
- อังคณา ลังประเสริฐ. (2558). รายงานการสร้างและผลการใช้แบบฝึกทักษะการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนนาคนาวาอุปถัมภ์. โรงเรียนนาคนาวาอุปถัมภ์ สำนักงานเขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร.
- อัมราภรณ์ จันทรวีเศษ. (2556). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องการอ่านจับใจความชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ CIPPA ประกอบแบบฝึกทักษะ. การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียน มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลักษณ์

THE MODEL OF EFFECTIVENESS OF LEARNING AND TEACHING ENGLISH AT MAHAVAJIRALONGKORN BUDDHIST COLLEGE

ประมวล ธีมี¹, และพระมหาไกรวรรณ ชินทศโตโย²

(Received : January 9, 2019 ; Revised : February 17, 2019 ; Accepted : March 23, 2019)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลักษณ์ และเพื่อตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลักษณ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายต่างๆ ครูสอนวิชาภาษาอังกฤษ และตัวแทนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลักษณ์ จำนวน 25 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ใช้เลือกแบบเจาะจง ใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์ในการประมวลผลข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

1. ได้รูปแบบการจัดการเรียนการสอน 5 รูปแบบ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ดีและมีประสิทธิภาพ มีจุดเด่นและจุดด้อยแตกต่างกัน การนำมาปรับใช้ขึ้นอยู่กับบริบทของสถานศึกษา โรงเรียน ครูผู้สอน และผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเรียงลำดับความมีประสิทธิภาพ ดังนี้ 1. รูปแบบการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร 2. รูปแบบการสอนแบบบูรณาการ 3. รูปแบบการสอนการเรียนรู้จากการทำโครงการ 4. รูปแบบการสอนที่เน้นเนื้อหา และ 5. รูปแบบการสอนภาษาเพื่อจุดประสงค์เฉพาะ

2. ผลการตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพได้รูปแบบการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร เป็นรูปแบบที่ดีที่สุด และมีประสิทธิภาพสูงสุด ควรนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลักษณ์ เพราะเป็นรูปแบบที่เน้นทักษะการเรียนการสอนทั้ง 4 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน ซึ่งถือเป็นหัวใจหลักสำคัญในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

คำสำคัญ : รูปแบบ, การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ, ประสิทธิภาพ

Abstract

The objectives of the study were to study the effectiveness models of learning and teaching english at Mahavajiralongkorn Buddhist College and to approve the most effective model of learning and teaching english at Mahavajiralongkorn Buddhist College. The research is a qualitative research using structural and purposive interview of 25 administrators, vice administrators, teachers, and students and using analysis and synthesis for the conclusion and results of the study.

¹นักศึกษานิเทศศาสตร์โทหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

²อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

The findings indicated that :

1. The 5 models of learning and teaching english are effective but there are dominant points and weak points. So when we apply these models, We have to consider the context of the school, teachers, and students appropriately, the effective models of (1) Communicative language teaching (2) Integrate learning (3) Project Based Learning (4) Content-Based Instruction Curriculum and (5) Language for specific purpose, respectively.

2. The most effective model is the communicative language teaching, because it is completed of four skills-listening, speaking, reading and writing.

Keywords : Model, English Teaching and Learning Management, Effectiveness

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการจัดพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์ ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุ สามเณร ได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนสายสามัญศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย โดยเทียบชั้นมัธยมศึกษาหลักสูตรให้มีวิชาที่เหมาะสมแก่สภาวะของพระภิกษุ สามเณร ที่จะศึกษาได้โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและเป็นวิชาที่จำเป็นแก่งานพระพุทธศาสนา โรงเรียนมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นสถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนา อยู่ภายใต้สังกัดของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ดำเนินงานภายใต้ระเบียบของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยระเบียบโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ.2546 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักรและฝ่ายบ้านเมือง ซึ่งเรียนวิชาทางโลกควบคู่กับการเรียนทางธรรม โดยจัดการเรียนการสอนนักธรรม และภาษาบาลี เป็นหลักสูตรโดยตรงสำหรับพระภิกษุ สามเณร และจัดการศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย เพื่อสร้างศาสนทายาทและผู้เรียนที่สมบูรณ์พร้อมด้วยภูมิรู้ และภูมิธรรม โรงเรียนเล็งเห็นถึงคุณภาพการจัดการศึกษาของพระภิกษุ สามเณร จึงพยายามปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอนเพื่อให้ทัดเทียมกับสถาบันการศึกษาอื่น

ปัจจุบันโลกอยู่ในยุคของข้อมูลข่าวสาร ภาษาต่างประเทศมีความสำคัญและมีความจำเป็นในชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น เพราะเป็นภาษาสากลที่ใช้สื่อสารทั่วโลก โรงเรียนมหาวิทยาลัยสงฆ์จึงตระหนักในความสำคัญในการปรับปรุงและจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถของผู้เรียนให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันติดต่อสื่อสาร และรับสารเป็นภาษาอังกฤษให้เกิดความเข้าใจ นำพื้นฐานภาษาอังกฤษเพื่อใช้ในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น จากผลการเรียนภาษาอังกฤษในภาคการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า นักเรียนโรงเรียนมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย มีผลการเรียนอยู่ในระดับอ่อน เพราะสามเณรนักเรียนขาดทักษะในการฟัง อ่าน พูดและเขียนภาษาอังกฤษ ทำให้นักเรียนไม่สามารถที่จะติดต่อสื่อสารได้เข้าใจ และการเรียนการสอนภาษาอังกฤษยังไม่บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร โดยเฉพาะสามเณรนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พื้นฐานทักษะด้านการเขียนและการอ่านอยู่ในระดับปานกลางและต่ำ เพราะนักเรียนที่มาศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นนักเรียนที่ด้อยโอกาสและขาดทุนทรัพย์ มีพื้นฐานความรู้ที่เรียนมาที่แตกต่างกัน นักเรียนบางคนไม่รู้พยัญชนะในภาษาอังกฤษ เขียนและเทียบพยัญชนะกับเสียงสระในภาษาอังกฤษไม่ได้ อ่านคำศัพท์รูปประโยคและแปลความหมายไม่ได้ ไม่กล้าพูดโต้ตอบสื่อสารภาษาอังกฤษ เพราะสื่อความหมายไม่เข้าใจ กลัวที่จะเรียนวิชาภาษาอังกฤษ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ขาดทักษะในการฟังและการพูด นักเรียนบางรูปเกิดความประหม่าหากต้องพูดโต้ตอบหรือทำกิจกรรมเกี่ยวกับการพูดหน้าชั้นเรียน ฟังรูปประโยคในภาษาอังกฤษแต่ไม่สามารถแปลและสื่อความหมายได้ ทักษะการพูดของนักเรียนไม่กล้าพูดภาษาอังกฤษโต้ตอบกับครูผู้สอน เพราะกลัวพูดผิด ไม่รู้

จะพูดได้ตอบเพื่อให้สื่อความหมายได้เข้าใจตรงกันอย่างไร และสำเนียงการพูดภาษาอังกฤษออกสำเนียงไทยสื่อสารไม่เป็นธรรมชาติ นอกเหนือจากปัญหาที่พบกับนักเรียนแล้ว ยังมีประเด็นปัญหาอื่นๆ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับทักษะการสนทนาภาษาอังกฤษของครู ปัญหาเกี่ยวกับสื่อและอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารด้านวิชาการและบริหารบุคคลที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนถูกจำกัดด้วยสถานภาพของผู้สอนและผู้เรียน คือ สมณเพศ ซึ่งจะแสดงออกมากไม่ได้ และประกอบกับในกระบวนการเรียนการสอน ครูผู้สอนยังยึดติดการสอนวิธีเดิม คือ เน้นการสอนไวยากรณ์และการแปล ซึ่งเป็นวิธีการสอนที่เป็นการเรียนไวยากรณ์และการแปลเป็นส่วนใหญ่ ผู้เรียนต้องท่องจำศัพท์ สำนวน โครงสร้างของประโยค ครูผู้สอนยึดเนื้อหามากเกินไป ทำให้บรรยากาศในชั้นเรียนเกิดความตึงเครียดกับการต้องจดจำหลักโครงสร้างไวยากรณ์ของภาษา (ปริพัฒน์ นาคา, 2544 : 85-86) และการจัดการสอนของครูไม่มีสื่อประกอบการสอน ขาดเทคนิคการสอนและสื่อการสอนที่ทันสมัย ไม่นำเทคโนโลยี สื่อสิ่งพิมพ์และวารสารภาษาอังกฤษประกอบการสนับสนุนการเรียนการสอน (วีระกิตติ์ ลายทองสุข, 2532 81-90)

ดังนั้น ด้วยความสำคัญและเล็งเห็นความจำเป็น ควรจะได้มีการศึกษาวิจัยเพื่อให้ได้เห็นภาพชัดเจนว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพ รูปแบบใดมีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนางานด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของครูผู้สอนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด ส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนของผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อการตรวจรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ด้านผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เนื่องจากในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการสอนภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ผู้ให้สัมภาษณ์ต้องเป็นผู้มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษจึงจะให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ ถูกต้อง และเชื่อถือได้ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยที่ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ และตัวแทนนักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 25 รูป/คน โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

1. เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ด้านการบริหาร ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป
2. เป็นอาจารย์สอนวิชาภาษาอังกฤษมีประสบการณ์สอนตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป
3. เป็นอาจารย์สอนวิชาภาษาอังกฤษที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป
4. เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

ด้านเนื้อหา

การวิจัยมุ่งศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลักษณ์ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ 5 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร 2) รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการ 3) รูปแบบการเรียนรู้จากการทำโครงการ 4) รูปแบบการสอนภาษาที่เน้นเนื้อหา และ 5) รูปแบบการสอนภาษาเพื่อจุดประสงค์เฉพาะ

ด้านพื้นที่

ผู้วิจัยศึกษาในส่วนของโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลักษณ์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพราะโรงเรียนนี้จัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย มีนักเรียนเพียงพอสำหรับการวิจัย ใช้การเลือกพื้นที่แบบเจาะจง

วิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยตนเอง ใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล โดยตั้งประเด็นคำถามตามแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษา ผู้วิจัยทำการวิจัยศึกษา ระหว่างวันที่ 27 ธันวาคม 2555 - มีนาคม 2557 โดยเก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ณ โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลักษณ์ ระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม - 31 ธันวาคม 2556 และเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อเขียนรายงาน ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม - 31 มีนาคม 2557

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสรุปและกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อสร้างเครื่องมือตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำเครื่องมือที่ได้ให้อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของเนื้อหา นำมาปรับปรุงแก้ไขให้ผู้เชี่ยวชาญเครื่องมือวิจัย ก่อนนำไปใช้ในภาคสนาม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ได้แก่ ประเด็นในการสนทนาแบบมีโครงสร้างเป็นรายบุคคล ประกอบด้วยประวัติผู้ให้สัมภาษณ์ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพ การตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลักษณ์ ปัญหาอุปสรรคและวิธีการแก้ปัญหา และข้อเสนอแนะและวิธีการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ
2. แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ รายละเอียดด้านสภาพแวดล้อมและการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลักษณ์
3. อุปกรณ์สำหรับการวิจัย ได้แก่ สมุดจดบันทึก เครื่องเขียน เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ติดต่อขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย เพื่อส่งถึงผู้บริหารโรงเรียนในการขออนุญาตสัมภาษณ์บุคลากรเพื่อเก็บข้อมูลประกอบการทำวิจัย
2. ขอนัดผู้บริหารโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายต่างๆ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ และตัวแทนนักเรียน โดยนัดวันเวลา ล่วงหน้าที่สะดวกในการสัมภาษณ์
3. สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายต่างๆ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ และตัวแทนนักเรียน โดยมีการบันทึกข้อมูลด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องบันทึกเสียง และจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร รวมถึงบันทึกภาพไว้เป็นหลักฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย ที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ประมวลผลข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรในรูปของการบรรยายเนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยจัดเนื้อหาเป็นหมวดหมู่แล้วแบ่งออกเป็นตอนๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการเรียนสอนภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอน 5 รูปแบบ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ดีและมีประสิทธิภาพอยู่แล้ว เพียงแต่นำรูปแบบใดมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ขึ้นอยู่กับบริบทของโรงเรียน ครูผู้สอน และผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่ดีที่สุดและมีประสิทธิภาพสูงสุด เรียงลำดับความมีประสิทธิภาพจากมากไปหาน้อย ดังแสดงในตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 แสดงความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพ

รูปแบบการจัดการเรียนการสอน ภาษาอังกฤษ	ระดับความคิดเห็น					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	รวม
รูปแบบการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร	19	3	3	0	0	25
รูปแบบการสอนแบบบูรณาการ	1	16	7	1	0	25
รูปแบบการสอนทำโครงการ	0	3	13	9	0	25
รูปแบบการสอนที่เน้นเนื้อหา	5	3	2	15	0	25
รูปแบบการสอนเพื่อจุดประสงค์เฉพาะ	0	0	0	0	25	25
รวม	25	25	25	25	25	

จากตารางที่ 5.1 พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่ดีและมีประสิทธิภาพเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ รูปแบบการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร รูปแบบการสอนแบบบูรณาการ รูปแบบการสอนทำโครงการ รูปแบบการสอนที่เน้นเนื้อหา และรูปแบบการสอนที่จุดประสงค์เฉพาะ

2. การตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อตรวจสอบรูปแบบการสอนภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย โดยสรุปจากเหตุผลของผู้ให้ข้อมูล จำนวน 25 รูป/คน พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่ดีที่สุด และมีประสิทธิภาพสูงสุด เรียงลำดับความมีประสิทธิภาพจากมากไปหาน้อย ดังแสดงในตารางที่ 5.2

ตารางที่ 5.2 แสดงจำนวน ร้อยละ ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลในการตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ	จำนวน	ร้อยละ	ลำดับ
รูปแบบการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร	19	76	1
รูปแบบการสอนแบบบูรณาการ	3	12	2
รูปแบบการสอนทำโครงการ	3	12	2
รูปแบบการสอนที่เน้นเนื้อหา	0	0	0
รูปแบบการสอนเพื่อจุดประสงค์เฉพาะ	0	0	0
รวม	25	100.00	

จากตารางที่ 5.2 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นตรงกันว่า รูปแบบการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร เหมาะที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษของโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัยมากที่สุด และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด จำนวน 19 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 76 รองลงมาคือ รูปแบบการสอนแบบบูรณาการ และรูปแบบการสอนการทำโครงการ มีผู้ให้ความคิดในระดับที่เท่ากัน คือ จำนวน 3 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 12

อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบการจัดการเรียนการสอน 5 รูปแบบ เป็นรูปแบบที่ดีและมีประสิทธิภาพ ซึ่งในแต่ละรูปแบบมีจุดเด่น จุดด้อยที่แตกต่างกัน เพียงแต่นำรูปแบบใดมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ขึ้นอยู่กับบริบทของโรงเรียน หลักสูตรสถานศึกษา ผู้สอนและผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ที่ดีที่สุด และมีประสิทธิภาพสูงสุดที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย คือ รูปแบบการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร เพราะเป็นรูปแบบที่เน้นทักษะการเรียนการสอนทั้ง 4 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน ซึ่งถือเป็นหัวใจหลักสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ภาษาอังกฤษ การสอนเพื่อการสื่อสารที่เน้นการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการพูดเป็นหลัก การเขียน นำเสนอ ซึ่งทุกอย่างมีความสัมพันธ์กัน การสื่อสารภาษาอังกฤษต้องทำซ้ำๆ บ่อยๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ไม่เน้นการท่องจำ แต่อาศัยความเข้าใจ เมื่อนักเรียนมีการพูดจาโต้ตอบกันบ่อยๆ ความมั่นใจในการใช้ภาษาก็จะเกิดเองโดยอัตโนมัติ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมจะทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก และไม่กลัวการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ เพราะโดยพื้นฐานของนักเรียนเป็นนักเรียนที่มาจากชนบท มีพื้นฐานการเรียนภาษาอังกฤษแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง นักเรียนบางรูปอ่าน ภาษาอังกฤษไม่ได้ ไม่รู้พยัญชนะ เขียนพยัญชนะในภาษาอังกฤษไม่ถูกต้อง ประสมสระและคำในภาษาอังกฤษไม่ได้ แปลรูปประโยคและสื่อสารไม่เข้าใจ ดังนั้นรูปแบบการเรียนเพื่อการสื่อสารจึงถือเป็นรูปแบบพื้นฐานที่จะนำมาใช้ในการ ปรับพื้นฐานตามระดับความรู้ทางภาษาของนักเรียน ให้มีพื้นฐานทางภาษาอังกฤษเพื่อนำไปใช้การเรียนในระดับสูงขึ้นต่อไป โดยเริ่มปูพื้นฐานจากการเรียนพื้นฐานพยัญชนะ และสระในภาษาอังกฤษ แล้วฝึกทักษะการฟัง ตามด้วยทักษะ การพูด การอ่านและการเขียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจก่อนและแสดงออกผ่านทักษะการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน โดยครูผู้สอนจัดกิจกรรมที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เกิดความสนุกสนานน่าสนใจ เมื่อนักเรียนสามารถปฏิบัติได้ กระบวนการสอนก็จะประสบความสำเร็จ และทักษะทั้ง 4 ด้านเกิดกับนักเรียน นักเรียนสามารถที่จะนำภาษาอังกฤษ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ และศึกษาต่อในระดับที่สูงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาก็บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของการวิจัยทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มุ่งเน้นทักษะการสื่อสารตามหลักสูตรการศึกษา

พื้นฐาน พบว่า การจัดการเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนมีทักษะการสื่อสาร เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกทางภาษาตามสถานการณ์จริง หรือสถานการณ์จำลองอย่างสร้างสรรค์ ครูจัดกิจกรรมให้หลากหลาย เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง ส่งเสริมให้นักเรียนเห็นประโยชน์ของการนำภาษาไปใช้ รูปแบบวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ คือ วิธีสอนเพื่อการสื่อสารและสอดคล้องกับงานวิจัยของสุเมธ เทียงดาห์ (2544) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้ผู้ช่วยสอนในกลุ่มย่อย พบว่า รูปแบบการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารโดยใช้ผู้ช่วยสอนในกลุ่มย่อยสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การพูดของผู้เรียนที่มีความสามารถทางภาษาต่ำให้สามารถพูดภาษาได้มากขึ้น โดยผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ขณะเรียนเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. โรงเรียนควรจัดให้มีครูสอนภาษาอังกฤษให้เพียงพอ มีครูต่างชาติเจ้าของภาษาเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ และฝึกทักษะการพูด จัดอบรมครูสอนภาษาอังกฤษให้มีความรู้
2. ครูต้องพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ โดยการเข้าอบรมทักษะทางภาษากับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กับโรงเรียนที่จัดการศึกษาทั่วไปหรือโรงเรียนสองภาษา
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านอื่นๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนภาษาอังกฤษ เช่น ด้านทัศนคติของนักเรียนต่อการเรียนภาษาอังกฤษ

เอกสารอ้างอิง

- กองวิชาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มุ่งเน้นทักษะการสื่อสารตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- พระปริยัติ นาคา. (2544). ปัญหาการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วีระกิตติ์ ลายทองสุข. (2532). การศึกษาสภาพและความต้องการในการใช้สื่อการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดตรัง. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุเมธ เทียงดาห์. (2544). การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้ผู้ช่วยสอนในกลุ่มย่อย. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ศึกษาวิเคราะห์ชั้นธรรมที่ปรากฏในจันทชาดก

AN ANALYTICAL STUDY OF TOLERATION COMPONENTS APPEARED IN CHANTAJATAKA

จำลองเอกสมศักดิ์ แยมจันทัก¹, ทวี เลียวประโคน², และสำราญ โคตรสมบัติ³

(Received : January 12, 2019 ; Revised : February 20, 2019 ; Accepted : March 23, 2019)

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาชั้นธรรมที่ปรากฏในพุทธปรัชญาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาชั้นธรรมที่ปรากฏในจันทชาดก 3) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าชั้นธรรมที่ปรากฏในจันทชาดก การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลคือข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) คือจากพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ งานเขียนทางวิชาการทางพระพุทธศาสนาและนักวิชาการสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสารานุกรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และมีข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ ประกอบด้วย รวมทั้งอรรถกถาและฎีกาต่างๆ อันเป็นคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

ผลการวิจัยพบว่า

1. ชั้นธรรม ตามความหมายของพระพุทธศาสนานั้น หมายถึง ความอดทน คือความอดกลั้นอันเป็นตบะอย่างยิ่ง ตบะหรือเครื่องมือในการเผผลาญกิเลสที่ถูกต้องได้แก่ ชั้นดี คือความอดทน ความทนทานต่อสิ่งที่เข้ามากระทบกระทั่งกาย
2. ชั้นธรรมที่ปรากฏในจันทกumarชาดก เป็นเรื่องราวในอดีตของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงบำเพ็ญขันติบารมีอย่างเอาชีวิตเป็นเดิมพัน ขันติบารมี หมายถึง ความอดทนที่จะชำระกิเลสในตัว เป็นคุณธรรมที่รักษาใจให้เป็นปกติ ไม่หวั่นไหวต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนไม่หวั่นไหวต่อคำสรรเสริญและนินทา เหมือนดั่งแผ่นดิน ที่ผู้คนทิ้งสิ่งของทิ้งสากและสกปรกลงมา แต่แผ่นดินก็ไม่เคยขัดเคือง ในพระชาตินี้ พระโพธิสัตว์ทรงบังเกิดเป็น “**พระจันทกุมาร**” ทรงบำเพ็ญขันติบารมีด้วยความอดทนอย่างไม่มีขีดจำกัดยอมสละตนเองเพื่อช่วยผู้อื่นให้พ้นภัย การสร้างขันติบารมีของพระองค์จึงเข้าทำนองว่า “**ยอมตาย ไม่ยอมแพ้**” คือ ไม่ยอมแพ้ต่อความชั่วร้ายนั่นเอง
3. อานิสงส์ของขันติในอภัยทานคือตายไปแล้วได้ไปเกิดในพรหมโลกในอิสัสตสูตรมีว่า “ธรรมคือขันติ และโสรัจจะตั้งอยู่ในบุคคลใดบุคคลหนึ่งบุชชบุคคลนั้นผู้มีปัญญามีความประพฤติเยี่ยงพระอรียะแม้มีชาติตระกูลต่ำฉนั้นเหมือนกัน” จากอิสัสตสูตรสรุปได้ว่า ขันติในอภัยทานมีอานิสงส์ว่าเป็นที่เคารพนับถือของผู้คนทั่วไปมีชื่อเสียงขจรไกลในอังกุสิมาลสูตรสรุปได้ว่าขันติในอภัยทานมีอานิสงส์ว่าเป็นการยุติผลกรรมหรือตัดเวรตัดกรรมข้ามภพข้ามชาติในคาถาธรรมบทมีว่า “ของไม่สะอาดมีน้ำลายเป็นต้นเหล่านั้นอันบุคคลล้างด้วยน้ำที่ใสยอมหายหมดได้ที่นั้นยอมเป็นที่หมดจดไม่มีกลิ่นเหม็นฉันใดๆ เวรทั้งหลายย่อมระงับคือยอมสงบได้แก่ยอมถึงความไม่มีความไม่ด้วยความไม่เวรคือด้วยน้ำคือด้วยขันติและเมตตา”

คำสำคัญ : ศึกษาเชิงวิเคราะห์, ชั้นธรรม, จันทชาดก

¹นักศึกษานิพนธ์โทหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

²อาจารย์ประจำสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

³อาจารย์ประจำสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

Abstract

The objectives of this thesis paper were as follows : 1) to study Khanti in Theravada Buddhist philosophy, 2) to study Khanti in Canda Jataka, and 3) to analyze the value of Khanti in Canda Jataka. The data of this documentary research were collected from the Tipitaka of Mahachulalongkornrajavidyalaya B.E. 2539, Commentaries, Sub-commentaries, and concerned documents and articles.

The results of research were found as follows:

1. Khanti means patience or tolerance and it is called austerity in Buddhism. Khanti is the instrument in burning or destroying defilement.
2. Khanti in Canda Jataka was a story of life of the Buddha in the past. The Buddha cultivated Khanti perfection with his life as a bet. Khanti can keep the mind calm and normal, not checking with praise and blame, as the earth can bear the dirty and cleanness on it. Prince Canda cultivated Khanti perfection with his intention that he was ready to die but not to surrender referring to he was ready to die for goodness, not surrender to badness.
3. The advantage of Khanti is to be born in Brahma world after death. Issattha Sutta indicated that those who accomplished with Khanti and Soracca should have wisdom and should be treated as the noble ones, even they were from low caste families. Angulimala Sutta concluded that those who accomplished with Khanti could be respected by people, their fame could spread out far away and Khanti could end Kamma and its results. A verse in Dhammapada said that a dirty thing can be washed away with clean water, so Kamma and its results can be eradicated by Khanti and Metta.

Keywords : Analytical study, Khanti, Canda Jataka

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันประชาชนโดยทั่วไปขาดความอดทนอดกลั้น ในการดำรงชีวิต ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมาย จนไม่สามารถ แก้ไขได้ในบางกรณี และทั้งยังส่งผลในภาพลบ ต่อประเทศชาติ การศึกษาเรื่องความอดทน หรือขันติธรรม ในพระพุทธศาสนาอาจเป็นทางหนึ่งที่น่าสนใจได้ หากได้ศึกษาอย่างจริงจัง

“ขันติธรรม” ตามความหมายของพระพุทธศาสนานั้น หมายถึง ความอดทน คือความอดกลั้นอันเป็นตบะอย่างยิ่ง ตบะหรือเครื่องมือในการเผาผลาญกิเลสที่ถูกต้องได้แก่ ขันติ คือความอดทน ความทนทานต่อสิ่งที่เข้ามากระทบกระทั่งกาย เช่น ความลำบากตรากตรำต่อความร้อนต่อความร้อน ความหนาวหรือสาเหตุที่ทำให้เกิดความเดือดร้อน อดทนต่อความกระทบกระทั่งทางใจ เช่น วาจาเสียดแทงของผู้อื่น คำกล่าวที่แดสงความลบหลู่ดูหมิ่นต่างๆ ซึ่งต้องใช้ความอดทนอย่างยิ่ง และมีใช้ความอดทน อดกลั้นชนิดที่ทนไปเฉยๆ แบบไร้สาระไม่มีเหตุผล ความอดทนตามโลกทัศน์ของพระพุทธศาสนานั้นต้องเป็นความอดทนที่ประกอบด้วยสติปัญญา เป็นความอดทนที่มีความถูกต้องในทางที่ควรอดทน แล้วจะได้รับความสุขเพราะรู้ค่าและยินดีในความอดทน

จันทกุมารชาดกเป็นเรื่องราวในอดีตของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ทรงบำเพ็ญขันติบารมีอย่างเอาชีวิตเป็นเดิมพัน ขันติบารมี หมายถึง ความอดทนที่จะชำระกิเลสในตัว เป็นคุณธรรมที่รักษาใจให้เป็นปกติ ไม่หวั่นไหวต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนไม่หวั่นไหวต่อคำสรรเสริญและนินทา เหมือนดังแผ่นดิน ที่ผู้คนทิ้งสิ่งของทั้งสะอาดและสกปรกลงมา แต่แผ่นดินก็ไม่เคยขัดเคือง ในพระชาตินี้ พระโพธิสัตว์ทรงบังเกิดเป็น “พระจันทกุมาร” ทรงบำเพ็ญขันติบารมีด้วย

ความอดทนอย่างไม่มีขีดจำกัดยอมสละตนเองเพื่อช่วยผู้อื่นให้พ้นภัย การสร้างสันติবারมีของพระองค์จึงเข้าทำนองว่า “ยอมตาย ไม่ยอมแพ้” คือ ไม่ยอมแพ้ต่อความชั่วร้ายเอง

ขันติธรรม อันประกอบด้วยความพากเพียร จะตอบสนองความต้องการด้านการสร้างสรรค์ประโยชน์สุขแก่บุคคลผู้ปฏิบัติในลักษณะที่เป็นอุดมมงคลหรือความเจริญสูงสุดสำหรับชีวิต เรียกว่า จริยศาสตร์การดำเนินชีวิตก็ได้ เพราะขันติธรรมมีบทบาทมากมายและโดดเด่นในหลายฐานะ เช่น ขันติ เป็นบารมีประการหนึ่งในบรรดาบารมี 10 ประการของพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งยังทรงดำรงสถานะเป็นพระโพธิสัตว์ซึ่งเสวยพระชาติเป็นจันทกุมาร ด้วยการบำเพ็ญขันติบารมี นอกจากนั้น ขันติยังเป็นกระบวนการพัฒนาชีวิตอย่างเป็นระบบที่สำคัญยิ่งสำหรับคฤหัสถ์ โดยเฉพาะปัจเจกบุคคลตั้งแต่ระดับครอบครัวไปจนถึงระดับสังคม

จะอย่างไรก็ตาม หากจะสืบค้นถึงต้นเค้าของความอดทนหรือความอดกลั้นว่ามีความสัมพันธ์กับมนุษยธรรมตั้งแต่เมื่อใด คำตอบก็คือ ความอดทน อดกลั้นเป็นคุณสมบัติประจำตัวดั้งเดิมของมวลมนุษย์อยู่แล้ว กล่าวได้ว่า ขันติ คือ ความจำเป็นขั้นพื้นฐานประการหนึ่ง และมีความสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งหลายอีกประการหนึ่ง ดังนั้นความสำเร็จแห่งชีวิตในด้านต่างๆ เช่น ด้านการงาน เกียรติยศ ความมีชื่อเสียงก็ดี ล้วนเกิดจากประสิทธิภาพของความอดทน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาค้นคว้าหลักธรรมชาดกในพระพุทธศาสนา และเล็งเห็นประโยชน์ หากนำหลักธรรมนั้นมาใช้ในชีวิต และสนับสนุนให้รัฐบาล หรือผู้นำ ปรารถนาอย่างจริงจัง สำหรับหลักธรรมนั้นคือ “ขันติธรรม” ในจันทชาดก เพื่อประโยชน์แก่สังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาขันติธรรมที่ปรากฏในพุทธปรัชญาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาขันติธรรมที่ปรากฏในจันทชาดก
3. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าขันติธรรมที่ปรากฏในจันทชาดก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้าจากแหล่งข้อมูล คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)
2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ งานเขียนทางวิชาการทางพระพุทธศาสนาและนักวิชาการสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสารานุกรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และมีข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ รวมทั้งอรรถกถา (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525) และอื่นๆ อันเป็นคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

อนึ่ง จะเน้นศึกษาหลักขันติธรรมที่ปรากฏในจันทชาดก เพื่อให้สอดคล้องกับหัวข้อเรื่องที่จะศึกษา

ขั้นรวบรวมข้อมูล

1. สืบค้นข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539
2. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ คือ ตำรา หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสาร วารสาร บทความ และงานเขียนที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งคัมภีร์อื่นๆ ทางพระพุทธศาสนา

ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำข้อมูลที่ได้จากขั้นการรวบรวมข้อมูล มาทำการแยกแยะ จัดประเภทตามความเหมาะสมแก่เนื้อหาแต่ละบท

2. ศึกษาข้อมูลที่ได้จากข้อ 1 มาทำการวิเคราะห์ อธิบาย ตีความ ให้ความหมายตามความเหมาะสมของเนื้อหา และนำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ตามบทต่างๆ

3. นำข้อมูลที่ได้จากข้อ 2 เขียนลงในแต่ละบทตามความสอดคล้อง และเหมาะสมแก่เนื้อหาที่ได้รับไว้ตามวัตถุประสงค์

ขั้นนำเสนอผลงานการศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์หลักชั้นศีลธรรม ในพุทธปรัชญาเถรวาท ผู้ศึกษาจะนำเสนอผลการศึกษาลำดับขั้นตอน ตั้งแต่บทที่ 1 ถึงบทที่ 5 ด้วยวิธีการบรรยายเชิงเหตุผลตามวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ตามความเหมาะสมแก่เนื้อหาสาระในบทต่างๆ ตามลำดับ

ผลการวิจัย

1. ชั้นศีลธรรม

ตามที่ได้ผู้วิจัยได้ศึกษามาจะพบว่า “ชั้นศีลธรรม” ตามความหมายของพระพุทธศาสนานั้นหมายถึง ความอดทน คือความอดกลั้นอันเป็นตบะอย่างยิ่ง ตบะหรือเครื่องมือในการเผาผลาญกิเลสที่ถูกต้องได้แก่ ชั้นดี คือความอดทน ความทนทานต่อสิ่งที่เข้ามากระทบกระทั่งกาย เช่น ความลำบากตรากตรำต่อความร้อนต่อความร้อน ความหนาวหรือสาเหตุที่ทำให้เกิดความเดือดร้อน อดทนต่อความกระทบกระทั่งทางใจ เช่น วาจาเสียดแทงของผู้อื่น คำกล่าวที่แสดงความลบหลู่ดูหมิ่นต่างๆ ซึ่งต้องใช้ความอดทนอย่างยิ่ง และมีใช้ความอดทน อดกลั้นชนิดที่ทนไปเฉยๆ แบบไร้สาระไม่มีเหตุผล ความอดทนตามโลกทัศน์ของพระพุทธศาสนานั้นต้องเป็นความอดทนที่ประกอบด้วยสติปัญญา เป็นความอดทนที่มีความถูกต้องในทางที่ควรอดทน แล้วจะได้รับความสุขเพราะรู้ค่าและยินดีในความอดทน

ในเรื่องของจันทกุมารชาดกเป็นเรื่องราวในอดีตของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ทรงบำเพ็ญขันติบารมีอย่างเอาชีวิตเป็นเดิมพัน ขันติบารมี หมายถึง ความอดทนที่จะชำระกิเลสในตัว เป็นคุณธรรมที่รักษาใจให้เป็นปกติ ไม่หวั่นไหวต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนไม่หวั่นไหวต่อคำสรรเสริญและนินทาเหมือนดั่งแผ่นดิน ที่ผู้คนทิ้งสิ่งของทั้งสะอาดและสกปรกลงมา แต่แผ่นดินก็ไม่เคยขัดเคือง ในพระชาตินี้ พระโพธิสัตว์ทรงบังเกิดเป็น “พระจันทกุมาร” ทรงบำเพ็ญขันติบารมีด้วยความอดทนอย่างไม่มีขีดจำกัดยอมสละตนเองเพื่อช่วยผู้อื่นให้พ้นภัย การสร้างขันติบารมีของพระองค์จึงเข้าทำนองว่า “ยอมตาย ไม่ยอมแพ้” คือ ไม่ยอมแพ้ต่อความชั่วร้ายเอง

สรุปได้ว่า ความอดทน หมายถึง ลักษณะของความเข้มแข็ง มั่นคง และความหนักแน่นของจิตใจ เมื่อมีสิ่งทั้งดีและไม่ดีมากระทบต่อร่างกายและจิตใจก็ยังคงสามารถรักษาสภาพความสงบของจิตใจ เอาไว้ได้ ทั้งนี้เพื่อนำตนเองให้ผ่านพ้นปัญหาและอุปสรรคต่างๆ แล้วนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของความสำเร็จในหน้าที่การงานที่ตนรับผิดชอบ ตลอดจนบรรลุความดีงามได้ด้วยความอดทน สามารถแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ

(1) ความอดทนทางใจ ได้แก่ ความอดทนต่อการกระทบกระทั่งยั่วเย้าให้เจ็บใจและความอดทนต่อกิเลส คือ ความโกรธและความโลภ

(2) ความอดทนทางกาย ได้แก่ ความอดทนต่อความลำบากในการทำงานหรือการเรียน และความอดทนต่อความทุกข์เวทนาทางกาย ความ เจ็บปวด ความเหนื่อย ความหิว

ชั้นศีลธรรมในมงคลสูตร กล่าวไว้ว่า ขันติยอมมีได้เพราะอาศัยหิริ ความละอายบาป และโอตตปปะ ความสะดุ้งเกรงกลัวบาป พุดต่างๆ คือเห็นโทษของโทสะ ความโกรธ ความไม่พอใจ ซึ่งเป็นธรรมที่ตรงข้ามกับขันติ คือ อโทสะความไม่โกรธ ผู้ที่อดทนได้ไม่โกรธตอบจึงเป็นที่ยกย่องของบัณฑิตทั้งหลายมีพระพุทธเจ้าเป็นต้น แม้ผู้ที่เห็นโทษของการเกิดแล้วอดทนต่อความทุกข์ที่ได้รับก็จัดเป็นขันติ ดังชั้นดีความอดทนของพระเตมีย์โพธิสัตว์ ที่ไม่ยินดีในราชสมบัติเพราะเกรงว่าเมื่อเสวยราชสมบัติแทนพระราชบิดาแล้วจะต้องฆ่าคนอันเป็นเหตุให้ตนรกรังสูญพันทำเป็นคนบ้าอยู่ถึง 16 ปี นี่จัดเป็นยอดของขันติ

หรืออย่างทีลิกษุที่เจริญกัมมฐานรูปหนึ่ง เจริญกัมมฐานอยู่ในถ้ำใกล้เจดีย์บรรพต ที่นั่นน้ำค้างตกมาก อากาศหนาวเย็น จนท่านเป็นเหน็บชาไปทั้งกายท่านพิจารณาว่าความหนาวในที่นี้ยังน้อยกว่าความหนาวเย็นในโลกกัน ตนก ซึ่งหนาวเย็นจนร่างกายของสัตว์ละลายได้ ท่านพิจารณาอย่างนั้นแล้ว มีขันติ อดทนต่อความหนาวโดยไม่ หวั่นไหว แล้วก็ประสบความสำเร็จมรรคผล ขันติความอดทนจึงมีประโยชน์มาก เพราะสามารถทำลายบาปอกุศลได้ นี่เป็น ตัวอย่างของผู้ที่อดทนต่อความหนาว เพราะเห็นภัยในนรก

บางท่านเห็นภัยอันเกิดจากความร้อนในเวจิมหานรกจึงสู้อทนต่อความร้อนในเมืองมนุษย์ เร่งบำเพ็ญเพียร เจริญสมณธรรมจนได้บรรลุมรรคผล เพราะฉะนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า ขันติเป็นอุดมมงคล เพราะเป็นเหตุให้ ถึงนิพพานในที่สุด

2. อานิสงส์ของขันติ

ในปาฏลิกามัตถุ พระพุทธองค์ตรัสกับอุบาสกอุบาสิกาชาวเมืองปาฏลิกามาถึงอานิสงส์ของศีลสมบัติของ บุคคลผู้มีศีล 5 ประการ มีดังนี้

1. ได้โภคทรัพย์ใหญ่หลวง
2. กิตติศัพท์ อันดีงามย่อมกระฉ่อนไป
3. เข้าไปที่ใดมันใจไม่เก้อเขิน
4. ไม่หลงลืมสติตาย
5. ตายแล้วย่อมไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์

จากปาฏลิกามัตถุ สรุปได้ว่า อานิสงส์ของขันติในอภัยทานมี 5 ประการคือ

1. มีทรัพย์ และบริวารมากมาย
2. ชื่อเสียงเกียรติยศรำลือ
3. เข้าสมาคมด้วยความมั่นใจ
4. ไม่หลงลืมสติตาย
5. ตายแล้วได้ไปสู่สุคติโลกสวรรค์ในทุติยอักษณันตีสุต

พระพุทธองค์ตรัสอานิสงส์ของความอดทน 5 ประการดังนี้

1. เป็นที่รักที่พอใจของคนหมู่มาก
2. เป็นผู้ที่ไม่ดุร้าย
3. เป็นผู้ไม่มีวิปปฏิสาร
4. เป็นผู้ไม่หลงลืมสติตาย
5. หลังจากตายแล้วย่อมไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์” จากทุติยอักษณันตีสุต

สรุปได้ว่า อานิสงส์ของขันติในอภัยทาน มี 5 ประการ คือ

1. เป็นที่รักที่พอใจของคนจำนวนมาก
2. เป็นผู้ไม่ดุร้าย ปราศจากผองภัย และไม่มีการผูกอาฆาตจองเวร
3. เป็นผู้ไม่มีความเดือดร้อน เพราะไม่มีการประทุษร้าย
4. เมื่อถึงคราวเสียชีวิตก็ไม่หลงลืมสติ
5. หลังจากเสียชีวิตแล้ว ย่อมบังเกิดในสุคติโลกสวรรค์

ในสัลลวิมสังกชาดก ว่าด้วยการพิจารณาอานิสงส์ของศีล (ขันติในอภัยทาน) พรหมณ์ได้กราบทูลพระราชาถึง การกระทำของตนเพราะต้องการจะทดลองศีลว่า “เราจักสมทานศีลที่บัณฑิตรับรองว่าเป็นสิ่งที่ปลอดภัยในโลก ซึ่ง เป็นเหตุให้ผู้มีศีลได้รับการขนานนามว่า เป็นผู้ประพฤติดุชปฏิบัติของพระอริยะ ผู้มีศีลเป็นที่รักของหมู่ญาติ และรุ่งเรือง ในหมู่มิตร หลังจากตายแล้วจะไปสู่สุคติ” จากสัลลวิมสังกชาดก สรุปได้ว่า ขันติในอภัยทาน มีอานิสงส์ 2 ประการ คือ

1. เป็นที่รักของหมู่ญาติ และรุ่งเรืองในหมู่มิตร
2. ตายแล้วจะไปสู่สุคติ

ในมหาโควินทสูตร มีว่า “หากพระองค์จะทรงละสิ่งที่น่าปรารถนาอันเป็นที่ข้องอยู่ของปุถุชน ขอจงปรารถนาความเพียร ทรงประกอบด้วยการล้างขันติ เจริญให้มันอยู่ ทางนี้เป็นทางตรง ไม่มีทางอื่นดีกว่า นี่เป็นพระสัทธรรมที่สัตบุรุษรักษาไว้ เพื่อไปเกิดในพรหมโลก” จากมหาโควินทสูตร

สรุปได้ว่า อานิสงส์ของขันติในอภัยทาน คือ ตายไปแล้วได้ไปเกิดในพรหมโลกในอิสัสตสูตร มีว่า “ธรรม คือขันติและโสรัจจะตั้งอยู่ในบุคคลใดบุคคลหนึ่งผู้ปัญญามีความประพฤติดีเยี่ยงพรอริยะ แม้มีชาติตระกูลต่ำ ฉะนั้นเหมือนกัน” จากอิสัสตสูตร สรุปได้ว่า ขันติในอภัยทาน มีอานิสงส์ว่าเป็นที่เคารพนับถือของผู้คนทั่วไป มีชื่อเสียงขจรไกลในอังคุลิมาลสูตร พระองค์ลิลิตาภรณ์ทำร้ายบาดเจ็บสาหัส พระพุทธองค์ตรัสว่า “เธอจงอดกลั้นไว้เกิดพรหมณ์ เธอจงอดกลั้นไว้เกิดพรหมณ์ เธอได้สละวิบากกรรม ซึ่งเป็นเหตุให้เธอหมกหมมอยู่ในนรกหลายปี หลายร้อยปี หลายพันปี ในปัจจุบันนี้แล้ว” จากอังคุลิมาลสูตร สรุปได้ว่า ขันติในอภัยทานมีอานิสงส์ว่า เป็นการยุติผลกรรม หรือตัดเวรตัดกรรมข้ามภพข้ามชาติในคาลาธรรมบท มีว่า “ของไม่สะอาด มีน้ำลายเป็นต้นเหล่านั้นอันบุคคลล้างด้วยน้ำที่ใสย่อมหายหมดได้ ที่นั่นย่อมเป็นที่หมดจด ไม่มีกลิ่นเหม็นฉุนใดๆ เวรทั้งหลายย่อมระงับ คือย่อมสงบ ได้แก่ ย่อมถึงความไม่มีความไม่มีความไม่มีเวร คือด้วยน้ำ คือด้วยขันติและเมตตา” จากคาลาธรรมบท กล่าวว่า อานิสงส์ของขันติในอภัยทาน คือ การระงับเวร ตัดเวรกรรม ความไม่มีความไม่มีเวร ในอรรถกถาจุลลโฑษิตก มีว่า บทว่า “ตสฺส เป็นต้น ความว่าบุคคลผู้ประกอบด้วยอริยาสัจจอันได้แล้ว ย่อมเต็มเปี่ยมเหมือนพระจันทร์ข้างขึ้น ฉะนั้น” จากอรรถกถาจุลลโฑษิตก สรุปได้ว่า อานิสงส์ของขันติในอภัยทาน คือ ความมีชื่อเสียงเกียรติยศเป็นที่รำลึก คุณงามความดีเป็นที่ปรากฏแก่คนทั่วไป

สรุปอานิสงส์ของขันติมีดังนี้

1. ได้โภคทรัพย์ คือ ทรัพย์สมบัติและบริวารมากมาย
2. กิตติศัพท์อันดีงามย่อมกระฉ่อนไป
3. เป็นที่รักที่พอใจของคนหมู่มาก เป็นที่รักในหมู่ญาติ รุ่งเรืองในหมู่มิตร
4. เป็นผู้ไม่ดูร้าย ปราศจากผองภัย และไม่มีการผูกอาฆาตจองเวร
5. เป็นผู้ไม่มีความเดือดร้อน เพราะไม่มีการประทุษร้าย
6. เข้าไปในสมาคม หรือที่ใดก็มั่นใจไม่เก้อเขิน
7. เมื่อถึงคราวเสียชีวิต ก็ไม่หลงลืมสติ
8. หลังจากเสียชีวิตแล้ว ย่อมบังเกิดในสุคติโลกสวรรค์
9. ตัดเวรตัดกรรม ความไม่มีความไม่มีเวร ยุติผลกรรมข้ามภพข้ามชาติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการที่ได้ศึกษาขันติธรรมในจินตนาตมาโดยละเอียด ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเรื่องราวประวัติในพระสูตร ที่พระพุทธเจ้าตรัสเทศนาสั่งสอนสาวก เป็นประโยชน์อย่างยิ่งหากว่ามีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ เพราะหลักใหญ่อยู่ที่ลักษณะของความเข้มแข็ง มั่นคงและความหนักแน่นของจิตใจ เมื่อมีสิ่งที่ดีและไม่ดีมากระทบต่อร่างกายและจิตใจก็ยังคงสามารถรักษาสภาพความสงบของจิตใจ เอาไว้ได้ ทั้งนี้เพื่อนำตนเองให้ผ่านพ้นปัญหาและอุปสรรคต่างๆ แล้วนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของความสำเร็จในหน้าที่การงานที่ตนรับผิดชอบตลอดจนบรรลุความดีงามได้ด้วยความอดทนสามารถแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ

1. ความอดทนทางใจ ได้แก่ ความอดทนต่อการกระทบกระทั่งยั่วเย้าให้ เจ็บใจและความอดทนต่อกิเลส คือ ความโกรธและความโลภ

2. ความอดทนทางกาย

ดังนั้นแล้วควรให้การส่งเสริมด้านนโยบาย ดังต่อไปนี้

1. ควรมีการจัดการอบรมให้เป็นรูปธรรม เน้นการมีส่วนร่วมและเข้าใจหลักการของชั้นดีธรรมตามแนวทางพุทธปรัชญาเถรวาท

2. ส่งเสริมให้ผู้มีความรู้ความเข้าใจ ด้านชั้นดีธรรม ความอดทน ได้มีโอกาสแสดงออกด้านคุณธรรมจริยธรรมมากยิ่งขึ้น

3. เปิดโอกาสตามช่องทางต่างๆ เพื่อให้ได้ศึกษาเรียนรู้มากขึ้นในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักชั้นดี

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาหลักชั้นดีธรรมที่เชื่อมโยงเกี่ยวกับชาดกตามหลักธรรมพุทธปรัชญาเถรวาท

2. วิเคราะห์ผลอันเกิดจากการนำหลักชั้นดีในพระไตรปิฎกมาประยุกต์ใช้จริง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). **พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

ศึกษาวิเคราะห์ปัญจอุปาทานชั้นธัมมในพุทธปรัชญาเถรวาท

AN ANALYTICAL STUDY OF PAṆJUPATANAKHANDHA

IN THERAVĀDA BUDDHIST PHILOSOPHY

จำลองเอกอนันต กิ่งนรา¹, พระประเวช สุเวที², และสำราญ ศรีคำมูล³

(Received : January 12, 2019 ; Revised : February 9, 2019 ; Accepted : March 21, 2019)

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาชั้น 5 ในพุทธปรัชญาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาอุปาทานในพระพุทธปรัชญาเถรวาท และ 3) เพื่อวิเคราะห์ปัญจอุปาทานชั้นธัมมในพุทธปรัชญาเถรวาท งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถาฎีกา และอนุฎีกา รวมทั้งตำราและเอกสารจากแหล่งๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญจอุปาทานชั้นธัมม คือ ยึดมั่นใน รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ ปัญจอุปาทานชั้นธัมมจะเกิดขึ้นเมื่อเกิดอุปาทานชั้นธัมม คือ การยึดมั่นถือมั่นทางจิตใจ เช่น ยึดมั่นถือมั่นในเบญจขันธ์ คือ ร่างกาย และจิตใจรวมกันว่าเป็น "ตัวตน" และยึดมั่นถือมั่นในสิ่งที่ถูกใจ อันมาเกี่ยวข้องด้วยว่าเป็น "ของตน" หรือที่ละเอียดยกลงไปกว่านั้น ก็คือยึดถือจิตส่วนหนึ่งว่าเป็น "ตัวเรา" แล้วยึดถือเอารูปร่างกาย ความรู้สึก ความจำ และความนึกคิด 4 อย่างนี้ว่าเป็น "ของเรา"

2. จากการศึกษาอุปาทานชั้นธัมมในพุทธปรัชญาเถรวาทตามลำดับตั้งแต่ต้นมาแล้วนั้น สามารถสรุปได้ว่าหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาว่าด้วยเรื่องอุปาทาน เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสเพื่อให้เห็นว่าอุปาทานชั้น 5 คือ กองแห่งทุกข์ทั้งปวง ทรงตรัสให้เห็นความเป็นจริงของชีวิตไม่ให้ยึดมั่นถือมั่นในชั้นทั้ง 5 เพราะเมื่อยังมีอุปาทาน คือ ความยึดมั่นถือมั่นในชั้นทั้ง 5 อยู่ ก็ย่อมจะมองไม่เห็นสังขารทั้งหลายตามความเป็นจริง ก่อให้เกิดทุกข์มากมายทั้งในปัจจุบันและในอนาคต และเข้าอุปายวิธีในการรู้อุปาทานอย่างสมบูรณ์และถูกต้อง ย่อมจะนำตนให้พ้นไปจากทุกข์ทั้งปวงได้ เป็นผู้ที่ดีดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข เพราะไม่ยึดมั่นถือมั่นในชั้นทั้ง 5 ด้วยอุปาทาน จึงตั้งอยู่ในความไม่ประมาทจนเกิดความเบื่อหน่ายคลายกำหนดในชั้นทั้งหลาย มีจิตบริสุทธิ์หลุดพ้นจากอาสวะกิเลสจนเข้าถึงพระนิพพาน

คำสำคัญ : ศึกษาวิเคราะห์, วิเคราะห์ปัญจอุปาทานชั้นธัมม, พุทธปรัชญาเถรวาท

Abstract

The objectives of this thesis paper were as follows: 1) to study Five Aggregates in Theravada Buddhist philosophy, 2) to study Attachment in Theravada Buddhist philosophy, and 3) to analyze Attachment in the Five Aggregates in Theravada Buddhist philosophy. The data of this qualitative research were collected from the Tipitaka, Commentaries, Sub-commentaries, and related documents.

¹นักศึกษานิพนธ์ปริญญาโทหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

²อาจารย์ประจำสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

³อาจารย์ประจำสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

The results of research were found as follows :

1. The attachment in the Five Aggregates is to attach to corporeality, sensation, perception, mental formations and consciousness. The attachment in the Five Aggregates occurs when Upadanakhandha occurs. It is the mental attachment by holding that corporeality and mental formations are self, and holding pleasurable objects as mine. And in deeper and more subtle point, it is to attach a mental formation as self and then holding corporeality, feeling, perception and mental factors as mine.

2. It can be concluded that the teaching of attachment was taught by the Buddha in order to show the truth that the Five Aggregates are foundations of all suffering and detachment of the Five Aggregates could lead to the realization of truths. Detachment of the Five Aggregates could make a person live a life peacefully and happily, establish himself with carelessness, decline his desire in aggregates, and purify one's mind from defilements until enter to Nibbana.

Keywords : Analytical study, Attachment in the Five Aggregates, Theravada Buddhist philosophy

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พุทธปรัชญาเถรวาท มองสิ่งทั้งหลายว่าส่วนประกอบต่างๆ ที่เป็นผลรวมจากตัวตนแท้ๆ ของสิ่งทั้งหลายนั้น ไม่มี เพราะเมื่อพิจารณาแยกส่วนต่างๆ ของสิ่งนั้น จะไม่เหลือตัวตนที่สมมติขึ้น เช่น รถยนต์ เมื่อแยกส่วนต่างๆ ออกเป็นเครื่องยนต์ ตัวถัง ล้อและยาง เป็นต้น ส่วนที่เรียกว่า รถยนต์จะไม่มีตัวตนเหลืออยู่เลย พุทธปรัชญาเถรวาท เป็นสัจนิยม ในความหมายที่ยอมรับว่าจิตมีอยู่จริง วัตถุหรือสสารในโลกภายนอกก็มีอยู่จริงโดยไม่ต้องอาศัยจินตภาพของจิต อย่างไรก็ตามแม้จิตและวัตถุที่มีสหสัมพันธ์ต่อกันแต่ไม่ได้มีฐานะเป็นสารอย่างกลุ่มทวินิยมเข้าใจ นักปรัชญาทั้งหลายพยายามจะอธิบายสิ่งสองสิ่งที่มีอยู่ด้วยกันเป็นชีวิตมนุษย์ตามแนวทฤษฎีต่างๆ การตีความชีวิตยากที่จะตอบได้ แต่ละคำตอบย่อมแตกต่างกันออกไป บางคนบอกว่าชีวิตคือการเดินทาง บางคนบอกว่า ชีวิตคือการต่อสู้ หรือบางคนบอกว่าชีวิตคือ ความทุกข์ คำตอบที่ได้คือ ความแตกต่างกันออกไปที่เป็นเช่นนั้นเพราะว่าชีวิตแต่ละคน เป็นเรื่องของแต่ละคนที่ได้รับประสบการณ์ที่ต่างกัน และการเผชิญกับปัญหาของชีวิตแตกต่างกัน คำตอบนั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งหรือบางส่วนของชีวิตทั้งหมดอันเนื่องมาจากต้นเหตุ คือ ความทะยานอยาก ความดิ้นรน ความปรารถนา ความแสหา มี 3 ประการ ได้แก่ 1) กามตัณหา คือ ความทะยานอยากในกาม อยากได้อารมณ์อันน่ารักใคร่ 2) ภวตัณหา คือ ความทะยานอยากในภพ อยากเป็นนั่นเป็นนี่ 3) วิภวตัณหา คือ ความทะยานอยากในวิภพ อยากไม่เป็นนั่นไม่เป็นนี่ อยากพรากรดับสูญไปเสีย

อุปาทาน คือ ความยึดมั่นถือมั่น (ยึดติดเนื่องมาจากต้นเหตุ) หรือผูกพันเอาตัวตนเป็นที่ตั้งด้วยอำนาจกิเลส มี 4 คือ 1) ความยึดมั่นในกาม 2) ความยึดมั่นในทิฏฐิ (ความเห็นผิด) 3) ความยึดมั่นในศีลและพรต (แนวทางปฏิบัติ) 4) ความยึดมั่นว่าตัวตน อุปาทานชั้น 5 คือ ชั้นอันเป็นที่ตั้งแห่งอุปาทาน ชั้นที่ประกอบด้วยอุปาทาน ได้แก่ ชั้น 5 รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ที่ประกอบด้วยอาสวะ อุปาทานชั้น 5 เป็นทุกข์ ทั้งทุกข์ในไตรลักษณ์ ที่มีความไม่คงที่ และทุกข์ในอริยสัจ ซึ่งความเกิดก็เป็นทุกข์ ความแก่ก็เป็นทุกข์ ความเจ็บไข้ก็เป็นทุกข์ ความตายก็เป็นทุกข์ ความประจวบด้วยสิ่งที่ไม่เป็นที่รักก็เป็นทุกข์ ความพลัดพรากจากสิ่งเป็นที่รักก็เป็นทุกข์ ปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้นก็เป็นทุกข์ แม้ได้มาแล้วก็เป็นภาระให้ต้องห่วงหา รักษาความสะดุ้งเพราะความยึดมั่นย่อมมีเมื่อปุณฺณเห็นรูปว่า นั่นของเรา นั่นเป็นเรา นั่นเป็นตัวตนของเรา รูปของเขานั้นย่อมแปรปรวน ย่อมเป็นอย่างอื่นไป เพราะรูปแปรปรวนและเป็นอย่างอื่นไป โสกะ ปรีทเว ทุกขโทมนัส และอุปายาสจึงเกิดขึ้น เวทนา สัญญา สังขารและวิญญาณก็เช่นกัน แต่ถ้าไม่ยึดมั่น ย่อมมีความไม่สะดุ้ง เป็นต้น

ตามหลักปฏิจลสมุปาบทแล้ว ตัณหาทำให้เกิดอุปาทาน และอุปาทานทำให้เกิดภพ ดังนั้น ถ้ามีอุปาทานก็ย่อม หมุนเวียนอยู่ในห้วงสังสารวัฏไม่รู้จบสิ้น สภาพธรรมของอุปาทาน คือ โลภะ และ ทิฏฐิ ความแตกต่างของตัณหาและ อุปาทานก็คือ ตัณหาเป็นโลภะ ที่เกิดขึ้นครั้งแรกมีกำลังอ่อน เหมือนโจรที่เหยียดมือไปรับเอาสิ่งของ ส่วนอุปาทาน เป็นความยึดมั่นในอารมณ์นั้นโดยไม่ปล่อย เป็นโลภะที่มีกำลังเหมือนโจรที่ยึดของนั้นไว้เพราะอุปาทานมีการยึดไว้ เป็นลักษณะมีการไม่ปล่อยเป็นรส มีความมั่นคงด้วยตัณหาและเห็นผิดในอัตตาเป็นปัจจุปัตถฐาน มีตัณหาเป็นปทัชฐาน อุปาทาน คือความกำหนดด้วยอำนาจความพอใจใน รูป เวทนา สัญญา สังขารและวิญญาณ ซึ่งอุปาทานสามารถ สงเคราะห์เข้ากับสังขารชั้น รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ อันใดอันหนึ่ง ทั้งที่เป็นอดีต อนาคต ปัจจุบันเป็นภายในก็ตาม ภายนอกก็ตาม หยาบก็ตาม ละเอียดก็ตาม ทราบก็ตาม ประณีตก็ตาม ไกลหรือใกล้ก็ตามที่ประกอบด้วย อาสวะเป็นที่ตั้งแห่งอุปาทาน เหล่านี้เรียกว่า อุปาทานชั้น

สำหรับข้อปฏิบัติทางศาสนาที่ยึดถือตามความเชื่อของตนเป็นใหญ่ บางเรื่องก็ง่าย เช่น การสวดมนต์ การยึดติดกับวัตถุ พิธีกรรมต่างๆ ก็ปนเอาไสยศาสตร์เข้ามาด้วยเป็นเหมือนพุทธศาสนา เนื่องจากไม่ได้สนใจใน หลักธรรมที่เป็นแก่นของศาสนา สนใจแต่เปลือกแต่กระพี้สัทธิธรรมปฏิรูปก็อาจคลาดเคลื่อนจากหลักพุทธธรรมแท้ๆ คนส่วนใหญ่ก็ยึดมั่นในตัวตนเป็นอย่างมากทำให้เป็นคนเห็นแก่ตัวกันมาก ทำให้เอาเปรียบหรือเบียดเบียนผู้อื่นจนทำให้ สังคมเดือดร้อน ซึ่งการยึดมั่นถือมั่นทั้งหลายทั้งปวงเหล่านี้เรียกว่า “อุปาทาน” ซึ่ง หมายถึง ความยึดมั่น ความถือมั่น ด้วยอำนาจกิเลส ความยึดติดอันเนื่องมาแต่ตัณหาผูกพันเอาตัวตนเป็นที่ตั้ง ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 อย่าง คือ (พระธรรม ปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), 2443 : 187)

1. กามุปาทาน คือ ความยึดมั่นในกาม คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ที่น่าใคร่ น่าพอใจ
2. ทิฏฐูปาทาน คือ ความยึดมั่นในทิฏฐิ หรือทฤษฎี คือความเห็น ลัทธิหรือหลักคำสอนต่างๆ
3. สิลัปปตูปาทาน คือความยึดมั่นในศีลและพรต คือหลักความประพฤติ ข้อปฏิบัติแบบแผน ระเบียบวิธี ขนบธรรมเนียม ประเพณี ลัทธิพิธีต่างๆ ถือว่าจะต้องเป็นอย่างนั้นๆ โดยสักว่ากระทำสืบๆ กันมา หรือปฏิบัติตามๆ กัน ไปอย่างงมงาย หรือโดยนิยมน่ากลัวว่าศักดิ์สิทธิ์ มิได้เป็นไปด้วยความรู้ความเข้าใจตามหลักความสัมพันธ์แห่งเหตุและ ผล

4. อัตตวาหูปาทาน คือความยึดมั่นในวาหะว่าตัวตน คือความถือหรือสำคัญหมายอยู่ภายในว่า มีตัวตนที่จะ ได้ จะเป็น จะมี จะสูญสลาย ถูกบีบคั้น ทำลายหรือเป็นเจ้าของ เป็นนายบังคับบัญชาสิ่งต่างๆ ได้ไม่มองเห็นสภาวะของ สิ่งทั้งปวงอันรวมทั้งตัวตนว่า เป็นแต่เพียงสิ่งที่ประชุมประกอบกันเข้าเป็นไปตามเหตุปัจจัยทั้งหลายที่มาสัมพันธ์กัน ล้วนๆ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์ปัญญูปาทานชั้นในพุทธปรัชญาเถรวาทว่า มีความสำคัญ ต่อชีวิตมนุษย์อย่างไร คุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับว่ามีผลต่อชีวิตสังคมในปัจจุบันมากน้อยเพียงใด เพื่อให้ได้คำตอบที่ ถูกต้องตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท เพื่อจะได้ข้อมูลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาชั้น 5 ในพุทธปรัชญาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาอุปาทานชั้นในพุทธปรัชญาเถรวาท
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญญูปาทานชั้นในพุทธปรัชญาเถรวาท

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้าจากแหล่งข้อมูล คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ งานเขียนวิชาการทางพระพุทธศาสนาและตำรา รวมทั้งอรรถกถา (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525) และฎีกาต่างๆ อันเป็นคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเน้นการวิจัยทางเอกสาร ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในเชิงคุณภาพ โดยอาศัยหลักการสังเกตจากเนื้อหาสาระสำคัญจากพระไตรปิฎกในพุทธปรัชญาเถรวาท เพื่อนำมาวิเคราะห์ความเป็นมาและความสำคัญของปัญญูปาทานชั้น โดยแยกเนื้อหาออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539

2. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ อรรถกถา ตำรา หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสาร วารสาร บทความ และงานเขียนที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งคัมภีร์อื่นๆ ในพุทธปรัชญาเถรวาท

3. นำข้อมูลที่ได้จากข้อ 1 และ 2 เขียนลงในแต่ละบทตามความสอดคล้อง และเหมาะสมแก่เนื้อหาที่ได้รับปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้ โดยเฉพาะชั้น 5 และปัญญูปาทานชั้น เพื่อทำการวิเคราะห์

4. นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา ขอคำแนะนำเพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์หรือขาดตกบกพร่องในบางส่วน เพื่อให้มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในการสอบวิทยานิพนธ์ต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาอุปาทานชั้นในพุทธปรัชญาเถรวาทตามลำดับตั้งแต่ต้นมาแล้วนั้น สามารถที่จะสรุปได้ว่า คำสอนของพระพุทธศาสนาว่าด้วยเรื่องอุปาทาน เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงตรัส เพื่อให้เห็นว่าอุปาทานชั้นทั้ง 5 คือ ทุกข์ ทรงตรัสให้เห็นความเป็นจริงของชีวิต ไม่ให้ยึดมั่นในชั้นทั้ง 5 เพราะเมื่อยังมีอุปาทานคือความยึดมั่นในชั้นทั้ง 5 อยู่ก็ย่อมจะมองไม่เห็นสังขารทั้งหลายตามความเป็นจริง ก่อให้เกิดทุกข์มากมายทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

แต่เมื่อศึกษาให้เข้าใจแจ่มแจ้งในอุบายวิธีในการรู้อุปาทานอย่างสมบูรณ์ถูกต้องย่อมจะนำตนให้พ้นไปจากทุกข์ทั้งปวงได้ เป็นผู้ดำเนินชีวิตในสังคมาอย่างมีความสุข เพราะไม่ยึดมั่นในชั้นทั้ง 5 ด้วยอุปาทาน จึงตั้งอยู่ในความไม่ประมาทจนเกิดความเบื่อหน่ายคลายกำหนดในชั้นทั้งหลาย มีจิตบริสุทธิ์หลุดพ้นจากอาสวะกิเลสเข้าสู่นิพพานและเมื่อประมวณผลรวม จึงสรุปเป็นผลการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

1. ความหมายของอุปาทานชั้น

อุปาทานในพระไตรปิฎก หมายถึง การยึดมั่นถือมั่นในอารมณ์ด้วยอำนาจกิเลส อารมณ์ทั้งหลายที่เป็นที่ตั้งสำหรับยึดมั่นของอุปาทาน คือ ชั้น 5 รวมเรียกว่า อุปาทานชั้น 5 ความกำหนดด้วยอำนาจความพอใจ (ฉันทราคะ) ในรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ชื่อว่าอุปาทาน รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ชื่อว่าธรรมเป็นที่ตั้งแห่งอุปาทาน

อุปาทานในพระพุทธศาสนาเถรวาท แบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือการปฏิบัติธรรมในปัจจุบันนี้มีพระคณาที่แตกต่างกันมากในหมู่พุทธศาสนิกชนชาวพุทธซึ่งเป็นผู้รับคำสอนของพระบรมศาสดานำมาใช้ในการปฏิบัติธรรมเพื่อเข้าถึงความจริง แต่ก็ยังมีคนเป็นจำนวนมากไม่เข้าใจในหลักพุทธธรรมเท่าที่ควรจะมีในหมู่พุทธบริษัทชาวไทย การศึกษาเรื่องชั้น 5 คือ รูปชั้น คือ มหาภูตรูป 4 อุปาทายรูป 24 ส่วนนามชั้น คือ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ บางครั้งพุทธปรัชญาเรียกภูมิกับนามนี้ว่า อายตนะภายในภายนอก และเรียกว่าธาตุ 6 หรือเรียกตามหลักปรมัตถธรรม 4 คือ จิต เจตสิก รูป และนิพพาน ถือว่าชีวิตนี้ประกอบตัวขึ้นด้วยปรมัตถธรรม 3 ประการ คือ รูป จิต และเจตสิก แต่ถึงจะแบ่งแยกชีวิตออกไปเป็นนัยต่างๆ มาก แต่ก็สรุปได้เป็น 2 ประการ คือ รูปชั้น และนามชั้น ดังนี้

1. รูปขันธ์

พุทธปรัชญาเสนอให้ใช้เป็นอุปมาในการฝึกปัญญา เพื่อทำลายตัวสมมติบัญญัติที่จิตเข้าไปยึดมั่นว่าเป็นอัตตา พุทธองค์ทรงแสดงว่าร่างกายเป็นเพียงบัญญัติ เพื่อให้ปัญญาเข้าไปรู้แล้วปล่อยวางรูปขันธ์ ในส่วนอดีต ปัจจุบัน และอนาคตเพื่อตัดรอนสังขารขันธ์ที่จะนำสู่การปรุงแต่งจิตให้หลงว่าร่างกายนี้เป็นตัวตน แต่กลับให้รู้ว่าเป็นเพียงธาตุที่จิตครองร่างอยู่เท่านั้น รูปอัตตานิยมมีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ มารวมกันเรียกว่า รูปอัตตา ส่วนนามขันธ์ที่หยาบที่มีธาตุสี่เป็นส่วนประกอบ พุทธปรัชญาเสนอว่า ในรูปอัตตาจะเกิดขึ้นได้นั้น ต้องเนื่องจากจิตสังขารเป็นตัวกำหนด คือเมื่อจิตสังขารสร้างรูปให้เกิดขึ้นได้แล้ว จิตสังขารก็มาหลงในธาตุสี่นี้เอง เป็นอันว่าจิตสังขารหลงสองชั้นตอน คือ หลงรูปและนาม นี่เอง

การทำลายอัตตาส่อนัตตาได้นั้น จึงมีขั้นตอนสลับซับซ้อนกันมากทีเดียว ถ้าไม่มีสติปัญญาที่ฉลาดรอบรู้ก็ยากที่จะทำลายรูปอัตตาลงส่อนัตตาได้ เพราะรูปกับนามมีความเกี่ยวโยงถึงกันทั้งหมด เหมือนกับว่าเป็นสายโซ่เส้นเดียวกัน ฉะนั้นจิตสังขารที่มีความยึดมั่นถือมั่นว่า รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ให้มารวมเป็นอันเดียวกัน เรียกว่า ฆนะ คือกลุ่มก้อนที่ติดต่อกันเป็นรูปขันธ์ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์ การทำลายอัตตาในขั้นนี้ทำ ต้องฝึกสติปัญญาไว้ให้พร้อม เพื่อจะแยกแยะขันธ์แต่ละขันธ์ออกมาให้ละเอียด

2. เวทนาขันธ์

พุทธปรัชญาเสนอว่าสติปัญญาเท่านั้นที่นำมาพิจารณาเวทนา เพราะเวทนาเป็นอาการของจิตหรืออารมณ์ของจิต เกิดขึ้นจากจิต จิตเป็นอย่างไร เวทนาจึงเป็นอย่างนั้น อารมณ์ของจิตมีอยู่ 3 ประการคือ สุขารมณ์ ทุกขารมณ์ และอุเบกขารมณ์ อารมณ์นี้ต่อเนื่องจากผัสสะในอายตนะหก ต่อไปสู่อารมณ์ของกามคุณห้า อารมณ์ของจิตนี้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ถ้ามีสิ่งมากระทบจิตก็หันไหวไปตามอิฏฐารมณ์ หรืออนิฏฐารมณ์ สืบต่อไปเป็นกิเลสตัณหา ดังนั้นพุทธปรัชญาเถรวาทจึงต้องการให้มีสติรู้เท่าทันในอารมณ์และมีปัญญาเอาไว้อ่อนใจ เพื่อละกิเลสตัณหา ละโมหะ อวิชชาให้หมดไป

3. สัญญาขันธ์

เป็นนามของจิต หรืออาการของจิต ทำหน้าที่หาข้อมูลที่ได้มาจากสมมตินั้นเองส่งต่อไปสู่จิต สัญญานี้เป็นทั้งคุณและโทษคือขึ้นอยู่กับจิตที่ฉลาดหรือโง่ ฉะนั้นสัญญาจึงเป็นตัวเชื่อมโยงไปถึงสังขารและวิญญาณ ถ้าสติปัญญาไม่ดี ไม่มีเหตุผล ไปจดจำในสิ่งที่ เป็นโทษก็จะก่อให้เกิดกิเลสตัณหาจะนำพาให้เกิดความเสื่อม ความเศร้าหมองทำให้ใจมีความฝักใฝ่ไปในทางต่ำ ย่อมส่งผลให้เวียนว่ายตายในภพภูมิต่างๆ ไม่สิ้นสุด

4. สังขารขันธ์

สภาพที่ปรุงแต่งจิต ที่นำเอาข้อมูลต่างๆ มาจากกองสัญญาอีกต่อหนึ่งเพื่อส่งต่อไปให้วิญญาณ เป็นผู้กำกับอีกที เหตุที่สังขารปรุงได้นั้นพุทธปรัชญาเถรวาทกล่าวว่ามาจากสิ่งที่จิตสมมติเป็นหลักยึดตัว จึงก่อให้เกิดความยินดีหรือยินร้ายต่ออารมณ์นั้นๆ การปรุงแต่งจะต้องอาศัยความจำในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะมาเป็นมูลเหตุต้น แล้วสร้างอารมณ์เป็นสุข หรือทุกข์ขึ้นมาประกอบเพื่อให้เกิดกิเลสตัณหาสนับสนุนให้เกิดโมหะเป็นตัวปกปิดบดบัง การปรุงแต่งในสังขารที่มีสมมติเป็นจอกภาพ จินตนาการเป็นผู้ให้ส่วนในการคิด สัญญาเป็นความจำเรื่องที่คิดไว้ให้ดี อารมณ์ของสุขเวทนามีหน้าที่ให้เกิดความสุขอันร่าเริง สังขารการปรุงแต่งของกิเลสตัณหาก็กทำนองเดียวกันอย่างเต็มกำลัง

5. วิญญาณขันธ์

คืออาการของจิตที่เป็นนามแต่ว่าวิญญาณกับจิตเป็นคนละอย่างกันแต่ทำงานเสริมกัน คือ วิญญาณขันธ์นี้จะเป็นหัวหน้างานทั้งหมด ได้รับผลงานอย่างไรก็ส่งให้จิตได้รับรู้อยู่ตลอดเวลา เป็นตัวประสานงานในรูปขันธ์ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ทั้งหมดในรูปขันธ์ที่เป็นสื่อสำคัญเรียกว่า อายตนะภายใน คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ทั้งนี้มีวิญญาณแฝงอยู่ทั้งหมด วิญญาณในกายมีหน้าที่สำหรับรับรู้ในอารมณ์ที่เกิดขึ้นภายในใจ อารมณ์ทั้งหมดนี้จะสัมพันธ์อยู่กับจิตทั้งนั้น วิญญาณในเวทนาขันธ์ คือ รู้ทุกขเวทนา รู้สุขเวทนา รู้อุเบกขาเวทนา วิญญาณในสัญญาขันธ์ก็รู้

ในความจำต่างๆ ญาณในสังขารชั้นก็รู้ในการคิดปรุงแต่ง ญาณนี้จะแฝงอยู่ในธาตุสี่ชั้นห้าอายตนะภายใน ญาณมีหน้าที่เพียงรับรู้เท่านั้น ส่วนจะเป็นไปในทางความรักใคร่ความพอใจในกามคุณ หรือความโลภ ความโกรธ ความหลง ตลอดถึงราคะตัณหา โมหะอวิชชาอันเป็นหน้าที่ของกิเลสกับใจจะร่วมกันทำงานต่อไป

2. ชั้นที่ยังมีอุปาทานชั้นนี้ เรียกว่า ปัญญาพาหนะชั้นนี้

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีเป็นจำนวนมาก หลักธรรมที่จัดว่าเป็นแม่บทของพุทธธรรมทั้งหมด ได้แก่ อริยสัจ 4 ซึ่งจะช่วยให้เรามีความเข้าใจความเป็นจริงของธรรมชาติ และรู้จักชีวิตของตนเองอย่างแท้จริง

1. อริยสัจ 4 : ความจริงอันประเสริฐ 4 อย่าง

อริยสัจ แปลว่า “ความจริงอันประเสริฐ หรือความจริงของพระอริยบุคคล” หมายความว่า ถ้าผู้ใดสามารถรู้ อริยสัจ 4 ด้วยปัญญา ผู้นั้นก็จะเป็นพระอริยบุคคลและที่ทำให้เป็นผู้ประเสริฐนั้น ก็เพราะในขณะที่รู้ อริยสัจ 4 กิเลสทั้งหลายก็ถูกทำลายหายไปจากจิตของผู้นั้นด้วย คือ จิตจะมีสภาพใสสะอาดบริสุทธิ์พ้นจากสภาพสามัญชนกลายเป็น พระอริยบุคคล หรือเป็นบุคคลที่ประเสริฐอริยสัจ ดังกล่าวนี้นี้ เจ้าชายสิทธัตถะทรงเป็นผู้ค้นพบหรือได้ตรัสรู้เป็นบุคคลแรกในโลกจึงทำให้พระองค์กลายเป็นพระพุทธเจ้าหรือเป็นบุคคลผู้ประเสริฐกว่าเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

อริยสัจ 4 จัดเป็นหมวดธรรมที่สำคัญมากของพระพุทธศาสนา เพราะเป็นที่สรุปรวมของพระธรรมคำสั่งสอนทั้งหมด หมายความว่า พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ในพระไตรปิฎกทั้ง 3 คือ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎกนั้น ก็จะสรุปรวมลงในอริยสัจ 4 ทั้งสิ้น

ความหมายของอริยสัจ 4 มีดังนี้

1. ทุกข์ คือ ความไม่สบายกายไม่สบายใจที่จัดว่าเป็นทุกข์เพราะมีลักษณะเบียดเบียน บีบคั้น ทนได้ยาก
2. สมุทัย คือ เหตุให้ทุกข์เกิด ได้แก่ ตัณหาความอยาก 3 อย่าง
3. นิโรธ คือ ความดับทุกข์ ได้แก่ การดับตัณหาให้สิ้นไป
4. มรรค คือ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ได้แก่ มรรค 8 ประการ

มรรค แปลว่า “ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์” หมายถึง อริยมรรคหรือทางอันประเสริฐซึ่งประกอบด้วยองค์ 8 ประการคือ

1. ความเห็นชอบ (สัมมาทิฐิ) หมายถึง การรู้เห็นในอริยสัจ 4 อย่างถูกต้องชัดเจนด้วยปัญญา เช่น รู้ว่าทุกข์อย่างไร รู้ว่าตัณหาเป็นเหตุให้เกิดทุกข์อย่างไร รู้ว่าจะดับทุกข์ได้เพราะการดับตัณหาและรู้ว่ามีมรรค คือ ทางให้ถึงการดับตัณหาได้
2. ความดำริชอบ (สัมมาสังกัปปะ) หมายถึง ความคิดชอบ เช่น มีความคิดหาหนทางที่จะหลีกเลี่ยงจากกามไม่ลุ่มหลงมัวเมาอยู่กับ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส มีความคิดที่จะไม่พยาบาทปองร้ายผู้อื่น และไม่คิดทำร้ายเบียดเบียนผู้อื่น
3. การพูดชอบ (สัมมาวาจา) หมายถึง เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดส่อเสียดเว้นจากการพูดคำหยาบ และเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อเหลวไหลไร้สาระ
4. การกระทำชอบ (สัมมกัมมันตะ) หมายถึง เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติดินทาง
5. การเลี้ยงชีวิตชอบ (สัมมาอาชีวะ) หมายถึง มีความเพียรระวังไม่ผิดกฎหมายและศีลธรรม
6. ควรเพียรชอบ (สัมมาวายามะ) หมายถึง มีความเพียรระวังไม่ให้ความชั่วเกิดขึ้นในตน เพียรละความชั่วที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไป พากเพียรทำความดีให้เกิดขึ้นและเพียรพยายามรักษาความดีที่มีอยู่แล้วให้คงอยู่
7. ความระลึกชอบ (สัมมาสติ) หมายถึง ความมีสติระลึกถึงความเป็นไปได้ของสภาพร่างกาย ระลึกถึงความ เป็นไปของเวทนา (ขณะมีอารมณ์) ว่าเป็นสุข เป็นทุกข์ หรือเฉยๆ ระลึกถึงความ เป็นไปของจิตว่าเศร้าหมองเพราะกิเลสชนิดใด จิตที่ผ่องใสเพราะเหตุใด รวมไปถึงการระลึกถึงความดี ความชั่ว หรือความไม่ดีไม่ชั่วที่เกิดขึ้นในจิตของตน

8. การตั้งใจให้ชอบ (สัมมาสมาธิ) หมายถึง การทำจิตให้เป็นสมาธิเริ่มตั้งแต่การทำจิตให้สงบชั่วขณะ (ขณิกสมาธิ) การทำจิตให้สงบเกือบจะแน่วแน่ (อุปปจารสมาธิ) และทำจิตให้สงบในขั้นแน่วแน่ (อัปปนาสมาธิ) หรือขั้นเข้าฌานสมาบัติ

ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นธรรมที่เป็นไปด้วยช่วยสนับสนุนกัน คือ เมื่อศีลเกิด สมาธิก็เกิด ปัญญาเกิด เมื่อศีลไม่เกิด สมาธิก็ไม่เกิด ปัญญาก็ไม่เกิดธรรมอย่างหนึ่งไม่อาจเป็นไปไม่ได้โดยขาดธรรมอีกอย่างหนึ่ง (ศีล สมาธิ และปัญญาตามพระคัมภีร์ของพุทธปรัชญาเถรวาทหมายถึงสัมมาศีล คือ ศีลที่ถูกต้อง ถ้าเทียบกับมรรค ก็คือสัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ สมาธิและปัญญาก็เช่นเดียวกัน เป็นสัมมาสมาธิและสัมมาปัญญา) หรือถ้าจะมองในลักษณะแยกก็เห็นว่า ศีลเป็นพื้นฐานของสมาธิ หรือศีลอบรมสมาธิ สมาธิเป็นพื้นฐานของปัญญาหรือสมาธิอบรมปัญญา หรือจะพูดว่า สมาธิบ่มอบรมมาจากศีล ปัญญาบ่มอบรมมาจากสมาธิจะเห็นว่าจุดหมายปลายทางของการปฏิบัติก็คือปัญญา ในมรรคก็คือ สัมมาทิฐิ ความเห็นความเข้าใจหรือความรู้ถูกต้อง และสัมมาทิปะ ความดำริ หรือความคิด ถูกต้อง พุทธปรัชญาถือว่า การกำจัดทุกข์นั้นไม่ใช่จะไปกำจัดที่ตัวความทุกข์นั้นโดยตรง เราไม่อาจที่จะไปกำจัดทุกข์ที่ตัวของความทุกข์นั้นโดยตรงได้ แต่สิ่งที่จะเข้าไปกำจัดหรือทำลายความทุกข์ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ศีล สมาธิ และปัญญาจะกำจัดหรือทำลายตัวการที่ทำให้เกิดทุกข์ซึ่งได้แก่ตัณหาและอุปาทานขั้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาเรื่องขั้น 5 ในพุทธปรัชญาเถรวาทนี้ พบว่า มีทั้งในแง่ของทฤษฎี ความรู้หรือหลักการแล้วควรให้มีการปฏิบัติจริงๆ หรือให้มีการมองโดยการมองที่เกิดจากการปฏิบัติด้วยหรืออย่างน้อยที่สุด ก็ให้มีส่วนนำไปใช้ในการปฏิบัติจริง ควรมีโครงการสนับสนุนหรือมาตรการอย่างใดอย่างหนึ่งที่แน่นอนในภาคปฏิบัติด้วยพร้อมๆ กันไป เพราะว่าเราอาจหาความรู้ปริยัติหรือทฤษฎีโดยมาก แต่คนที่ปฏิบัติตามมรรควิธี คือปฏิบัติจริงๆ นั้นได้น้อย ในพุทธปรัชญาเถรวาทได้เน้นไว้เป็นพิเศษว่า ความรู้ทางปริยัติหรือทางทฤษฎีที่ไม่ได้นำไปปฏิบัติ นั้นไม่ได้นำไปปฏิบัติด้วยวิธีการและมีระดับลุ่มลึกไปตามลำดับ คือ ให้มองเห็นว่า รูป มีความเสื่อมสลายไปตามเหตุปัจจัย เวทนามีได้เพราะตัณหาเป็นสมุฏฐาน สัญญา ความสำคัญว่าเป็นกลุ่มเป็นก้อนก็จะสลายไปเพราะไม่อุปาทานแล้วเดินต่อด้วยวิปัสสนาญาณ สังขาร เกิดจากการปรุงแต่งของเจตสิกเท่านั้น ควรมีอินทรีย์สังวรมีจิตอยู่กับปัจจุบันธรรม ว่าขั้นทั้งหลายตกอยู่ภายใต้กฎพระไตรลักษณ์

พุทธปรัชญาเถรวาทมีจุดหมายปลายทาง คือ การรู้แจ้งสภาวะธรรมของสรรพสิ่งตามความเป็นจริง รู้เท่าทันคตินิยามของสังขารทั้งหลาย ไม่ตกเป็นทาสของโลก และชีวิต ไม่ถูกบีบคั้นด้วยอำนาจของความยึดมั่นถือมั่นสามารถทำจิตให้เป็นอิสระ ปลอดโปร่ง ผ่องใส สะอาด สว่าง และสงบ มีความสุขประณีตภายในกล่าวคือนิพพาน คือดับกิเลส และกองทุกข์ทั้งปวงได้ ตลอดเวลา 45 พรรษา ที่องค์สมเด็จพระบรมศาสดาทรงพระกรุณาประกาศสัจธรรมแนะนำสั่งสอน เพื่อประโยชน์สุขแก่เวไนยนิกรทุกถ้วนหน้าคืออริยสัจ 4 อันเป็นหลักคำสอนที่มีผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ชัดแก่ผู้ปฏิบัติตามนั้น คือ รู้จักขั้นห้าและทำลายความยึดถือว่ามีตัวตนออกได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาวิเคราะห์ในพุทธปรัชญาเถรวาท เรื่องของกรรมที่ทำให้เกิดขั้น ๕
2. ศึกษาวิเคราะห์ขั้น 5 กับไตรลักษณ์ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท
3. ศึกษาวิเคราะห์อุปาทานขั้นตามหลักปฏิจางสมุปาท

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). **พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

ธรรมาภิบาลเพื่อการบริหาร

GOOD GOVERNANCE FOR ADMINISTRATION

พระครูจารุธรรมประภาส (ประพาส จารุภาโส/คงคร)¹

(Received : January 14, 2019 ; Revised : February 20, 2019 ; Accepted : March 23, 2019)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษา วิเคราะห์ หลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ 6 ประการ คือ 1) หลักนิติธรรม เป็นหลักที่ถือเป็นกฎกติกาในสังคมที่ทุกคนมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง ดังนั้น การตรากฎหมายที่ถูกต้องเป็นธรรม 2) หลักคุณธรรม เป็นการพัฒนาให้บุคลากรของภาครัฐให้ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม การส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองเพื่อเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ จริตใจ ขยันอดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต 3) หลักความโปร่งใส การทำงานที่เปิดเผยและสามารถตรวจสอบได้ 4) หลักการมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามา มีส่วนร่วมรับรู้ มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานที่ดีขึ้น 5) หลักความคุ้มค่า การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องบริหารจัดการและใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์สุขแก่ส่วนรวม และ 6) หลักความสำนึกรับผิดชอบ เป็นกระบวนการทำงาน ที่จะช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานให้ดีขึ้น หลักธรรมาภิบาล เป็นลักษณะของการปกครอง การบริหาร การจัดการ ให้เป็นไปในครรลองคลองธรรม ซึ่งมีความถูกต้องเหมาะสมในสิ่งที่ดีงาม หลักธรรมาภิบาลเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชนครอบคลุมไปถึงฝ่ายวิชาการฝ่ายปฏิบัติการฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้ รัก สามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : ธรรมาภิบาล, การบริหาร

Abstract

This academic paper focuses on the study and analysis of good governance principles. There were six important sub principles : 1) the rule of law was the principle of fairness of people in the society who lived together and involved in every activity, 2) the morality which were important for every in society to behave in the right way and right thought. Morality of personnel would them to be honest, sincere, diligent, patient, disciplinary and orderly for working and living, 3) transparency of working, It was the working way of disclosed and can be examine, 4) participation and involvement, It was the opportunity for people in society who wanted to participate in the decision making process of any activity in good faith continuously, 5) the cost-effectiveness, Sustainable development, It was a work process which was enable to use the limitation of resources to be beneficial and reasonable in organization and 6) the responsibility, it was the good process that helped any organizations enhancing both public and private agency to be effectiveness forever. Therefore the principle of good governance was the strategy of organizations in society to bring and manage it to use successfully and sustainably as well.

Keywords : Good Governance, Administration

¹Ph.D. (Sociology) Magadh University India นักวิชาการอิสระ

บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์ของสังคมไทย ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะนี้ ซึ่งเป็นยุคของกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ ทำให้เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วไปตามอิทธิพลของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นผลรวมไปถึง การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วสู่ประชาชน แต่ระบบการบริหารงาน ทั้งภาครัฐ และเอกชนเกิดความไม่สอดคล้อง และทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจึงทำให้สังคมโลกหันกลับมาองถึงสาเหตุปัญหาที่แท้จริง ในการบริหารของแต่ละประเทศที่มีผลกระทบต่อด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งส่งผลต่อองค์การอื่นๆ อย่างมากมาย การบริหารเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์การเพราะเป็นเครื่องมือที่ชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จ และความล้มเหลวความสำเร็จ ประสิทธิภาพ หรือความไร้ประสิทธิภาพขององค์การ ในปัจจุบันการบริหารจัดการมีความสลับซับซ้อนกว่าในอดีต แต่การบริหารจัดการของหน่วยงานของรัฐยังอยู่ในช่วงปรับตัว และยังคงเคยอยู่กับการใช้รูปแบบการบริหารจัดการที่เป็นการบริหารจัดการแบบแยกส่วน (Fragment Administration) ผลลัพธ์ก็คือ หน่วยงานแต่ละหน่วยและบุคคลแต่ละบุคคลต่างก็มุ่งทำงานเฉพาะส่วนของตน ไม่ได้มุ่งเน้นให้มีการประสานงานและบูรณาการกับหน่วยงานหรือบุคคลอื่นๆ ทำให้การบริหารไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร (เกษม เพิ่มทันจิตต์, 2549 : 5)

การบริหารงาน เป็นการใช้ศาสตร์และศิลป์เพื่อนำเอาทรัพยากรการบริหารมาประกอบกันตามกระบวนการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดให้อย่างมีคุณภาพซึ่งมีองค์ประกอบ คือ 1) การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ 2) การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน 3) การบริหารมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการ 4) การบริหารเป็นการดำเนินงานร่วมกันของบุคคล ฉะนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือของกลุ่มเพื่อให้เกิดพลังร่วมของกลุ่มในการที่จะทำให้ภารกิจบรรลุตามวัตถุประสงค์

การบริหารงานคือการใช้ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับคนอื่นซึ่งเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบอย่างมีระบบ กล่าวคือ มีหลักการ กฎเกณฑ์และทฤษฎีที่เชื่อถือได้ซึ่งการบริหารเป็นกระบวนการนำเอาการตัดสินใจ และนโยบายไปปฏิบัติ ส่วนการบริหารธุรกิจนั้น กล่าวคือ เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งภายในองค์การซึ่งมีลำดับการทำงานเป็นขั้นตอน มีกลุ่มบุคคลเป็นกลไกสำคัญในการบริหารงาน มีเงินทุน เครื่องจักร และวัสดุครุภัณฑ์ต่างๆ เป็นองค์ประกอบด้วย การบริหารโดยทั่วไป จะมีลักษณะเป็นกระบวนการวิธีหรือเป็นการกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน หรือเป็นลำดับรายการในการบริหารซึ่งในการบริหารนั้นจะต้องมีลำดับรายการก่อนหลังว่าจะต้องทำอะไรก่อน และต่อไปจะทำอะไร ซึ่งจัดว่าเป็นหลักเกณฑ์วิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) กระบวนการบริหารจะกำหนดขอบเขตและหน้าที่ตามขั้นตอนต่างๆ ไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังได้อธิบายองค์ประกอบ ของการบริหารที่สำคัญ และมีความจำเป็นอย่างยิ่ง คือ 1) วัตถุประสงค์ที่แน่นอน กล่าวคือ จะต้องรู้ว่าจะดำเนินการไปทำไม เพื่ออะไร และต้องการ อะไรจากการดำเนินการ เช่น ต้องมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการ หรือในการผลิตต้องรู้ว่า จะผลิตเพื่อใคร ต้องการผลตอบแทนเช่นใด ถ้าหากไม่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์แล้วก็ไม่มีความหมายที่จะบริหาร การดำเนินงานต่างๆ จะไม่มีผลสำเร็จเพราะไม่มีเป้าหมายกำหนดไว้แน่นอน 2) ทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ วัตถุและเครื่องใช้เพื่อประกอบการดำเนินงานรวมถึงความสามารถในการจัดการทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ 4M คือ มนุษย์ (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และความสามารถในการจัดการ (Management) หรือ 6M ที่มีเครื่องจักร (Machine) และตลาด (Market) เพิ่มเข้ามาซึ่งในปัจจุบันมีความจำเป็นมากขึ้น 3) มีการประสานงานระหว่างกัน หรือเรียกได้ว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน กล่าวคือเป้าหมายและวัตถุประสงค์รวมทั้งทรัพยากรในการบริหาร ทั้ง 4 Ms หรือ 6 Ms ดังกล่าว จะต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน หรือกล่าวได้ว่าจะต้องมีระบบของการทำงานร่วมกันและที่เกิดขึ้นจริงๆ ด้วย การนำปัจจัยทั้งหลายเบื้องต้นมาไว้ร่วมกันแล้วไม่เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ไม่เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกัน การบริหารก็จะไม่เกิดขึ้น 4) ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ในการบริหารงานนั้น

สิ่งที่วัดผลสำเร็จของงานว่าบรรลุเป้าหมายของวัตถุประสงค์ขององค์การก็คือ ประสิทธิภาพขององค์การ หมายถึง ความสามารถขององค์การในอันที่จะบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การในการใช้ทรัพยากรขององค์การที่มีอยู่ระยะสั้น โดยเปรียบเทียบกับปัจจัยนำเข้าและค่าใช้จ่ายกับปัจจัยนำออกและรายได้ขององค์การ (สมคิด บางโม, 2545 : 62-63)

ซึ่งหน่วยงานภาครัฐมีวิธีการที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้สอดคล้องกับภาวะวิกฤตต่างๆ โดยการนำหลักการบริหารราชการมาเป็นเครื่องมือ ในการบริหารงานในหน่วยงานภาครัฐ ให้มีประสิทธิภาพ และเกิดความสงบสุขของบ้านเมือง โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องโดยตรง กับประชาชนในยุคโลกาภิวัตน์ การที่จะสร้างความแข็งแกร่งในกระแสโลกาภิวัตน์ได้ จำเป็นต้องอาศัยการปฏิรูปการบริหารกิจการบ้านเมืองให้ทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ธรรมนูญการปกครองหรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีนั้น (Good Governance) จะเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคม ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชนมีความโปร่งใส สร้างการมีส่วนร่วม และทำให้สังคมเกิดความยุติธรรม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของการปกครองแบบประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังเป็นหลักการที่สำคัญในการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไข เยียวยาภาวะวิกฤตภัยอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

หลักธรรมาภิบาล มีบทบาทอย่างมากต่อหน่วยงานภายในประเทศทั้งภาครัฐและเอกชน มีการนำแนวคิดไปปรับใช้กับหน่วยงานอย่างเห็นได้ชัด มีการปรับลดขนาดของหน่วยงาน ปรับปรุงการบริหารให้มีคุณภาพมีการบริการสาธารณะต่างๆ เป็นที่พึงพอใจของประชาชน หลักธรรมาภิบาลมีกำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2546 คือหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า โดยกำหนดให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่งกำหนดโครงการเพื่อปรับปรุงงานในความรับผิดชอบให้สอดคล้องกับธรรมาภิบาล (บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ลี, 2544 : 47)

ธรรมาภิบาล (Good Governance) หมายถึง การปกครอง การบริหาร การจัดการ การควบคุมดูแลกิจการต่างๆ ให้เป็นไปในครรลองคลองธรรม นอกจากนี้ยังหมายถึง การบริหารจัดการที่ดี ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน ธรรมาภิบาลที่ใช้ในการบริหารงานนี้ มีความหมายอย่างกว้าง หาได้มีเพียงความหมายเฉพาะหลักธรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่รวมถึงศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวงซึ่งวิญญูชนพึงมี และพึงประพฤติปฏิบัติ อาทิ ความโปร่งใสการปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรภายนอกเป็นต้น เพราะถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการบริหารเพื่อให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งหลักธรรมาภิบาลยังเป็นลักษณะและวิถีทางของการใช้อำนาจทางการเมืองเพื่อจัดการบ้านเมืองโดยเฉพาะการจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพื่อการพัฒนา ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นความสำคัญของการมีธรรมาภิบาล ช่วยในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศรัฐบาลสามารถให้บริการที่มีประสิทธิภาพมีระบบที่ยุติธรรม มีกระบวนการกฎหมายที่อิสระ ระบบราชการมีฝ่ายนิติบัญญัติและสื่อที่มีความโปร่งใสรับผิดชอบ และตรวจสอบได้ (นฤมล ทับจุมพล, 2541 : 15) ในรูปแบบการกำกับดูแลที่ดีหรือหมายถึงการใช้สิทธิของความเป็นเจ้าของที่จะปกป้องดูแลผลประโยชน์ของตนเองโดยผ่านกลไกที่เกี่ยวข้องในการบริหาร โดยหัวใจของธรรมาภิบาล คือ ความโปร่งใส ความยุติธรรม และความรับผิดชอบต่อผลของการตัดสินใจ การกำกับดูแลที่ดีมีความจำเป็นทั้งในภาครัฐและเอกชนในกรณีภาครัฐจะเรียกว่า Good Political Governance ผู้เป็นเจ้าของคือประชาชน ซึ่งใช้สิทธิของตนเองเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าไปทำหน้าที่ในรัฐสภาเพื่อกำกับดูแลผู้บริหารคือรัฐบาลให้บริหารประเทศในทางที่ถูกต้องสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน (วรภัทร โตธนเกษม, อ้างใน สถาบันพระปกเกล้า, 2542 : 13)

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะเสริมสร้างให้เกิดขึ้นในการบริหารจัดการประเทศอย่างแท้จริง เพราะหลักธรรมาภิบาลเป็นปัจจัยส่งเสริมให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยมีลักษณะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีเสรีภาพ ซึ่งการพัฒนาภายใต้เศรษฐกิจเสรีนิยมมีความเป็นธรรมให้กับทุกภาคส่วนมากขึ้น โดย

ประสบการณ์ของนานาประเทศ พบว่า ประเทศที่มีความเป็นประชาธิปไตยมากหรือมีลักษณะเปิดทางการเมืองสูงจะทำให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวางเกิดกระบวนการรวมตัวของประชาชน สร้างค่านิยมใหม่ๆให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องความเป็นธรรม ความเสมอภาค และประสิทธิภาพ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะนำไปสู่การพัฒนาที่สร้างความเป็นธรรม และความสันติสุขในสังคม

ความหมายของหลักธรรมาภิบาล

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ได้ให้คำนิยามของคำว่า ธรรมาภิบาลว่า หมายถึง การบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาคีรัฐภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมไปถึงฝ่ายวิชาการฝ่ายปฏิบัติการฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศเพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤติอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมอันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทยรัฐธรรมนูญและกระแสโลกยุคปัจจุบัน (ราชกิจจานุเบกษา, 2542 : 26)

คำว่า “ธรรมาภิบาล” หรือที่บางท่านเรียกว่า ธรรมรัฐนั้น ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Good Governance” คำนี้เริ่มใช้กันแพร่หลายภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ และหลังจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจในปี 2540 ทั้งนี้ เนื่องจากในหนังสือแสดงเจตจำนงกู้เงินจำนวน 17.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ จากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) รัฐบาลไทยให้คำมั่นว่าจะต้องสร้าง “Good Governance” ขึ้นในการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งแสดงโดยปริยายว่า ทั้งรัฐบาลไทยและกองทุนการเงินระหว่างประเทศ เชื่อว่าวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นเป็นผลส่วนหนึ่งมาจากการบริหารจัดการที่ไม่ดี หรือ อธรรมาภิบาล (Bad Governance)

คำว่า Good Governance ได้เริ่มนำมาใช้เมื่อต้นทศวรรษที่ 1990 โดยปรากฏในรายงานของธนาคารโลก และเอกสารของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ซึ่งองค์การระหว่างประเทศทั้งสองนี้ถือว่า Good Governance เป็นพื้นฐานสำคัญในการฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจของประเทศ ที่ได้รับความช่วยเหลือทางการเงิน และเนื่องจากองค์การทั้งสองนี้ต้องรับผิดชอบต่อเจ้าของเงินทุน จึงกำหนดเป็นเงื่อนไขให้ประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือทางการเงิน จะต้องสร้างให้เกิดธรรมาภิบาลขึ้น และมีการดำเนินการตามนโยบายสาธารณะที่ได้ตกลงไว้ ในสัญญารับการสนับสนุนทางการเงินอย่างเคร่งครัด ปัจจัยทั้งสองนี้จะช่วยให้ประเทศที่ประสบปัญหาสามารถพัฒนาเศรษฐกิจ ให้กลับสู่เสถียรภาพได้อย่างรวดเร็วและในระยะยาวสังคมที่มีธรรมาภิบาล จะเป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง มั่นคง มีความสมดุลในการบริหารบ้านเมือง และมีภูมิคุ้มกันวิกฤตที่จะเกิดขึ้นภายหลัง ธนาคารโลกได้อธิบายคำว่า “Governance” ว่าหมายถึง “การกำหนดกลไกอำนาจของภาครัฐในการบริหารจัดการทรัพยากรทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนา” สำหรับคำว่า “Good Governance” ธนาคารโลกให้ความหมายว่า “เป็นการดำเนินงานการกำหนดนโยบายที่ประชาชนสามารถรับทราบและเข้าใจได้ มีลักษณะที่เปิดเผยและเป็นนโยบายที่มีประโยชน์ เจ้าหน้าที่ของรัฐมีจริยธรรม ปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์แห่งสาธารณชน ประกอบไปด้วยหลักนิติธรรมมีกระบวนการปฏิบัติงานที่โปร่งใส ประชาชนในสังคมมีส่วนร่วม ในกิจการสาธารณะอย่างเต็มที่ และในทางกลับกัน “Poor หรือ Bad Governance” คือ การที่ฝ่ายบริหารกำหนดนโยบายโดยขาดการวางแผนไม่คำนึงถึงประโยชน์ของประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐขาดความรับผิดชอบ ไม่มีการปฏิบัติตามหลักนิติธรรม ใช้อำนาจในทางที่มิชอบ ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ และมีการฉ้อราษฎร์บังหลวงอยู่ทั่วไป” หลักเรื่อง “ธรรมาภิบาล” หรือ “ธรรมรัฐ” หรือ “การบริหารจัดการที่ดี” ได้รับความสนใจจากนักคิดและนักวิชาการอย่างมากหลังจากเกิดภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจในประเทศไทยเมื่อกลางปี พ.ศ. 2540 โดยเหตุนี้ เมื่อระหว่างเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคม พ.ศ. 2541 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ สถาบันพระปกเกล้า สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทน และมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย จึงได้จัดระดมความคิด ที่เรียกว่า “เวทีธรรมรัฐแห่งชาติ” (Forum for Good Governance of Thailand) หรือ “ธรรมรัฐฟอรัม” ขึ้นโดยให้หลักการ และเหตุผลว่า “ช่วงเวลา 25 ปี ภายหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ประเทศไทยได้ผ่านการปฏิรูปประชาธิปไตยเป็น ระยะๆ จนประชาชนได้มีสิทธิเสรีภาพทางการเมืองมากขึ้น และมีรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนอย่างสมบูรณ์ แต่การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในยุคปัจจุบัน และวิกฤตเศรษฐกิจอันซับซ้อน ที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ในเวลานี้ ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยสิทธิเสรีภาพทางการเมือง และนโยบายการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่จะต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ดีทั้งในภาครัฐ และภาคเอกชน เป็นการปฏิรูปภาคเอกชน ภาคราชการ และการปฏิรูปสังคมให้เข้มแข็ง จึงจะเป็นเครื่องค้ำประกันที่มั่นคงให้สังคมไทย มีความยั่งยืน และมีความยุติธรรม ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ส่วนที่ 7 ได้กล่าวถึง “การพัฒนาประชาธิปไตย” หรือ “Governance” ซึ่งหมายถึงการพัฒนาให้รัฐ และประชาชนมีความเข้าใจที่ดี มีความรับผิดชอบเอื้ออาทรต่อกัน เพื่อให้ความสัมพันธ์ของทุกภาคในสังคมดำเนินไปในเชิงสร้างสรรค์และเสริมสร้างสมรรถนะซึ่งกันและกันและมีการสร้างสภาวะแวดล้อม ให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยขึ้นด้วยการให้หลักประกันสิทธิเสรีภาพการจัดการแก้ไขความขัดแย้ง ด้วยสันติวิธี การสร้างสมรรถนะพลังทางสังคม การสร้างภาคีการพัฒนา การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม การบริหารจัดการที่ดีมีความโปร่งใส มีการจัดการนโยบายสาธารณะ และการสร้างพันธมิตร เพื่อกำหนดระเบียบวาระแห่งชาติ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการพัฒนาประชาธิปไตย และปฏิรูปสังคมไทย

องค์ประกอบของธรรมาภิบาล

องค์ประกอบหลักของธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นพื้นฐานของการสร้างธรรมาภิบาลองค์ประกอบเหล่านี้ ได้แก่ (ไชยวัฒน์ คำชู และคณะ, 2545 : 36 - 144)

1) การระมัดระวัง หมายถึง การกำหนดให้บุคคลและองค์กร ทั้งที่มาจาก การเลือกตั้งและการแต่งตั้ง ซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานภาครัฐ ต้องมีการระมัดระวังรับผิดชอบต่อสาธารณะ ในเรื่องเกี่ยวกับการกระทำกิจกรรม หรือการตัดสินใจใดๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสาธารณะหรือกระทำในนามของสาธารณะ

2) ความโปร่งใส คือ การที่สาธารณชนมีโอกาสรับรู้นโยบายด้านต่างๆ ของรัฐบาล และความมั่นใจว่ารัฐบาลมีความตั้งใจจริง ในการดำเนินการตามนโยบายนั้น ซึ่งจะเกิดขึ้นเช่นนั้นได้ เมื่อประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงาน คำชี้แจง และถ้อยแถลงต่างๆ ของรัฐบาล และกระบวนการทางการเมืองในการกำหนดและดำเนินนโยบาย เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม รวมทั้งการเปิดให้มีการต่อสู้แข่งขันระหว่างฝ่ายต่างๆ อย่างเต็มที่ในการกำหนดทางเลือกของสังคม นอกจากนี้ ความโปร่งใยังทำให้การติดตามตรวจสอบของสาธารณชน มีความถูกต้องมากขึ้นและได้มาซึ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพเงื่อนไข ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

3) การปราบปรามการทุจริตและการประพฤติมิชอบ หมายถึง การใช้อำนาจหน้าที่หรือการอาศัยความไว้วางใจ ที่สาธารณชนมอบให้ ไปในทางที่เป็นการหาผลประโยชน์ส่วนตน การทุจริตเกิดขึ้นได้ทั้งในระดับบุคคล และองค์กรหรือสถาบัน ความหมายนี้ครอบคลุมรูปแบบ การฉ้อราษฎร์บังหลวงเกือบทั้งหมด ทั้งที่อยู่ในภาครัฐและเอกชน ในส่วนของระบบราชการ การทุจริตส่วนใหญ่ หมายถึง การกระทำของหน่วยงานราชการหรือ ของข้าราชการที่มีขอบด้วยกฎหมาย การปราบปรามการทุจริต และการประพฤติมิชอบจึงถือเป็นตัวชี้วัดสำคัญ ที่แสดงความตั้งใจจริงในการสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในการบริหารงานภาครัฐ ความอ่อนแอของระบบบริหารราชการแผ่นดินจะส่งผลให้จริยธรรมและการยึดมั่นในจริยธรรมของข้าราชการ เสื่อมถอยลง ทำให้การควบคุมรัฐบาลของฝ่าย นิติบัญญัติไม่เพียงพอ นอกจากนั้น การทุจริตยังกัดกร่อนอำนาจหน้าที่ และประสิทธิภาพขององค์กรหรือหน่วยงานราชการ ด้วยเหตุนี้การปรับปรุงประสิทธิภาพและความโปร่งใส ของนโยบายเศรษฐกิจ และการปฏิรูประบบราชการจึงนับเป็นองค์ประกอบสำคัญในการธำรงค้ำ ต่อสู้กับการทุจริต และการเสริมสร้างธรรมาภิบาล

4) การจัดวิธีการปกครองแบบมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามามีบทบาทและอิทธิพลในการตัดสินใจดำเนินนโยบาย และมีส่วนร่วมในการควบคุมสถาบัน ตลอดจนการจัดสรรการใช้และการรักษาทรัพยากรต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของตัวตนอันจะทำให้เกิดการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ เมื่อพิจารณาในบริบทของการจัดการปกครอง และการบริหารการมีส่วนร่วมจะเน้นที่การอุดหนุน ให้ประชาชนพลเมือง ซึ่งรวมผู้หญิงอยู่ด้วย มีอำนาจมากขึ้น และเน้นความสำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างตัวแสดงและกิจกรรมต่างๆ ในภาคประชาสังคม การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องเกี่ยวกับการสร้างกรอบของกฎเกณฑ์และสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะช่วยสร้างข้อเรียกร้องที่ชอบธรรม และก่อให้เกิดกระบวนการติดตามตรวจสอบนโยบายและการดำเนินการของรัฐ การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้ ในหลายระดับด้วยกันนับตั้งแต่ระดับรากหญ้า โดยผ่านสถาบันในระดับท้องถิ่นและเทศบาล ไปจนถึงระดับภูมิภาค และระดับชาติ ภายใต้รูปแบบการปกครองที่มีการกระจายอำนาจและยืดหยุ่น ตลอดจนการมีส่วนร่วมในภาคเอกชน

5) การสร้างกรอบทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่เข้มแข็ง คือ การมีกฎหมายที่มีความชัดเจนและนำมาใช้อย่างเป็นเอกภาพ ในระบบและกระบวนการยุติธรรมที่มีความเป็นนิติรัฐและเป็นอิสระ และเป็นระบบกฎหมาย ซึ่งมีบทลงโทษที่เหมาะสม เพื่อป้องปรามผู้คิดละเมิดหรือลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืน ระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่ดี จะช่วยส่งเสริมการปกครองตามหลักนิติธรรม สิทธิมนุษยชนและการพัฒนาเศรษฐกิจ ถ้าขาดระบบเช่นว่านี้ไป หรือมีระบบที่อ่อนแอ จะทำให้ไม่ค่อยมีใครอยากลงทุน ต้นทุนในการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจจะถูกบิดเบือนไป และพฤติกรรมแสวงหาประโยชน์จากค่าเช่า (Rent-Seeking-Activities) จะแพร่กระจายอย่างกว้างขวาง และปัญหาการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย จะนำไปสู่การกระทำของธุรกิจ ที่เกี่ยวข้องกับ การทุจริตในทุกระดับ เพื่อให้การกำหนดและการส่งเสริมธรรมาภิบาลครอบคลุมประเด็นหลักที่สำคัญ ได้อย่างกว้างขวางรอบด้าน และเพื่อให้การแสวงหายุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหา เกี่ยวกับการจัดการปกครอง และการบริหารเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น พึงดำเนินการ ดังต่อไปนี้

5.1) จัดให้มีการสัมมนา การอภิปราย และการประชุมที่จะเปิดโอกาสให้ข้าราชการทั้งหลาย ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เกี่ยวกับแบบหรือแนวปฏิบัติที่เหมาะสม ทั้งในระดับของการกำหนดนโยบาย และระดับของการดำเนินโครงการ

5.2) ระบุประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น เกี่ยวกับบทบาทของรัฐ ภาคเอกชนและประชาสังคม ในเรื่องการให้และรับบริการสาธารณะ การอภิปรายในเรื่องนี้ ควรเน้นในเรื่องภาระความรับผิดชอบ ของข้าราชการต่อการบริหารจัดการ และต่อสาธารณะ แรงจูงใจในการปรับปรุงผลการปฏิบัติงานและการให้บริการที่มีคุณภาพดีขึ้น รวมทั้งเรื่องการให้บริการสังคมของหน่วยงาน ที่ไม่ใช่ของรัฐ

5.3) พัฒนาแนวปฏิบัติใหม่ และหลักการสำหรับแนวทางใหม่ๆ ในการบรรลุถึงธรรมาภิบาล รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้น ปรับปรุงประสิทธิภาพและขยายขอบเขต และคุณภาพของการให้บริการสาธารณะ

5.4) สนับสนุนโครงการที่ส่งเสริม ให้เกิดหุ้นส่วนของความร่วมมือระหว่าง องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคมในรูปแบบต่างๆ ในการให้บริการแก่สาธารณะให้ความช่วยเหลือแก่รัฐบาล ในการปฏิรูประบบราชการ อันจะก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ ธรรมาภิบาลและการจัดการฉ้อราษฎร์บังหลวง

5.5) ชักชวนโน้มน้าวรัฐบาลด้วยวิธีการเจรจา ให้เล็งเห็นถึงความจำเป็นในเรื่องของการจัดให้มีระบบการประเมิน การบริหารจัดการภาครัฐ การเคารพสิทธิมนุษยชน และการปกครองโดยหลักนิติธรรม

5.6) ให้ความช่วยเหลือประเทศต่างๆ ในการรับมือและจัดการปัญหาความยากจนและปัญหาสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย ซึ่งเป็นปัญหาที่มีความสลับซับซ้อน และต้องอาศัยความสามารถของรัฐบาลเป็นหลักในการแก้ไข ดังนั้นธรรมาภิบาล จึงเป็นเรื่องที่มีขอบเขตกว้างขวาง ครอบคลุมประเด็นต่างๆ เป็นอันมากนับตั้งแต่

5.7) การสร้างและดำรงไว้ซึ่งระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม ซึ่งยึดหลักการให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินการทางเศรษฐกิจ และเป็นเจ้าของครอบครองทรัพย์สิน และหลักการค้าและการลงทุนเสรีตามกลไกตลาด โดยรัฐทำหน้าที่เป็นผู้รักษากฎระเบียบที่จำเป็นต่อการทำงานของตลาด โดยรัฐทำหน้าที่เป็นผู้รักษากฎระเบียบที่จำเป็น ต่อการทำงานของตลาด และดูแลนโยบายในระดับมหภาค เพื่อรักษาเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้อย่างเสมอภาค แต่จะไม่เข้ามาเป็นผู้ประกอบการโดยตรง

5.8) การสร้างและดำรงไว้ซึ่งระบบการเมืองที่มีลักษณะพหุนิยม อันหมายถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในกระบวนการทางการเมืองและการพัฒนา การกระจายอำนาจจากส่วนกลาง และการมีระบอบการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย

5.9) การพัฒนาทางสังคม ซึ่งรวมถึงเรื่องสิทธิมนุษยชน การยึดหลักนิติธรรมเป็นหลักในการปกครอง การมีกระบวนการยุติธรรมที่เป็นอิสระ และการดำรงไว้ซึ่งเสรีภาพของสื่อสารมวลชน

5.10) การพัฒนาให้หน่วยราชการทั้งหลาย ตระหนักและมีความสำนึกในหน้าที่ และภาระความรับผิดชอบ ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ มีความโปร่งใส ไม่มีการทุจริตหรือการประพฤติมิชอบ และดำเนินการต่างๆ อย่างประหยัด แต่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5.11) การปฏิรูประบบราชการ และการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง โดยการวางแผนยุทธศาสตร์อย่างเป็นระบบ

โครงสร้างและกระบวนการของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Structure and Process)

โครงสร้างและกระบวนการของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Structure and Process) ที่จะนำไปสู่เป้าหมายความเป็นธรรม และสันติสุขได้ จะต้องเน้นโครงสร้างและกระบวนการ ที่วางกฎเกณฑ์ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศ ที่ทุกภาคไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน หรือภาคประชาสังคม ภาคปัจเจกชน และครอบครัว มีส่วนร่วมกับการบริหารจัดการประเทศ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาไปข้างหน้า โดย

1) กฎเกณฑ์ดังกล่าวอาจประกอบด้วย รัฐธรรมนูญ กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ รวมทั้งธรรมเนียมประเพณีทางศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม เพราะกฎเกณฑ์ดังกล่าวจะสร้าง “สิทธิ” และการยอมรับของแต่ละภาคส่วน

2) กระบวนการที่มีธรรมาภิบาลต้องมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ การมีส่วนร่วมของสาธารณชน (Public Participation) ความสุจริตและโปร่งใส (Honesty and transparency) พันธะ ความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) และกฎเกณฑ์ที่ยุติธรรมและชัดเจน (Fair legal framework and Predictability)

สาระของการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีหรือธรรมาภิบาล (Substance) คือ การบริหารจัดการทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ต้องสร้างความสมดุลระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของสังคม ให้ดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและสังคมมีเสถียรภาพ ความสมดุลที่สำคัญ คือ การจัดสรรทรัพยากรของสังคมให้ทุกภาคมีส่วนได้ ที่เหมาะสมและยอมรับได้ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับปัจจัย คือ

1) โครงสร้างหรือกระบวนการที่ทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเพื่อจัดสรรทรัพยากร

2) เครื่องมือที่ใช้คือ กฎหมายต้องยุติธรรม

หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีหรือธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาลเป็นทั้งเป้าหมายและวิธีการในการพัฒนา ถ้าพิจารณาในฐานะ วิธีการอันจะนำไปสู่เป้าหมายก็จะหมายถึง เครื่องมือหรือกลไกในการบริหารจัดการ ทรัพยากรทางเศรษฐกิจการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การสร้างความเป็นธรรมในสังคม เป็นต้น แต่ถ้าพิจารณาในฐานะที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนานั้น จะหมายถึงระบบบริหารจัดการที่มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ความเป็นประชาธิปไตย ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ให้บริการ

สาธารณะที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนการเคารพสิทธิมนุษยชน และยึดมั่นในความสุจริต ความถูกต้องดีงาม และโปร่งใส ดังนั้น ธรรมนูญจึงประกอบด้วย หลักการสำคัญ 6 ประการ ดังนี้

1) หลักนิติธรรม เป็นหลักที่ถือเป็นกฎ กติกาในสังคมที่ทุกคนมีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้น การตรากฎหมายที่ถูกต้อง เป็นธรรม การบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของสมาชิก ระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่ดีมีความเป็นธรรมและมีความชัดเจนมีระบบลงโทษที่เหมาะสม รวมทั้ง มีการบังคับใช้ที่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนจะช่วยควบคุมการใช้อำนาจของรัฐให้เป็นไปอย่างชอบธรรม พร้อมกับช่วยคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ไม่ให้ถูกละเมิดโดยการใช้อำนาจรัฐ และจะเกิดผลในทางตรงกันข้ามหากกฎหมายและระบบยุติธรรมอ่อนแอ จะก่อให้เกิดพฤติกรรมการแสวงหาผลประโยชน์จาก ข้อกฎหมายและแพร่กระจายกว้างขวางนำไปสู่การทุจริต ในระดับการใช้อำนาจหน้าที่อย่างไม่ระมัดระวัง กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน และกระทบต่อการลงทุนทางเศรษฐกิจ

2) หลักคุณธรรม เป็นการพัฒนาให้บุคลากรของภาครัฐยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม การส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองเพื่อเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ จริตใจ ขยันอดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต การบริหารจัดการที่ดี ภาครัฐจะต้องไม่บริหารเพียงแต่ให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพ แต่ต้องให้ความสำคัญกับการดำรงรักษาไว้ ซึ่งหลักการอันถูกต้อง การยึดถือระบบคุณธรรม คุณค่าและความดีงามทั้งหลาย ทั้งนี้ เพราะระบบคุณค่าและค่านิยมต่างๆในระบบราชการ จะเป็นปัจจัยกำหนดพฤติกรรมของข้าราชการ และชี้แนะวิธีการให้บริการแก่ประชาชนด้วย

3) หลักความโปร่งใส การทำงานที่เปิดเผยและสามารถตรวจสอบได้ จะส่งผลให้การทุจริตคอร์รัปชันและความด้อยประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการลดลง ดังนั้น ถ้าภาครัฐจัดระบบการบริหารจัดการให้มีความโปร่งใสและเปิดเผยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ในวิธีการและขั้นตอนการทำงาน ได้มีโอกาสตรวจสอบการปฏิบัติงานตลอดจนผลการดำเนินงาน จะส่งผลให้ข้าราชการมีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน และผลของงาน มีการปฏิบัติงานอย่างถูกต้องเป็นธรรม และก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน และประเทศชาติโดยรวมมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ประชาชน มีความมั่นใจว่า ข้าราชการมีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงาน

4) หลักการมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามา มีส่วนร่วมรับรู้ มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินการของโครงการ รวมถึงได้รับการเสริมสร้างขีดความสามารถในการเข้ามามีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการที่ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีส่วนร่วมทางการเมือง การบริหาร และการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ โดยมีการแสดงทัศนะต่างๆ ต่อการดำเนินงานที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ เพื่อให้รัฐบาลนำไปประกอบการตัดสินใจ ระดับนโยบาย การให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมตลอดจนควบคุมการดำเนินงาน ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงเป็นการสื่อสารสองทาง มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล และรับฟังความเห็นซึ่งกันและกัน ระหว่างรัฐกับประชาชน ซึ่งเป็นกระบวนการที่เสริมสร้างความสามัคคีในชาติ ในขณะเดียวกัน จะก่อให้เกิดกระบวนการติดตามตรวจสอบนโยบายและการดำเนินงานของรัฐให้ดำเนินงานที่รับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น

5) หลักความคุ้มค่า การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สุขแก่ส่วนรวม คำนึงถึงความประหยัด ความคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ โดยยึดถือประชาชนเป็นเป้าหมายสูงสุดในการทำงาน ดังนั้น ภาครัฐซึ่งยังคงฐานะเป็นแกนสำคัญในกระบวนการบริหารจัดการในการพัฒนาประเทศและการให้บริการแก่ประชาชนจึงอาจจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการและกลไกการทำงาน ให้คำนึงถึงความคุ้มค่าและประสิทธิภาพมากขึ้น

6) หลักความสำนึกรับผิดชอบ เป็นกระบวนการทำงานที่จะช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานให้ดีขึ้น ความสำนึกรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน ของหน่วยงานจะต้องมีลักษณะสำคัญ 6 ประการ คือ การมีเป้าหมายที่ชัดเจน

ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน การปฏิบัติการณ์อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการพฤติกรรมที่ไม่เอื้ออำนวยให้เกิดการรับผิดชอบ การทำงานอย่างไม่หยุดยั้ง การมีแผนสำรองการติดตามประเมินผลการทำงาน เนื่องจากภาครัฐเป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการ กิจกรรมของรัฐในทุกระดับ ดังนั้น จึงต้องสร้างเครื่องมือและวัฒนธรรมสำนึกรับผิดชอบต่อให้เกิดแก่ข้าราชการอย่างกว้างขวาง ความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้ จะเป็นการตรวจสอบและควบคุมพฤติกรรมของข้าราชการ ให้รับผิดชอบต่อภารกิจ ต่อสังคม กระตือรือร้นในการแก้ปัญหาของประชาชน เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และกล้าที่จะยอมรับผลเสียจากการกระทำของตนเอง

จากเงื่อนไขภายนอกดังกล่าว ส่งผลให้เกิดการปรับแก้กฎหมายภายใน ให้สามารถรองรับกับกระแสภายนอก เพื่อให้เกิดการเสริมสร้างธรรมาภิบาล ในการบริหารจัดการประเทศ ดังนี้

1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้วางรากฐานของธรรมาภิบาลไว้อย่างครบถ้วน หลักการที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างความโปร่งใสในการบริหารจัดการประเทศ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในทุกด้าน ทั้งระดับชาติท้องถิ่น ชุมชน และในทุกระดับตั้งแต่ร่วมรับรู้ไปจนถึงร่วมทำและร่วมรับผล

2) พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่ส่งผลให้เกิดการปฏิรูปการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งเป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการประเทศไปสู่การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่มุ่งเน้นการสร้างระบบบริหารจัดการที่ดี การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ การบริหารจัดการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ส่งผลให้ภาคราชการต้องปรับแนวทางการบริหารจัดการโดยมีการกำหนดเป้าหมาย แนวทาง วิธีการให้บริการแก่กลุ่มผู้รับบริการที่ชัดเจนรวมถึง มีความชัดเจนในเรื่องผลผลิต ผลลัพธ์ ที่สามารถวัดผลอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นไปในทิศทางที่สนับสนุนให้เกิดธรรมาภิบาล ในการบริหาร จัดการประเทศ โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดบริการสาธารณะ แทนภาครัฐมากขึ้น ส่วนภารกิจที่ภาครัฐต้องเป็นผู้ดำเนินการเอง ให้ปรับรูปแบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ คุณภาพและมีความคล่องตัวสูง นอกจากนั้น ยังมีการพัฒนาระบบประเมินผล การเสริมสร้างประสิทธิภาพประสิทธิผลและคุณภาพการให้บริการ และในระดับบุคคลโดยมีตัวชี้วัด และ Best Practice เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินผลที่ชัดเจน และนำผลการประเมินไปใช้ประกอบในการพิจารณาจัดสรรรางวัลประจำปีของส่วนราชการ การพิจารณาความดีความชอบในระดับเจ้าหน้าที่ และรายงานผลการปฏิบัติราชการขององค์กรต่อสาธารณะ

วิธีการและเป้าหมายของการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดีหรือธรรมาภิบาล

องค์ประกอบสำคัญซึ่งเป็นเป้าหมายอันพึงประสงค์ของธรรมาภิบาล ได้แก่ การมีระบอบการปกครองที่เป็นประชาธิปไตย การที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วม ในกระบวนการตัดสินใจการให้ บริการสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการเคารพสิทธิมนุษยชน และการมีรัฐบาลที่ทำงานด้วยความสุจริต โปร่งใส ธรรมาภิบาลมีส่วนเสริมสร้างให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และความเป็นธรรมทางสังคมธรรมาภิบาลในฐานะที่เป็นแนวคิด มีการใช้กันมาก ในบริบทของการปฏิรูประบบราชการและในกระบวนการที่ค้นแบบใหม่ของการบริหารงานภาครัฐ ในส่วนของการปฏิรูประบบบริหารราชการจะใช้ธรรมาภิบาลเป็นวิธีการ หรือเครื่องมือในการพิจารณาจัดการประเด็นปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการพัฒนาโครงสร้างสถาบัน การสร้างขีดความสามารถ การกระจายอำนาจและหน้าที่ออกจากศูนย์กลาง ความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับข้าราชการ การประสานงาน และ บทบาทในการส่งเสริมธรรมาภิบาลของผู้นำรัฐบาลธรรมาภิบาลยังช่วยให้เราสามารถระบุลักษณะและปรับพฤติกรรมต่างๆ ที่ถือว่าการจัดการบริหารและการปกครองที่ไม่มีคุณภาพได้อีกด้วย ได้แก่

1) ความล้มเหลวที่จะจำแนกเรื่องสาธารณะ กับเรื่องส่วนตัวออกจากกันอย่างชัดเจนโดยผลที่ตามมาคือแนวโน้มที่จะผันเอาทรัพยากรที่เป็นของหลวงมาใช้ เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว

- 2) ความล้มเหลวในการจัดตั้งกรอบของกฎหมายที่สามารถคาดการณ์ได้ เพื่อให้พฤติกรรมกรรมการดำเนินการใด ๆ ของรัฐสอดคล้องกับหลักนิติธรรม
- 3) การมีกฎเกณฑ์และระเบียบต่างๆ ที่มากเกินไป จนปิดกั้นการทำงานของกลไกตลาด
- 4) การจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย ที่ไม่แน่นอน และไม่อยู่ในร่องในรอย ที่สอดคล้องกับการพัฒนา อันทำให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่ถูกต้อง
- 5) กระบวนการตัดสินใจจากฐานการพิจารณาที่แคบ และขาดความโปร่งใส
- 6) การขาดกฎ กติกา มารยาท เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติในการบริหารงานภาครัฐ
- 7) การดำเนินนโยบายโดยปราศจากการพิจารณา สมมติฐานที่ชัดเจนการขาดธรรมาภิบาลทำให้ความพยายามใดๆ ของรัฐ ที่จะเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาจากกลับเป็นตัวก่อให้เกิดความเสียหายเสียเอง ตัวอย่างเช่น โครงการที่มีจุดมุ่งหมายที่ดี เช่น การบรรเทาความยากจน และการรักษาสีเขียวแวดล้อมอาจไม่ให้เกิดผลอย่างที่ตั้งใจไว้ เพราะการกำหนด และการนำโครงการดังกล่าวไปปฏิบัติไม่ได้ผ่านกระบวนการ ที่ก่อให้เกิดความรับผิดชอบที่พร้อมให้สาธารณะตรวจสอบได้ จึงอาจเปิดโอกาสให้มีการฉ้อราษฎร์บังหลวง หรือเปิดช่องให้กลุ่มชนชั้นนำเข้ามาหาประโยชน์จากรัฐอย่างไม่ต้องสงสัย เป็นต้น ผลก็คือ กองทุนที่แต่แรกตั้งใจว่าจะจัดสรรให้แก่คนจน ก็อาจจะผันไปเข้ากระเป๋าของกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ มากกว่าที่จะตกถึงมือคนจนจริงๆ โดยที่คนจนเองก็ไม่มีช่องทางกฎหมายที่จะเรียกร้องอะไรได้

การทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวงนี้ ทำให้รัฐบาลมีความอ่อนแอ ไม่สามารถปฏิบัติภารกิจต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น การตัดสินใจและการเล่นพรรคเล่นพวก จะทำให้ระบบการบริหารอ่อนแอลง และลดทอนความเสมอภาคในการได้รับบริการ ที่เท่าเทียมกันจากรัฐซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม การบริหารงานภาครัฐ นับวันจะยิ่งมีความยากและสลับซับซ้อนยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ กลายเป็นเรื่องในระดับระหว่างประเทศมากขึ้น และเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีได้จำกัดอยู่ แต่ในเขตแดนของรัฐใดรัฐหนึ่งโดยเฉพาะอีกต่อไป

สรุป

ธรรมาภิบาล (Good Governance) หมายถึง การปกครอง การบริหาร การจัดการ การควบคุมดูแลกิจการต่างๆ ให้เป็นไปในครรลองคลองธรรม นอกจากนี้ยังหมายถึง การบริหารจัดการที่ดี ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน ธรรมาภิบาลที่ใช้ในการบริหารงานนี้ มีความหมายอย่างกว้าง หาได้มีเพียงความหมายเฉพาะหลักธรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่รวมถึงศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวงซึ่งวิญญูชนพึงมี และพึงประพฤติปฏิบัติ อาทิ ความโปร่งใสการปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรภายนอก เป็นต้น เพราะถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการบริหารเพื่อให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งหลักธรรมาภิบาลยังเป็นลักษณะและวิถีทางของการใช้อำนาจทางการเมืองเพื่อจัดการบ้านเมืองโดยเฉพาะการจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพื่อการพัฒนา ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นความสำคัญของการมีธรรมาภิบาล ช่วยในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศรัฐบาลสามารถให้บริการที่มีประสิทธิภาพมีระบบที่ยุติธรรม มีกระบวนการกฎหมายที่อิสระ ระบบราชการมีฝ่ายนิติบัญญัติและสื่อที่มีความโปร่งใสรับผิดชอบ และตรวจสอบได้

การใช้หลักธรรมาภิบาลทำให้องค์กรสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานได้ อีกทั้งยังเป็นกลไกในการควบคุมติดตามและตรวจสอบ โดยมีประชาชนหรือองค์กรภายนอกมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายแก่การบริหารองค์กร เพราะการสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในองค์กร เป็นการสร้างสานึกที่ดีในการบริหารงาน และการทำงานในองค์กร และจัดระบบที่สนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามสานึกที่ดี ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการบริหารงาน

อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่สิ้นเปลือง การติดตามการทุจริต ความโปร่งใส โดยคำนึงถึงผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะได้รับผลกระทบ เนื่องจากผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐนั้นจะเกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง

หลักธรรมาภิบาล มีบทบาทอย่างมากต่อหน่วยงานภายในประเทศทั้งภาครัฐและเอกชน มีการนำแนวคิดไปปรับใช้กับหน่วยงานอย่างเห็นได้ชัด มีการปรับลดขนาดของหน่วยงาน ปรับปรุงการบริหารให้มีคุณภาพมีการบริการสาธารณะต่างๆ เป็นที่พึงพอใจของประชาชน หลักธรรมาภิบาลมีกำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2546 คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า โดยกำหนดให้หน่วยงานของรัฐทุกแห่งกำหนดโครงการเพื่อปรับปรุงงานในความรับผิดชอบให้สอดคล้องกับธรรมาภิบาล

วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีส่งผลให้เกิดการปฏิรูปการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งเป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการประเทศไปสู่การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่มีเน้นการสร้างระบบบริหารจัดการที่ดี การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ การบริหารจัดการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ส่งผลให้ภาคราชการต้องปรับแนวทางการบริหารจัดการโดยมีการกำหนดเป้าหมาย แนวทาง วิธีการให้บริการแก่กลุ่มผู้รับบริการที่ชัดเจนรวมถึง มีความชัดเจนในเรื่องผลผลิต ผลลัพธ์ ที่สามารถวัดผลอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นไปในทิศทางที่สนับสนุนให้เกิดธรรมาภิบาลในการบริหาร จัดการประเทศ โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ภาคเอกชน เข้ามามีบทบาทในการจัดบริการสาธารณะแทนภาครัฐมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎา เพิ่มทັນจิตต์. (2549). **หลักการและแนวทางการบริหารงานยุคใหม่ภายใต้ภูมิทัศน์การแข่งขันใหม่ข้อสังเกต**

เชิงวิจารณ์ภายใต้กรอบคุณค่าทางสังคมและพุทธธรรมและแนวทางการบริหารแนวพุทธ. กรุงเทพฯ :

สุขุมวิทการพิมพ์ จำกัด.

ไชยวัฒน์ คำชูและคณะ. (2545). **ธรรมาภิบาล การบริหารการปกครองที่โปร่งใสด้วยจริยธรรม**. กรุงเทพฯ

: สำนักพิมพ์น้ำฝน.

บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี. (2544). **รายงานการวิจัยตัวชี้วัดธรรมาภิบาล**. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.

สมคิด บางโม. (2545). **การบริหาร**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

นฤมล หับจุมล. (2541). **แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วย ธรรมรัฐแห่งชาติ ในการจัดการปกครอง (Governance)**.

กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันพระปกเกล้า. (2542). **ทศธรรม : ตัวชี้วัดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี**. กรุงเทพฯ : ทศธรรม.

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542.

(2542, 10 สิงหาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 116 ตอนที่ 63 ง.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

วัตถุประสงค์

วารสารนิสิตวัง เป็นวารสารของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นวารสารตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานทางวิชาการในสาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ของคณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ นักศึกษา และบุคคลทั่วไปที่สนใจ อีกทั้งแขนงวิชาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระพุทธศาสนา ปรัชญา ศิลปะ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การจัดการบริหารธุรกิจ พัฒนาสังคมและการศึกษา และสหวิทยาการต่าง ๆ โดยกำหนดเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม

ขอบเขตการตีพิมพ์

พระพุทธศาสนา ปรัชญา ศิลปะ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การจัดการบริหารธุรกิจ พัฒนาสังคมและการศึกษา และสหวิทยาการต่าง ๆ

การส่งต้นฉบับ

ส่งต้นฉบับเอกสารพร้อมไฟล์ข้อมูลในรูปแบบ Word และ Pdf มาที่ email : wongsurin2520@gmail.com, sa-2520@hotmail.com และสามารถสอบถามรายละเอียดได้ที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 ติดต่อสอบถามได้ที่ พระมหาสายัณห์ เปรมสีโล, ดร. โทรศัพท์ 035-745-038, 08-1044-7961 โทรสาร 0-3574-5037

เกณฑ์การตีพิมพ์/รูปแบบการตีพิมพ์

1. บทความที่ส่งมาเพื่อเผยแพร่ต้องเป็นบทความที่อยู่ในขอบเขตที่กำหนดเท่านั้น โดยไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร รายงานหรือสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น ทุกบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารนี้จะต้องผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับบทความที่ได้รับการตีพิมพ์

2. การพิมพ์ต้นฉบับจะเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ มีเนื้อหาที่สมบูรณ์ จัดพิมพ์แบบหน้าเดียว กระดาษพิมพ์ขนาด A4 (8.5×11 นิ้ว) จำนวนไม่เกิน 12 หน้า ใช้รูปแบบ Word ตัวอักษร TH SarabunPSK 14 Point

3. การตั้งระยะขอบ ให้ตั้งเป็นประเภทระยะขอบ เพื่อการเย็บเล่มหนังสือ

บน	2.54 ซม.	ล่าง	2.54 ซม.
ซ้าย	3.00 ซม.	ขวา	3.00 ซม.

หัวกระดาษและท้ายกระดาษ

จากขอบ หัวกระดาษ 1.5 ซม. ท้ายกระดาษ 1.5 ซม.

การใส่เลขหน้า ให้ใส่ด้านบนขวา โดยใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวปกติ

4. ข้อปฏิบัติการพิมพ์แต่ละหัวข้อ

4.1 ชื่อเรื่อง/บทความ ชื่อเรื่องทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 พอยต์ ตัวหนา ไว้กึ่งกลางหน้ากระดาษ

4.2 ชื่อผู้เขียนบทความ ระบุชื่อผู้เขียน ผู้ร่วมวิจัย (ถ้ามี) อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 12 พอยต์ ใต้ด้านขวาหน้ากระดาษ

4.3 สังกัดผู้เขียน ถ้าเป็นนักศึกษาให้ระบุผลการศึกษา สาขาวิชา ชื่อสถาบันการศึกษา ถ้าไม่ใช่ นักศึกษา ให้ระบุผลการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ และหน่วยงานที่สังกัด (ถ้ามี) ขนาดตัวอักษร 12 พอยต์ ใต้ที่เชิงบรรทัดท้าย หน้า

4.4 บทคัดย่อ (Abstract) บทคัดย่อบทความวิจัย ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 พอยต์ ตัวหนา ใต้กึ่งกลางหน้ากระดาษ ความยาวไม่เกิน 300 คำ เนื้อหาในบทคัดย่อใช้ ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 พอยต์ และบทคัดย่อบทความวิชาการ ใช้เหมือนบทความวิจัย

4.5 คำสำคัญ (Keywords) ระบุคำสำคัญ 2-4 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใต้ท้ายบทคัดย่อทั้ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 พอยต์ ตัวหนา

4.6 เนื้อหา (Content) หัวข้อชิตด้านซ้ายกระดาษและใช้อักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 พอยต์ ตัวหนา ส่วนเนื้อหาในแต่ละหัวข้อใช้อักษร TH SarabunPSK ตัวปกติ ขนาด 14 พอยต์ มีรายละเอียดดังนี้

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
3. กรอบแนวคิดการวิจัย (ถ้ามี)
4. สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)
5. วิธีดำเนินการวิจัย ระบุ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปร เครื่องที่ใช้ในการวิจัย การหาคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล แต่ละขั้นตอนควรเขียนให้กระชับและเป็นขั้นตอนที่เหมาะสม
6. สรุปผลการวิจัย ระบุผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์อย่างกระชับ ซึ่งอาจมีตารางหรือภาพประกอบ
7. อภิปรายผลการวิจัย ระบุประเด็นที่สำคัญของผลการวิจัยในแต่ละวัตถุประสงค์ และอภิปรายโดยมีการอ้างอิงหรือเชื่อมโยงทฤษฎีและงานวิจัยสนับสนุน
8. ข้อเสนอแนะ ระบุรายละเอียดข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

4.7 ตาราง (ถ้ามี) ใช้ตารางแบบเส้นคู่ ให้ระบุคำว่า “ตารางที่” ตามด้วยหมายเลขกำกับภาษาอังกฤษ ใช้คำว่า Table

4.8 ภาพ (ถ้ามี) รูปภาพประกอบบทความ ควรบันทึกไฟล์รูปภาพ เป็นนามสกุล JPEG. ให้ระบุคำว่า “ภาพที่” ตามด้วยหมายเลขกำกับ ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Figure

4.9 การอ้างอิงในเนื้อหา ใช้ระบบ APA โดยระบุชื่อผู้เขียน ปีที่พิมพ์และเลขหน้า ดังตัวอย่างรูปแบบ การอ้างอิงในเนื้อหา ดังปรากฏรายละเอียดด้านล่างนี้

4.10. เอกสารอ้างอิง ใช้ระบบ APA (American Psychological Association style) ดังตัวอย่าง รูปแบบการอ้างอิงในเอกสารอ้างอิง ดังปรากฏรายละเอียดด้านล่างนี้

5. ตัวอย่างรูปแบบการอ้างอิงในเนื้อหา

5.1 หนังสือ

ผู้เขียนคนเดียว

(สำราญ ศรีคำมูล, 2549 : 1)

(Bill, 2549 : 6)

ผู้เขียน 2 คน

(สำราญ ศรีคำมูล และสนิท วงศ์ป้อมศิริ, 2560 : 31)

(John and David, 1984 : 12)

ผู้เขียน 3 คน

(สนิท วงปล้อมหิรัญ และคณะ, 2559 : 22)

(John Dewey, et al., 2000 : 9)

ผู้เขียนเป็นหน่วยงาน

(มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2559 : 10-15)

(Ministry of Education, 2019 : 4)

การอ้างอิงในเนื้อหา (การอ้างอิงเอกสารสองทอด)

.....โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาท (Cronbach, 1974 อ้างใน ยุทธ ไกยวรรณ, 2543 :

9) ได้ความเชื่อมั่น....

.....ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1978 อ้างใน ประคอง กรรณสูตร, 2538).....

5.2 งานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์

(สายัณห์ วงศ์สุรินทร์, 2549 : บทคัดย่อ)

(อาทิตย์ ชูชัย, 2557)

(Watson, 1990)

5.3 รายงานการประชุม

(นฤมล ชุ่มเจริญสุข, 2557 : 20)

(Anan Srita, 1990 : 45)

5.4 วารสาร

(สายัณห์ วงศ์สุรินทร์, 2557 : 76-85)

5.5 หนังสือพิมพ์

(สมศรี หาญอนันตสุข, 2550 : 7)

(Krishman, 2007 : 1)

5.6 จุลสาร แผ่นพับ และแผ่นปลิว

(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2541)

(Research and Training Center on Independent Living, 1993)

5.7 วัสดุทัศนวัสดุ

(กฤตสุชิน พลเสน, 2555)

5.8 ซีดีรอม

(อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร, 2543)

(Social Science Index, 1999)

5.9 การสัมภาษณ์

(ไชยยา เรื่องดี, 2560, มกราคม 14)

(Born, 1990, June 15)

5.10 เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และวารสารอิเล็กทรอนิกส์

(สำนักงานหอสมุดมหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2554)

(Kenneth, 1998)

หนังสือพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์

(ชุม, (นามแฝง), 25 ตุลาคม 2542)

(ศธ. ยุติการถ่ายโอนสถานศึกษาบัญชี 2, 2550)

เอกสารจากเว็บไซต์เว็บ (www)

(ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, ม.ป.ป.)

(Ministry of Education, 2005)

6. รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิง

6.1 ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิง

การเขียนเอกสารอ้างอิง เรียงลำดับตามตัวอักษรภาษาไทยก่อน ตามด้วยการอ้างอิงภาษาอังกฤษ การเคาะเว้นวรรค 1 ครั้ง ในรายการที่สองไม่ต้องพิมพ์ชื่อผู้เขียน ให้ขีดเส้นเข้าไป 0.5 นิ้ว หรือ 1.27 ซม. หรือประมาณ 7 ตัวอักษร แล้วตามด้วยเครื่องหมายมหัพภาค (.) เช่น

บุญชม ศรีสะอาด. (2546). *การวิจัยสำหรับครู*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

_____. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

บรรทัดแรกของเอกสารอ้างอิงแต่ละเรื่อง อักษรตัวแรกห่างจากกริมากระดาษด้านซ้าย 3.00 ซม.

บรรทัดที่สองและบรรทัดต่อไป ให้ย่อหน้าโดยเว้นอีก 0.5 นิ้ว หรือ 1.27 ซม. เช่น

สายัณห์ วงศ์สุรินทร์, บุญเรือง ศรีเหรียญ และอุษา คงทอง. (2557, มกราคม-มิถุนายน). การศึกษาองค์ประกอบความมีวินัยของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา. *ราชภัฏเพชรบูรณ์สาร*, 16(1), 76-85.

6.2 ตัวอย่างรูปแบบการอ้างอิงในเอกสารอ้างอิง

1. หนังสือ

ผู้เขียนคนเดียว

สมพงษ์ ชูมาก. (2548). *กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

ยุทธ ไถยวรรณ. (2548). *วิธีวิจัยทางธุรกิจ*. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

Wilson, K. (2007). *Smart choice*. 2nd ed. London : Oxford University Press.

ผู้เขียนสองคน

ยุทธ ไถยวรรณ และกุสุมา ผลาพรหม. (2555). *พื้นฐานการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายศ. (2542). *การวัดด้านจิตพิสัย*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

Best, J. W. and Kahn, J. V. (1986). *Research in Education*. 5th ed. New Jersey : Prentice-Hall.

ผู้เขียน 3 คน

ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ. (2547). *การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับงานวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : บุญศิริการพิมพ์.

อวยพร พานิช และคณะ. (2548). *ภาษาและหลักการเขียนเพื่อการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Sadlack, R. G., et al. (1992). *Social Reserch : Theory and Methods*. Chestnut : Hill Enterprises.

ผู้เขียนเป็นหน่วยงาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). การปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวคิด 5 ทฤษฎี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไอดีเอสแควร์.

2. ราชกิจจานุเบกษา

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547. (2547, 1 มิถุนายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 121 ตอนพิเศษ 23 ก, 1-24.

3. งานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์

สุชาติ อ่อนสร้อย. (2559). การศึกษาวิเคราะห์วัดตบ 7 ในคัมภีร์ขุททกนิกายธรรมบท. วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.

พวงเพชร พลทอง และคณะ. (2553). การศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

Kasemsri, K. (2005). Participatory Communication in City Radio FM 96.0. Master of Science Thesis in Development Communication, Graduate Kasetsart University.

4. วารสาร

สายัณห์ วงศ์สุนทร, บุญเรือง ศรีเหรียญ และอุษา คงทอง. (2557, มกราคม-มิถุนายน). การศึกษาองค์ประกอบความมีวินัยของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา. ราชภัฏเพชรบูรณ์สาร, 16 (1), 76-85.

5. หนังสือพิมพ์

สมศรี หาญอนันตสุข. (2550, มิถุนายน 26). รัฐธรรมนูญใหม่จะสร้างมิติใหม่ให้สังคมพุทธ. มติชน, 7.

Krishman, E. (2007, June 26). Rebuilding self-esteem. Bangkok post, 1.

6. จุลสาร แผ่นพับ และแผ่นปลิว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2541). **ท่องเที่ยวสงขลา**. [แผ่นพับ]. สงขลา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

Research and Training Center on Independent Living. (1993). **Guidelines for reporting and writing about people with disabilities**. Lawrence : Research and Training Center on Independent Living.

7. โสตทัศนวัสดุ

กฤตสุขิน พลเสน (ผู้บรรยาย). **ปรัชญา**. [แถบบันทึกเสียง]. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

8. ซีดีรอม

อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร. (2543). [CD-ROM]. Available : ฐานข้อมูลไปดูให้เต็มตา ล้ำค่าความเป็นไทย. [2544, มิถุนายน 23].

Social Science Index. (1999). [CD-ROM]. Available : UMI/Social Science Index. [2005, June 26].

9. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์

Available : http://library.bu.ac.th/help/libmanuals/other/write_APA_Thai.pdf. [2555, กุมภาพันธ์ 19].

[Online]. Available : <http://ebook.Sprinkerlink.com/Search/SearchResult.aspx?> [2005, August 20].

10. วารสารอิเล็กทรอนิกส์

[2006, August 12].

11. หนังสือพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์

<http://www.thairath.co.th>. [2542, ตุลาคม 25].

Available : <http://www.thairath.co.th>. [2550, ตุลาคม 30].

12. เอกสารจากเว็บไซต์เว็บ (www)

[Online]. Available : <http://www.nectec.or.th/eourseware/cai/0015.htm>. [2550, สิงหาคม 1].

[2006, June 1].

13. การสัมภาษณ์

ສັມພາຍັນ.

Born, Q. (1990, June 15). President, Standard University. Interview.

14. การอ้างอิงเอกสารสองทอด

McGraw-Hill. อ่างใน ยทธ ไทวรรณ. (2543). พื้นฐานการวิจัย. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

ใน ประคอง กรรณสต. (2538). สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

aaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaa

